

ŠTUDIJA EKONOMSKIH IN DRUŽBENIH UČINKOV PLANINSKIH POTI IN PLANINSKIH KOČ TER PLANINSTVA

Končno poročilo

Pripravili:

Dr. Matjaž Črnigoj
Dr. Tjaša Bartolj
Dr. Andrej Srakar

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	1
2	PREGLED LITERATURE	3
2.1	Ekonomski učinki	3
2.2	Učinki na zdravje	6
2.3	Učinki na socialne in družbene vidike	8
2.4	Nekatere slovenske študije in podatki	9
3	METODOLOGIJA IN PODATKI	11
3.1	Ocena ekonomskih učinkov	12
3.1.1	Input-output analiza	12
3.2	Ocena družbenih učinkov	14
3.2.1	Logistična regresija	15
3.2.2	Ordinalna logistična regresija	16
3.2.3	Poissonova regresija	17
4	OCENA ŠTEVILA OBISKOVALCEV GORA	18
5	EKONOMSKI UČINKI	20
5.1	Neposredni ekonomski učinki	20
5.1.1	Prihodki iz gostinske dejavnosti in nočitev v planinskih kočah	20
5.1.2	Prihodki iz izvajanja planinskih aktivnosti in organizacije planinskih taborov	23
5.1.3	Prihodki iz usposabljanj	27
5.1.4	Prihodki iz založniške dejavnosti	31
5.1.5	Skupni prihodki iz izvajanja ključnih aktivnosti PZS in ocena neposrednih ekonomskih učinkov	32
5.2	Posredni ekonomski učinki	33
5.2.1	Posredni ekonomski učinki na turizem v Sloveniji	33
5.2.2	Posredni ekonomski učinki na dejavnost trgovine s športno opremo	40
5.3	Multiplikativni ekonomski učinki	41
6	DRUŽBENI UČINKI	45
6.1	Telesna aktivnost	45
6.2	Telesna aktivnost in zdravje	49
6.3	Telesna aktivnost in vključevanje v družbo	53

6.4	Telesna aktivnost in zadovoljstvo z življenjem	56
7	ZAKLJUČKI	57
	LITERATURA.....	58
	PRILOGE.....	65
	Priloga 1: Anketni vprašalnik	67
	Priloga 2: Dodatne tabele	77

1 UVOD

Planinska zveza Slovenije (v nadaljevanju PZS) je nacionalna panožna zveza na področju planinstva. V okviru svoje glavne dejavnosti zagotavlja pogoje za planinstvo v Sloveniji. S poslanstvom promocije planinstva kot načina življenja goji slovensko planinsko izročilo, izvaja prostovoljsko delo in deluje kot del civilne družbe v javnem interesu. PZS v letu 2017 združuje 287 društev, ki imajo 57.148 članov. Planinska društva upravljajo 181 planinskih koč, zavetišč in bivakov, s skoraj 7.400 ležišči in več kot 10.000 sedišči. Planinska društva skrbijo za več kot 2.000 planinskih poti v skupni dolžini več kot 10.000 kilometrov in 62 planinskih veznih poti – obhodnic. Planinska društva izvajajo različne planinske aktivnosti, kot so planinski izleti in ture, planinski tabori, ipd. PZS v okviru svoje mreže usposablja mentorje planinskih skupin, varuhe gorske narave, vodnike PZS, turnokolesarske vodnike, alpiniste, markaciste, športne plezalce, trenerje in vaditelje športnega plezanja ter inštruktorje vseh vrst. PZS se ukvarja tudi z založniško dejavnostjo, v okviru katere izdaja planinske zemljevide in vodnike, ki pokrivajo ves gorski svet Slovenije, strokovno in leposlovno literaturo ter Planinski vestnik, najstarejšo še izhajajočo revijo v Sloveniji, ki je prvič izšla davnega leta 1895. PZS ima pomembno vlogo tudi pri razvoju alpinizma, ki je od nekdaj v samem svetovnem vrhu, ter drugih, tekmovalnih, športov, kot so športno plezanje, tekmovalno ledno plezanje, tekmovalno turno smučanje in planinska orientacija.

PZS z izvajanjem svoje dejavnosti ustvarja različne učinke. Planinska infrastruktura po podatkih PZS privabi v slovenske gore kar 1,4-1,5 milijona obiskovalcev letno. Obiskovanje gora ustvarja najprej širše družbene učinke, planinarjenje namreč pozitivno vpliva na kakovost življenja obiskovalcev gora, saj vpliva na njihovo zdravje, socialno vključenost in srečo oziroma zadovoljstvo z življenjem. Seveda pa obiskovanje gora povzroča tudi pomembne ekonomske učinke v gospodarstvu. Neposredni ekonomski učinki izhajajo tako iz opravljanja gostinske dejavnosti in nočitev v planinskih kočah kot tudi iz izvajanja drugih aktivnosti. Po velikosti bistveno pomembnejši pa so posredni ekonomski učinki, ki izhajajo iz vplivov, ki jih ima obstoj planinske infrastrukture in možnost planinarjenja na turizem v Sloveniji. Obiskovalci gora namreč veliko več potrošijo v dolini kot v gorah. Prav tako bi lahko s planinstvom povezali ekonomske učinke, ki nastajajo v drugih povezanih dejavnostih, kot je npr. trgovina s športno opremo in dejavnostjo športnega plezanja, ki doživlja velik razmah v zadnjih letih, in še marsikje drugje.

Namen pričujoče študije je oceniti zgoraj omenjene ekonomske in družbene učinke planinskih poti in planinskih koč ter planinstva v splošnem (v nadaljevanju: planinstva). V prvem delu najprej ocenimo ekonomske učinke. Z ekonomskimi učinki začnemo, ker je le-te lažje kvantificirati oziroma jih je mogoče oceniti tudi v denarnih kategorijah. Trend razvoja metodologije evalvacij na družbenem področju kaže, da se vedno bolj poudarja težnja po finančnem ovrednotenju učinkov (SIIT, 2014). V drugem delu pa ocenimo družbene učinke. V okviru družbenih učinkov poskušamo zajeti učinke planinarjenja na kakovost življenja

obiskovalcev gora, konkretno na telesno aktivnost in zdravje posameznikov, njihovo socialno vključenost ter srečo oziroma zadovoljstvo z življenjem.

Ocena ekonomskih učinkov temelji na podatkih PZS in podatkih drugih sekundarnih virov o obisku gora, finančnih podatkih o poslovanju planinskih koč oziroma planinskih društev in statističnih podatkih s področja turizma v Sloveniji ter finančnih podatkih o poslovanju drugih povezanih dejavnosti. Poleg osnovne finančne ocene vrednosti ekonomskih učinkov posameznih dejavnosti uporabimo pri ocenjevanju ekonomskih učinkov tudi input-output analizo, s katero si pomagamo pri oceni celotnih ekonomskih učinkov na gospodarstvo, ki poleg neposrednih učinkov vključujejo tudi multiplikativne učinke. Pri oceni družbenih učinkov uporabimo primarne podatke, ki jih pridobimo s spletno anketo. Analiza družbenih učinkov poleg analize opisnih statistik vključuje regresijsko analizo, s katero preverjamo povezave med planinarjenjem in zdravjem, socialno vključenostjo ter srečo oziroma zadovoljstvom posameznikov.

Rezultati študije kažejo, da planinstvo v Sloveniji ustvarja pomembne ekonomske in družbene učinke. Če se pri ekonomskih učinkih omejimo na neposredne učinke, ki jih je najlažje oceniti, ocene pa so relativno natančne, bi planinstvu lahko pripisali letno 14,8 milijona EUR neposrednih ekonomskih učinkov, če pri oceni izhajamo iz prihodkov, ki jih PZS ustvarja v okviru svojih ključnih aktivnosti. Če pa neposredne ekonomske učinke ocenimo preko stroškov oziroma lastne cene storitev in tako zajamemo vrednost oziroma koristnost, ki jo uporabniki s potrošnjo pridobijo, pa znaša ocena neposrednih ekonomskih učinkov 21,3 milijona EUR. Celotni ekonomski učinki z upoštevanjem multiplikativnih učinkov znašajo med 34 in 37 milijoni EUR. Ocenili smo tudi posredne ekonomske učinke, ki izhajajo iz vplivov, ki jih ima obstoj planinske infrastrukture in možnost planinarjenja na turizem v Sloveniji, in učinke v drugih povezanih dejavnostih. Obstoj planinske infrastrukture in možnosti planinarjenja bi lahko pripisali 131 milijonov EUR (219 milijonov EUR, če upoštevamo še multiplikativne učinke) ustvarjenega BDP oziroma 121 milijonov EUR potrošnje turistov. Ocene posrednih učinkov planinstva na dejavnost trgovine s športno opremo kažejo, da zaradi planinarjenja v Sloveniji nastane za 28,5 milijona EUR prihodkov v omenjeni dejavnosti. Pri ocenjevanju družbenih učinkov pa se je pokazalo, da je planinarjenje kot oblika telesne dejavnosti pozitivno povezano s fizičnim zdravjem, vključevanjem v družbo in zadovoljstvom.

Poročilo ima naslednjo strukturo. V drugem poglavju pregledamo literaturo in predstavimo izsledke primerljivih študij in analiz. V tretjem poglavju predstavimo metodologijo ocenjevanja ekonomskih in družbenih učinkov ter podatke, ki smo jih uporabili pri ocenjevanju. V četrtem poglavju predstavimo oceno števila obiskovalcev gora, v petem poglavju ocene ekonomskih učinkov, v šestem pa ocene družbenih učinkov. V sedmem poglavju predstavimo zaključke in sklepe raziskave.

2 PREGLED LITERATURE

Nacionalni ekonomski, pa tudi družbeni (zdravstveni in socialni) učinki športnih aktivnosti se vsako leto ocenjujejo v številnih državah, vendar večinoma ni posebnih podatkov o prispevku planinstva k tej vrednosti. Čeprav obstajajo številne ocene gospodarskega prispevka rekreacijskih dejavnosti v naravi, je pogosto težko oceniti poseben prispevek planinarjenja in pohodništva. Nadaljnja omejitev leži v težavnem razlikovanju med ekonomskim vplivom obiskovalcev in prebivalcev na tem območju. Poleg tega se različne ocene pogosto nanašajo na različne kombinacije dejavnosti in uporabljajo različne opredelitve in pristope k merjenju.

V literaturi je verjetno najpreglednejše narejena osnovna ocena ekonomskih (in družbenih) učinkov planinstva na Škotskem (Coalter idr., 2010), ki je bila tudi osnova za naš pregled obstoječe literature, ki pa smo ga poglobili z novejšimi in geografsko bolj primerljivimi (med najpomembnejšimi omenimo študijo Muharja in sodelavcev (Muhar idr., 2007) ter slovenskimi študijami. V nadaljevanju predstavljamo ključno literaturo na teh področjih, ločeno glede na ekonomske učinke, učinke na zdravje in učinke za ostale širše družbene vidike. V zadnjem podpoglavju pa povzamemo ključne slovenske študije na tem področju.

2.1 Ekonomski učinki

V zvezi s Škotsko študije navajajo ocene, da hoja in kolesarjenje prispevata 438 milijonov funtov turističnih izdatkov (Scottish Environment Link, 2001), kar znese približno 10 % celotnih izdatkov za dejavnosti, povezane s turizmom na Škotskem (Škotski parlament, 2002). Več kot 500 milijonov funtov ustvarijo turisti, katerih glavna dejavnost se nanaša na preživljanje časa v naravi (Grombach, 2002). To vključuje 200 milijonov funtov, porabljenih s strani sprehajalcev. Rekreacija na prostem, kot so pohodništvo, vodni športi in planinarjenje, ustvarjajo dohodek med 600 do 800 milijoni funtov, od tega veliko na podeželskih območjih in prek tradicionalnega sezonskega obdobja turizma (Higgins, 2000).

Na lokalni ravni je bilo v poročilu iz leta 1998 glede ekonomskega učinka, ki izhaja iz uporabe West Highland Way, ugotovljeno, da uporaba prispeva okrog 3,5 milijona funtov v gospodarstvo in podpira 120 delovnih mest. 20 % obiskovalcev je bilo iz tujine (SNH, 1998). V študiji obalne poti Pembrokeshire leta 1998 (Midmore, 2000) se ugotavlja, da so se v povezavi s to potjo ustvarili skupni izdatki v višini 11 milijonov funtov v dvanajstmesečnem obdobju. Highlands and Islands Enterprise (HIE) je v študiji iz leta 1996 ocenila ekonomski učinek dejavnosti, povezanih s planinarjenjem na svojem območju in v povezanih visokogorjih, kjer poteka pomemben delež planinarjenja. Sodeč po tej študiji je visokogorje v predhodnem letu obiskalo približno 767.000 planincev, kar ustreza vrednosti 1,7 % prebivalcev Velike Britanije. Odhodki, povezani s hojo in planinarjenjem v letu 2002/03, so znašali 245,7 milijona funtov, kar je ustvarilo 49,6 milijona funtov neposrednega dohodka in podpiralo 4.466 delovnih mest.

Omnibus raziskava 4.000 gospodinjestev v Združenem kraljestvu, ki jo je izvedla GSRJE, je ocenila, da je bilo v obdobju od decembra 2001 do novembra 2002 v aktivnosti hoje ali planinarjenja na območju vključenih 3 % anketirancev. Skupna letna poraba britanskih obiskovalcev na območju HIE v letih 2002 in 2003 za hojo in planinska potovanja je znašala 339 milijonov funtov. Izdatki, ki se v celoti nanašajo na te dejavnosti, so znašali 245,7 milijonov funtov. Tisti, ki so obiskovali visokogorje, so porabili dnevno več (44 funtov) od tistih, ki so hodili v nižjih gričevnatih delih (slednji so porabili med 38 in 42 funtov). Uradna anketa o turizmu Velike Britanije iz leta 2000 pa je pokazala, da so prostočasne dejavnosti plezanja in planinarjenja ustvarile 81,7 milijona funtov, običajna hoja po hribih pa 897,1 milijona funtov na leto (BMC, 2003).

Podatki Fáilte Ireland kažejo, da so tuji obiskovalci, ki so leta 2003 planinarili na Irskem, porabili povprečno 673 EUR (Fitzpatrick Associates, 2005). Študija ekonomskih vrednosti poti in gozdne rekreacije je pokazala, da naj bi takšni obiskovalci leta 2005 porabili v povprečju 878 EUR. S pomočjo istih podatkov se je ocenilo, da se je v letu 2004 teh aktivnosti udeležilo približno 260.000 tujih turistov; njihovi skupni izdatki pa so bili nekaj pod 138 milijonov EUR (Fitzpatrick Associates, 2005).

Heberlein idr. (2002) so ugotovili, da je 43 % švedskega odraslega prebivalstva vsaj enkrat obiskalo gore v obdobju zadnjih petih let (1995-99). Samo 5 % teh je prišlo izven Skandinavije, 85 % tistih, ki so obiskali švedsko gorsko regijo, pa so to storili zaradi rekreacije ali dopusta. Več kot 80 % zimskih obiskov je vključevalo alpsko smučanje in skoraj 20 % poletnih obiskov je vključevalo daljše obiske v gorah.

Po poročilu Fundacije za pohodništvo (Outdoor Industry Foundation, 2006) je 56 milijonov ameriških državljanov sodelovalo pri dejavnostih, ki temeljijo na planinskih poteh (opredeljene kot pot na neasfaltirani poti, dnevno pohodništvo na neasfaltirani poti, "backpacking", plezanje in ledeno plezanje). Ocenjeno je, da so izdatki teh državljanov zagotavljali 716.000 delovnih mest in ustvarili zvezne in državne davke v višini 11,2 milijarde dolarjev.

Številne študije, ki ocenjujejo ekonomsko vrednost različnih dejavnosti na prostem, uporabljajo pristope, kot je metoda potnih stroškov: na primer, plezanje na Škotskem (Hanley in Wright, 2003), plezanje v severovzhodnih Alpah (Scarpa in Thiene, 2005), ledeno plezanje v Montani (Andersen, 2010) in gorsko kolesarjenje v Utahu (Chakraborty in Keith, 2000; Fix in Loomis, 1998). Večina teh dokumentov ugotavlja tudi oceno vrednosti posameznega potovanja: tako so denimo izletniške vrednosti v zvezi z lednim plezanjem v Hyalite Canyon v Montani ocenjene v razponu od 76 do 135 dolarjev (Andersen, 2010).

Na drugi strani pa obstajajo tudi številni gospodarski stroški, povezani z rekreacijsko in/ali izobraževalno uporabo planinskih dejavnosti in jih je treba upoštevati skupaj s koristmi (Higgins, 2000). Med njimi velja navesti naraščanje števila planincev, ki prinaša oportunitetne

oziroma negospodarske stroške, kot sta okoljska škoda in stroški prezasedenosti za druge obiskovalce (Hanley in Wright, 2003).

Kar nekaj je literature na temo ocenjevanja ekonomskih učinkov planinstva tudi v prostoru Srednje Evrope oziroma v alpskem prostoru. Nekateri od teh študij se vežejo tudi na povezavo ekonomskih učinkov z davčnimi vidiki in drugačno davčno obravnavo planinskih aktivnosti. Študija Blažiča in Novakove (2007) je ocenjevala status planinskih koč v teh državah. V Avstriji so planinske koč, ki se štejejo za nepogrešljive pomožne obrate, oproščene plačila davka od dobička pravnih oseb in davka na dodano vrednost. Koče, ki se štejejo za pogrešljive pomožne obrate, pa so oproščene plačila davka na dodano vrednost, plačevati pa morajo davek od dobička pravnih oseb v višini 34 %, pri čemer znaša neobdavčeni znesek 7.300 EUR. Nekateri planinske koč so v določeni meri tudi oproščene davka na nepremičnine (Grundsteuer), če so v lasti ustreznih društev. V Franciji imajo planinske koč status turističnih objektov. Zanje je mogoče uveljavljati davčne olajšave iz naslova investicij v turistične objekte, vendar le v primeru, da so v takšnem objektu predvidene tudi stanovanjske površine za oskrbnika objekta. V Italiji prav tako planinske koč spadajo med turistične objekte. Glede obdavčitve dohodkov se dejavnost v planinskih kočah v nekaterih primerih ne šteje med komercialne dejavnosti in torej iz tega naslova ni obdavčena. V Italiji velja omeniti še poseben regionalni davek na dovoljenje za upravljanje koč, ki se odmeri glede na višino zakupnine. V Nemčiji so planinske koč športni objekti, obveznosti za plačevanje davka in upravičenost do posameznih olajšav pa so tudi tukaj vezane na pravno naravo lastnika. Plačila davka na nepremičnine so oproščene samo planinske koč prve kategorije, t.j. tiste, ki so namenjene samo najosnovnejšemu zavetju planincev.

Raziskava meinungsraum.at (Wachter, 2012) ugotavlja, da jih je med 500 vprašanimi Avstrijci 68 % poleti vsaj enkrat odšlo na pohod, 9 % jih je hodilo v hribe in 7 % opravljalo višje vzpone. Po raziskavi Muharja in sodelavcev (2005) je največ gornikov v avstrijskih Alpah Nemcev (43 %) ali Avstrijcev (35 %), spadajo v starostni razred med 30 in 60 let (njihova povprečna starost je znašala 41 let), so visoko izobraženi (41 % jih ima univerzitetno diplomu), imajo visoke dohodke ter preživljajo večji del svojega prostega časa v hribih (v povprečju 15 dni na leto). Zanimive podatke za Švico in Nemčijo je v svojem diplomskem delu prinesel tudi Luc Boll (Boll, 2011).

Več študij je ugotavljalo (in ocenjevalo) povezave med planinstvom in turističnimi prihodi in analiziralo populacijo planincev. Študija Muharja in sodelavcev (2007) je temeljila na raziskavi v avstrijskih Alpah leta 2005. Ugotavlja, da na gorske športe v medijih pogosto vpliva široka pokritost dejavnosti, kot so ekstremno plezanje, jadralno padalstvo ali soteskanje, kar pa ni odražalo dejanskih vzorcev uporabe, saj je bilo pohodništvo še vedno najpomembnejša dejavnost. Planinci so zelo konservativna skupina, običajno dobro izobraženi in višjega dohodka. To dejavnost pogosto izvajajo in so na splošno zadovoljni s trenutnim stanjem, zato so praviloma skeptični glede vseh sprememb in ukrepov upravljanja.

Planinci so pripravljeni sprejeti tudi nižje stopnje udobja, npr. v kočah, v primerjavi z njihovim vsakdanjim življenjem kot del izkušenj nazaj do korenin. Ugotovitev avtorjev je bila, da morajo strategije turizma izpolnjevati zahteve te osnovne skupine, v kolikor želijo privabiti nove skupine uporabnikov.

Veliko gorskih regij na svetu je močno povečalo obisk z razvojem turizma (Nepal, 2002, Nepal in Chipeniuk, 2005; Nepal in Jamal, 2011). V 18. stoletju so se Alpe preoblikovale iz regije kmetijskih naselij do uspešnih gorskih krajev in vasi, ki zdaj gostijo preko 30 milijonov mednarodnih turističnih prihodov letno (CIPRA, 2015). Avstralske gore so v letu 2012 gostile 1,3 milijona obiskovalcev, katerih poraba je znašala 468 milijonov avstralskih dolarjev (Tourism Snowy Mountains, 2013). V Južnoafriški republiki je podelitev oznake "eno od sedmero čudes narave" regiji Table Mountain povzročila nagel porast obiska z več kot 2,4 milijona obiskovalcev v letu 2012 (Westgro, 2013). V Severni Ameriki sta Rocky Mountain National Park v ZDA in Banff National Park v Kanadi vsaka posebej privabili okrog 3-4 milijone obiskovalcev letno (Banff National Park, 2015; Rocky Mountain National Park, 2015). Za bolj oddaljene regije, kot so Andi in Himalaje, je gorski turizem postal fenomen eksplozivne rasti v zadnjih dveh desetletjih z več kot milijonom turističnih prihodov letno, pri čemer denimo samo Nepal prejme več kot 600.000 trekinških prihodov vsako leto (Government of Nepal, 2011; Dunnell, 2015).

Več študij prihaja tudi z irskega področja. Anna Connor je v analizi iz leta 2012 (Connor, 2012) ugotavljala, da so v letu 2010 irski pohodniki zapravili 781 milijonov EUR v gorah, v letu 2011 pa je ta številka upadla na 649 milijonov EUR. Pauline McDermott pa je analizirala učinke pohodništva po poti Croagh Patrick Heritage Trail (McDermott, 2011).

2.2 Učinki na zdravje

Obstaja veliko dokazov, da lahko redna, zmerna do močna fizična aktivnost izboljša fizično zdravje prek zmanjšanja dejavnikov tveganja za bolezni (Coalter, 2009a). Lahko ima pozitiven učinek na kardiovaskularne, kostno-mišične, metabolne, endokrine in imunske sisteme, izkazala pa se je kot učinkovita pri preprečevanju več kroničnih bolezni, kot so diabetes, rak, hipertenzija in osteoporoza. Kljub dokazu pozitivne korelacije med telesno dejavnostjo in pozitivnim zdravjem na splošno ne obstaja prav veliko dokazov o koristih športnih dejavnosti za zdravje. Zlasti je malo dokazov o neposrednem vplivu planinskih in s tem povezanih dejavnosti. Raziskave o sprehajanju se večinoma osredotočajo na dnevno hojo kot del aktivnega življenjskega sloga in ne na vpliv različnih oblik planinskih in visokogorskih dejavnosti.

V pregledu 24 randomiziranih kontrolnih testiranj o vplivu dnevne hoje, kjer je bilo povprečno trajanje hoje krajše od 40 minut, Murphy idr. (2007) ugotavljajo, da hoja lahko zmanjša dejavnike tveganja za bolezni srca in ožilja, zmanjša telesno težo, zmanjša indeks telesne teže in odstotek telesne maščobe ter zniža krvni tlak. Hakim idr. (1999) so ugotovili, da prehojena razdalja zmanjšuje verjetnost koronarne bolezni. Za osebe, ki so hodile manj

kot 0,25 kilometra na dan, je bila verjetnost koronarnega dogodka 5,1 %, v primerjavi s 4,5 % za tiste, ki so hodili od 0,25 do 1,5 km, in 2,5 % za tiste, ki so hodili več kot 1,5 kilometra. Vendar Evropsko združenje za srčne bolezni (1999) ugotavlja, da je pogostost udeležbe v telesni dejavnosti pomembnejša od intenzivnosti.

Medtem ko športna udeležba lahko povzroči poškodbe in negativno vpliva na mišično-skeletni sistem, so povezave med vsakdanjo hojo in zdravjem skoraj vedno pozitivne. Čeprav obstaja možnost poškodb zaradi dnevne hoje, je le-ta zelo majhna. Študija v ZDA je ugotovila, da je le 1 % tistih, ki so redno hodili, po telesni vadbi v preteklih 30 dneh poročalo o poškodbi zaradi hoje (Ministrstvo za zdravje, 2004). Čeprav obstaja povečano tveganje pri nekaterih vrstah športnih dejavnosti, študije poročajo, da zmerna aktivnost, kot je hoja, zmanjšuje tveganje za osteoartritis (Department of Health, 2004).

Daljši sprehodi in gorska hoja lahko prispevajo k zmanjšanju in vzdrževanju telesne mase, kar lahko pozitivno prispeva k telesnemu zdravju. Študija Ainslieja s sodelavci (2005) o podaljšani aktivnosti rekreativnih hribskih sprehajalcev v enem dnevu in zaporednih dneh, je ocenila fiziološke vplive na sprehajalce. Sodelovanje pri dolgotrajni hoji vodi do velikega primanjkljaja v energetskem ravnotežju. Poleg tega pride do možnosti hkratnega hudega stresa in v določenih okoliščinah lahko hlajenje telesa po dolgotrajni vadbi privede do hipotermije. Kljub tem morebitnim problemom so Ainslie in sodelavci (2005) predlagali, da se jim je mogoče izogniti z ustrezno porabo energije in hidracijo pred in med vadbo. Poleg tega lahko ustrezna oblačila preprečijo hipotermijo. Ainslie s sodelavci (2005: 642) sklepajo, da se na rekreativni ravni hribsko sprehajanje lahko šteje za "idealno dopolnilo programom hujšanja in/ali zdravstvenega varstva".

Nekatera literatura opozarja tudi na vrsto poškodb, ki se lahko pojavijo pri planincih zaradi izletov ali padcev. Pregled poškodb, ki so jih imeli padci v treh letih v Cumbrii (Goel in Addison, 1992), je vključeval zlome ter poškodbe glave. Medtem ko vadba povečuje tveganje za nenadno smrt med vadbo za bolnike s srčnimi boleznimi, sodelovanje pri rednih vadbah zmanjšuje incidenco koronarnih srčnih bolezni in zmanjša splošno tveganje za nenadno smrt (Noakes, 1998).

Glede učinkov plezanja so Mermier s sodelavci (1997) preučili porabo energije za plezalce v zaprtih prostorih in ugotovili, da plezanje zahteva zmerne ravni aktivnosti. Poleg tega je v študiji elitnih športnih plezalcev Booth s sodelavci (1999: 18) ugotovil, da "je sedanje prepričanje, da aerobna sposobnost ni pogoj za plezanje, lahko netočna". Zato so Mermier in sodelavci (1997) sklepali, da je plezanje dobra aktivnost za povečanje kardiorespiratorne telesne pripravljenosti in mišične vzdržljivosti.

Specifični znanstveni dokazi o neposrednih ugodnostih planinarjenja in plezanja do fizičnega zdravja so omejeni. Vendar pa je na podlagi znanih prednosti telesne dejavnosti in vrste dejavnosti – planinarjenje in plezanje, verjetno, da lahko planinarjenje in plezanje pozitivno prispevata k telesnemu zdravju. Z zahtevami aktivnosti lahko gorska hoja in

plezanje vplivata na kardiovaskularne, mišično-skeletne, metabolne, endokrine in imunske sisteme. Večina raziskav o alpinizmu in plezanju pa opozarja tudi na potencialne negativne fiziološke vplive aktivnosti. Vendar raziskave kažejo tudi, da je mogoče s primernim prehranjevanjem in hidracijo ter ustreznim opremljanjem in uporabo opreme zmanjšati morebitne težave (Noakes, 1998).

Številni pregledi raziskovalne literature kažejo tudi na pozitiven vpliv telesne dejavnosti na duševno zdravje. V pregledu literature v Coalter (2009) je poudarjeno, da so študije pokazale, da je vadba lahko učinkovita pri izboljšanju duševnega zdravja. Fox (1999) trdi, da raziskave kažejo, da je vadba lahko učinkovita pri izboljšanju duševne blaginje preko izboljšanega razpoloženja in fizične samopodobe in da lahko vadba pomaga pri zdravljenju klinične depresije in tesnobe. DiLorenzo in sodelavci (1999) so ugotovili, da ima povečanje aerobne pripravljenosti kratkoročne in dolgoročne pozitivne učinke na psihološke rezultate.

Obsežen pregled literature, ki ga najdemo v Biddle in Mutrie (2001), se osredotoča na študije, ki temeljijo na zbiranju primarnih podatkov in uporabi sistematičnih metodologij. Ugotovili so, da je sodelovanje pri vadbi in telesni dejavnosti dosledno povezano s pozitivnim vplivom in razpoloženjem, izboljšanjem samozavesti, zmanjšanjem tesnobe in zmanjšanjem depresije. Barton in Pretty (2010) pa sta npr. pokazala, da lahko samo 5 minut vadbe na prostem izboljša samozavest in razpoloženje. Njuna analiza številnih študij zaključuje, da so bile skupine, ki so imele največ koristi, tiste, ki imajo že obstoječe težave z duševnim zdravjem; mlajši ljudje so prišli do večjega samospoštovanja, tisti srednjih let pa do izboljšanja razpoloženja. Tudi Pretty in sodelavci (2005) poročajo, da vrsta dejavnosti "zelenih vadb" kaže znatno izboljšanje samozavesti. Našli so pozitivne spremembe v razpoloženju volje udeležencev, vključno z manjšo sovražnostjo, zmedenostjo, utrujenostjo in napetostjo.

Več drugih študij, tudi z nemško govorečega področja, je ocenjevalo učinke aktivnosti na prostem (vključujoč planinarjenje) na različne zdravstvene pokazatelje. Študije denimo navajajo več pozitivnih učinkov na različne dimenzije duševnega zdravja (Chung, 2012; Falconier idr., 2015; McIntosh, Gillanders in Rodgers, 2010; Schönfeld idr., 2016; Wrzus idr., 2015). Nekateri tu posebej izpostavljajo subjektivno počutje in razmišljanje (Diener idr., 1999; Schimmack, 2008; Mutz in Kämpfer, 2013). Prav tako je s tega področja tudi več študij, ki pričajo o učinkih planinarjenja na telesno zdravje (Schwarzer in Jerusalem, 1995; Fliege idr., 2001; 2005; Kocalevent idr., 2007).

2.3 Učinki na socialne in družbene vidike

Aktivnosti v naravi, vključno s planinarjenjem in plezanjem, se pogosto uporabljajo v programih, ki se ukvarjajo s problematičnimi mladostniki. Tako so organizacije Fairbridge Trust, Outward Bound, Airborne Initiative in Hafotty Wen dejavnosti na prostem uporabljale kot način, s katerim bi spodbujali vidike osebnega razvoja in zmanjšali protisocialno in kriminalno vedenje. Pokazalo se je, da so bili številni programi pri tem uspešni (Golins, 1980). Študija Kellyja in Baerja (1971, citirana v Golins, 1980) je npr. pokazala, da je stopnja

recidivizma za udeležence eno leto po njihovi vključenosti v program Outward Bound (20 %) bistveno nižja od kontrolne skupine (40 %).

V širokem pregledu zahtevnih programov telesne dejavnosti za mlade prestopnike Taylor in drugi (1999) navajajo vrsto mehanizmov, ki lahko prispevajo k doseganju programskih ciljev. Zahtevne telesne dejavnosti imajo tudi socialne koristi, kot so razvoj timskega dela, socialne spretnosti in ustvarjanje novih prijateljev. Vendar pa Taylor s sodelavci (1999) poudarja, da pričakovanih rezultatov najverjetneje ne bo, razen če so takšni programi zasnovani, strukturirani in izvedeni na strogo načrtane načine.

Astbury in Knight (2003) poročata o delu organizacije Fairbridge Trust, kjer v svojem šestmesečnem programu uporabljajo aktivnosti, kot sta plezanje in vožnja s kanuji, za izboljšanje življenjskih možnosti prikrajšanih in nezadovoljnih mladih, starih od 14 do 25 let. Ugotovljeno je bilo, da so se izboljšale osebne in socialne veščine udeležencev (vključno s komuniciranjem, soočanjem s posledicami in prevzemanjem odgovornosti) in pozitivno vplivale na delovno in izobraževalno uspešnost in pozitiven odnos do sebe in drugih. Ta vrednotenja nakazujejo, da so dejavnosti v zvezi s planinarjenjem in alpinizmom lahko pomembne pri vključevanju ogroženih mladih ter razvijanju družbenih in osebnih spretnosti. Vendar pa je poleg okolja in dejavnosti pomembno tudi opozoriti, da so pozitivni družbeni odnosi tudi pomemben element pri uspehu takšnih programov. Fizično okolje in dejavnosti so kontekst, a ne edini razlog za uspešno socializacijo.

2.4 Nekatere slovenske študije in podatki

Z motivi za obiskovanje slovenskih gora in ukvarjanje s posameznimi aktivnostmi ter osebnostnimi značilnostmi gornikov v Sloveniji sta se ukvarjala Kristan (1992) in Burnik (2003), o zgodovinskem razvoju slovenskega gornišstva pa so pisali denimo Janša (1968), Malešič (1996) in Keršič-Svetelova (2000). Stojan Burnik (2003) ugotavlja, da je gornišstvo ena najbolj priljubljenih dejavnosti v visokogorju in hkrati najbolj množično, zato lahko predvidevamo, da so njegovi okoljski učinki intenzivni, predvsem pa razpršeni (navedeno v Mrak, 2009). Po vprašalniku Filozofske fakultete (2007) med aktivnostmi v gorah prevladuje pohodništvo oziroma planinarjenje (58,4 %), sledijo pa gorsko kolesarjenje (10,9 %), alpinizem (9,2 %), turno smučanje (8,3 %) in športno plezanje (7,2 %).

Raziskovanje športnih navad Slovencev ima relativno bogato zgodovino, ki je od svojih začetkov obravnavala takrat poimenovano telesnokulturno dejavnost oziroma športnorekreativno dejavnost v luči različnih socialnih in demografskih dejavnikov (že leta 1974 – na osnovi podatkov študije Slovenskega javnega mnenja v letu 1973 – je bila opravljena prva tovrstna študija, ki so jo družno zasnovali strokovnjaki Fakultete za šport in Fakultete za družbene vede Univerze v Ljubljani). Po navedbah Maje Pori in Borisa Sile (2010), je v Sloveniji tudi vedno več ljudi, ki jim je športna rekreacija postala pomembna kategorija kakovostnega preživljanja prostega časa. Majhen delež športno neaktivnih (37 % v letu 2008) ter relativno visok delež redno aktivnih (18,4 % Slovencev je športno aktivnih vsaj dve uri na

teden; Sila idr., 2016) kaže, da se ljudje zavedajo pomena gibalne dejavnosti za zdravje. Ljudje imajo bolj pozitiven odnos do gibanja kot v preteklosti, bolj so seznanjeni s pozitivnimi učinki športne dejavnosti in se verjetno lažje odločajo zanjo. Na seznamu športnorekreativnih dejavnosti, s katerimi se ukvarjajo odrasli Slovenci, so hoja (sprehodi), plavanje, kolesarjenje, alpsko smučanje in planinarjenje že vrsto let na vodilnih mestih po priljubljenosti. Gre pretežno za dejavnosti, ki potekajo v naravi. Zanimivo je, da kljub pojavu številnih "modernih" (Pori in Sila, 2010) športnorekreativnih dejavnosti ostajajo gibalne dejavnosti v naravi najbolj priljubljene. Aktivno preživljanje prostega časa v naravi ima očitno poseben čar in nedvomno velike pozitivne učinke na Slovence (ibid.).

Podatki študije o športnorekreativni dejavnosti Slovencev (navedeni v Pori in Sila, 2010, Sila idr., 2016) kažejo, da je hoja še vedno najbolj priljubljena oblika gibalne dejavnosti. Kar 59,2 % odraslih Slovencev se najraje ukvarja s hojo. Hoji na prvem mestu sledita plavanje in cestno kolesarjenje. Alpsko smučanje ter planinstvo in gornišstvo bi lahko poimenovali del identitete Slovencev (Berčič in Sila, 2007). Že od leta 1973 se prav tako pojavljajo na visokih mestih najbolj priljubljenih športnorekreativnih dejavnosti. Mnogi Slovenci so sprejeli planinstvo kot temeljno dejavnost ob vikendih, alpsko smučanje pa kot način življenja v zimskem času. V zimskem času pa postaja vedno bolj priljubljena dejavnost tudi turno smučanje, ki je v analizi Porijeve in Sile naredilo celo največji premik med aktivnostmi po lestvici navzgor. To je lahko posledica razvoja in popularizacije tekmovalnega turnega smučanja, najverjetneje pa večje dostopnosti te dejavnosti. To se kaže v veliki ponudbi različnih modelov turnih smučí, okovja in čevljev ter v cenovni dostopnosti opreme, ki jo lahko uporabljamo tudi pri smučanju po urejenih smučiščih. Poleg tega deluje v Sloveniji vrsta društev in agencij, ki se ljubiteljsko in profesionalno ukvarjajo s turnosmučarsko ponudbo. Vsako leto je torej več ljudi aktivnih v gorah tudi v zimskem času.

3 METODOLOGIJA IN PODATKI

Metodologija ocenjevanja ekonomskih in družbenih učinkov planinstva temelji na verigi vrednosti učinkov in vplivov, ki se pogosto uporablja pri ocenjevanju učinkov aktivnosti, pri katerih se zasleduje doseganje ekonomskih ali družbenih ciljev. Veriga vrednosti sledi naslednjim korakom. Izvajanje aktivnosti zahteva najprej določene vložke, ki so potrebni za izvajanje aktivnosti, to so npr. delovna sila, osnovna sredstva ipd. Sledi izvajanje aktivnosti, zaradi katerih pričakujemo določene učinke in vplive. V primeru PZS so to npr. vzdrževanje planinskih poti, upravljanje planinskih koč, usposabljanje, itd. Izvajanje aktivnosti pa potem rezultira v učinkih in vplivih; najprej neposrednih učinkih, ki predstavljajo otipljive rezultate izvajanja aktivnosti in se primarno kažejo na ciljni populaciji, nato posrednih učinkih, ki jih iščemo izven direktnih otipljivih rezultatov na ciljni populaciji, in nazadnje vplivih, ki predstavljajo vplive na širšo družbo in okolje.

V okviru študije smo se omejili na pomembnejše neposredne in posredne učinke. Najprej smo ocenili obisk gora, ki predstavlja ključno podlago za oceno ostalih učinkov. Potem smo ocenili ekonomske učinke, tako neposredne ekonomske učinke, ki izhajajo iz obiskovanja gora, in druge neposredne ekonomske učinke, ki izhajajo iz izvajanja drugih aktivnosti PZS, kot tudi posredne ekonomske učinke, ki izhajajo iz učinkov na turizmu in trgovino s športno opremo. Pri oceni ekonomskih učinkov smo ocenili tudi multiplikativne učinke, ki izhajajo iz neposrednih ekonomskih učinkov.¹ Sledila je ocena družbenih učinkov, v okviru katerih smo ocenili učinke na kakovost življenja obiskovalcev gora, to so učinki na telesno aktivnost in zdravje, učinki na socialno vključenost in učinki na srečo oziroma zadovoljstvo z življenjem.

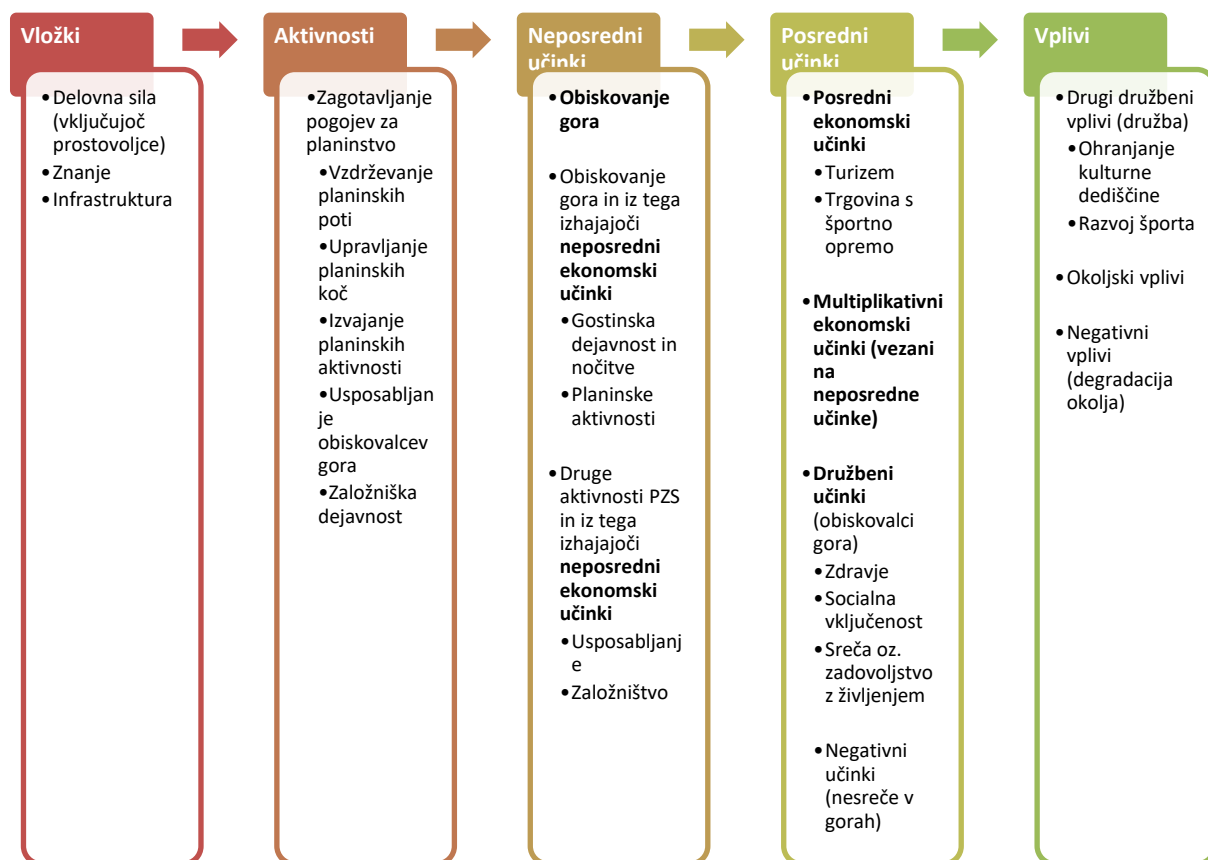
V okviru ocenjevanja učinkov smo se posvetili tudi analizi aktivnosti in vložkov, saj so le-ti predpogoj za ustvarjanje učinkov oziroma lahko samo na podlagi njihovega poznavanja definiramo in ocenimo pričakovane učinke. Analize aktivnosti in vložkov v poročilu sicer posebej ne predstavljamo. V študiji pa nismo ocenili drugih manj pomembnih ekonomskih učinkov kot tudi ne drugih družbenih vplivov in okoljskih vplivov, saj to presega z naročnikom študije dogovorjen okvir ocenjevanja. Prav tako se v študiji nismo ukvarjali z negativnimi učinki in vplivi, kot so npr. nesreče v gorah, degradacija okolja ipd.

V nadaljevanju ločeno po posameznih skupinah učinkov predstavljamo pristop in metodologijo ocenjevanja ter podatke, ki smo jih uporabili pri ocenjevanju. Pri ocenjevanju so bili uporabljeni različni pristopi in metodologije, od finančne analize, input-output analize, do statistične analize. Analize temeljijo na uporabi različnih vrst podatkov, od primarnih podatkov, zbranih z anketo, do sekundarnih podatkov iz različnih podatkovnih baz in literature.

¹ Multiplikativnih učinkov, ki izhajajo iz posrednih učinkov, nismo ocenjevali, saj so v okviru vsaj nekaterih ocen le-ti že ocenjeni in jih naše ocene že vključujejo.

Slika 1: Veriga vrednosti učinkov in vplivov izvajanja aktivnosti PZS

Vir: Prirejeno po (SIIT, 2014).

3.1 Ocena ekonomskih učinkov

Ocena ekonomskih učinkov je izdelana primarno kot finančna analiza. Pri nekaterih ocenah, kjer manjkajo določeni vhodni podatki, smo ocene izdelali na podlagi predpostavk, ki temeljijo ali na informacijah, ki smo jih pridobili od PZS in drugih ekspertov, ali ugotovitvah in rezultatih, povzetih po literaturi in podatkih ankete, ki je bila sicer primarno izvedena z namenom pridobitve podatkov za oceno družbenih učinkov. Ker smo v okviru ocenjevanja ekonomskih učinkov uporabili nestandardne in zelo različne pristope, smo jih zaradi lažjega razumevanja natančneje večinoma predstavili kar v okviru ocenjevanja učinkov. V nadaljevanju sledi le predstavitev input-output analize, ki predstavlja bolj standardizirano orodje.

3.1.1 Input-output analiza

Input-output analiza je orodje, ki temelji na tabelah, ki kažejo povezanost posameznih sektorjev oziroma dejavnosti v gospodarstvu oziroma prodaj in nakupov proizvajalcev in kupcev/potrošnikov. Uporaba input-output tabel tako omogoča izračun učinkov, ki jih povzroča povpraševanje po ponudbi določenega sektorja oziroma dejavnosti, pri čemer

upoštevamo tako neposredne kot tudi posredne in inducirane učinke. Pri izračunu učinkov uporabimo multiplikatorje zaposlenosti, dodane vrednosti in produkcijske multiplikatorje, ki jih izračunamo iz takšnih tabel. Če nas denimo zanima učinek porabe turistov za razglednice, bomo končno porabo iz osnovnih podatkov, ki o tem obstajajo, pomnožili z multiplikatorjem sektorja »Tiskanje in razmnoževanje nosilcev zapisa« in s tem dobili končni učinek v gospodarstvu.

Input-output tabela (IOT) je integralni del sistema nacionalnih računov. Osnovna naloga input-output tabele je pojasnjevanje proizvodnih povezav v narodnem gospodarstvu. V sistemu integriranih nacionalnih računov ima input-output tabela velik pomen. Kot analitično orodje so podatki input-output tabele običajno integrirani v makroekonomske modele, s katerimi se analizira odvisnost med različnimi makroekonomskimi kategorijami, da bi jih lahko predvidevali in usmerjali. Pri tem nam pri izračunu končnih učinkov neke intervencije oziroma spremembe v gospodarstvu input-output tabele pomagajo upoštevati tako njene neposredne, posredne in inducirane učinke (Seaman: 2003).²

Pri sestavljanju input-output tabele razčlenimo ves proizvodni sistem narodnega gospodarstva na določeno število sektorjev. Sektor je pri tem definiran kot skupina homogenih proizvodov. Homogeni proizvodi imajo enake značilnosti proizvodne aktivnosti, kot so struktura stroškov, tehnološki proces in proizvodni output. Za osnovno ogrodje input-output analize smo izbrali statistično IOT, ki je bila izdelana za leti 2009 in 2010.

Simetrična input-output tabela je sestavljena iz treh osnovnih kvadrantov (System of National Accounts, 1993: 370):

- Kvadrant I – kvadrant vmesne ali reprodukcijske potrošnje,
- Kvadrant II – kvadrant končne ali finalne potrošnje,
- Kvadrant III – kvadrant dodane vrednosti.

Osnovna predpostavka v modelu »input-output« je, da so medsektorski tokovi od sektorja i k sektorju j v danem obdobju v celoti in izključno odvisni od celotnega outputa sektorja j v enakem danem obdobju. Z opazovanjem medsektorskih tokov in preučevanjem strukturnih razmerij med njimi pridemo do razmerij, ki nam kažejo neposredne in posredne odvisnosti med sektorji. Razmerja med inputi iz posameznih sektorjev, ki jih prejme proučevani sektor, in njegovim celotnim outputom imenujemo tehnični koeficienti.

Tehnične koeficiente običajno zapišemo z naslednjimi oznakami:

$$a_{ij} = \frac{x_{ij}}{X_j}; (i, j = 1, 2, \dots, n)$$

kjer so x_{ij} tokovi inputov od sektorja i k sektorju j , X_j pa označuje celotni (bruto) output sektorja j .

² Sami bomo pri tem uporabljali terminologijo multiplikativni učinki.

Matrika tehničnih koeficientov, ki jo dobimo tako, da zapišemo vse tehnične koeficiente po kombinacijah sektorjev, nam prikazuje neposredne proizvodne odvisnosti med sektorji gospodarstva. Lahko rečemo, da nam matrika tehničnih koeficientov predstavlja sliko proizvodne strukture nekega gospodarstva v danem trenutku, posamezni element a_{ij} pa nam pove, za koliko se bo povečala proizvodnja v sektorju i , če se bodo *ceteris paribus* proizvodne potrebe v sektorju j povečale za eno enoto (Jaklič et al., 2006: 130).

Povezavo skupne proizvodnje in eksogeno določene končne porabe v statičnem modelu input-output lahko zapišemo z naslednjo linearno enačbo:

$$x = Ax + y$$

kjer je A matrika tehničnih koeficientov, x stolpni vektor vrednosti proizvodnje posameznih sektorjev, y pa stolpni vektor končne porabe posameznih sektorjev.

Če z I označimo enotsko matriko, lahko rešimo gornjo enačbo na vektor x :

$$x = (I - A)^{-1}y = Ry$$

Matrika R se imenuje inverzna matrika Leontiefovih koeficientov ali tudi matrika matričnih multiplikatorjev. Matrika R transformira vektor končne porabe y v vektor skupne proizvodnje x . Matrični multiplikatorji, kot imenujemo posamezne elemente matrike R , nam odražajo spremembo velikosti proizvodnje zaradi spremembe končne porabe ter prikazujejo neposredno in posredno občutljivost proizvodnje posameznih sektorjev na spremembo končne porabe oz. katerekoli njene komponente.

3.2 Ocena družbenih učinkov

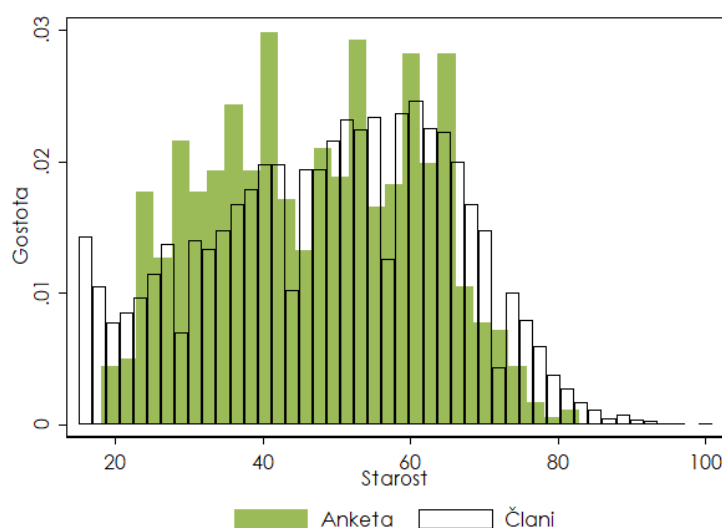
Družbeni učinki so ocenjeni na primarnih podatkih, zbranih s spletno anketo, katere vprašalnik se skupaj z osnovnimi statistikami nahaja v prilogi. Anketa je bila objavljena na spletni strani odprtokodne aplikacije za spletno anketiranje 1KA od 15. 2. 2018 do 19. 3. 2018. Na nagovor ankete je kliknilo 1.304 oseb, 915 pa jih je anketo začelo reševati. Največ anketirancev je bilo na anketo preusmerjenih s spletnih strani PZS (608) in gore-ljudje.net (134). 370 oseb je neposredno obiskalo spletno stran ankete.

O populaciji, ki obiskuje gore, smo sklepali na podatkih članov PZS, starih 15 let ali več. V letu 2017 je bilo med njimi 45,2 % žensk, povprečna starost pa je znašala 48,9 leta. Med 755 anketiranimi osebami, starimi 15 let ali več, ki niso imele manjkajočih podatkov o spolu ali starosti, je bilo 62,12 % moških in 37,88 % žensk s povprečno starostjo 47,4 leta. Primerjava starostne strukture anketirancev in članov je prikazana na sliki 2. Ker naš vzorec ni reprezentativen za populacijo obiskovalcev gora, smo pri analizi kot uteži uporabili inverz verjetnosti, da je posameznik vključen v vzorec (glede na spol in starostni razred z razponom 5 let). Z željo, da bi na vsako raziskovalno vprašanje odgovorili na podlagi analize odgovorov čim večjega števila oseb, nismo izbrisali vseh oseb, ki so imele pri kakšnem izmed vprašanj manjkajočo vrednost, pač pa smo pri vsakem vprašanju uporabili vse odgovore z ne-

manjkajočimi vrednostmi relevantnih spremenljivk. Pri vsaki oceni regresijske funkcije zato poročamo velikost vzorca, ki pa se lahko med posameznimi regresijami razlikuje.

Slika 2: Porazdelitev anketirancev po starosti in porazdelitev članov PZS po starosti

Z omenjeno anketo pridobljene spremenljivke, ki merijo družbene učinke, so v večini primerov binarne (zavzemajo vrednosti 0 ali 1) ali ordinalne (vrednost je enaka eni izmed medsebojno izključujočih se kategorij, ki jih je možno razvrstiti od najmanjše/najslabše do največje/najboljše), nekaj izvedenih spremenljivk pa zavzema vrednosti iz množice nenegativnih celih števil. Zato poleg nekaterih opisnih statistik v poglavju 6 predstavljamo tudi ocene logistične, ordinalne logistične in Poissonove regresije, ki nam omogočajo oceno t.i. ceteris paribus povezav – torej, kaj se zgodi s spremenljivko, ki meri družbeni učinek, če se spremeni intenzivnost ukvarjanja s planinarjenjem, ob kontroliranju za ostale relevantne spremenljivke.

3.2.1 Logistična regresija³

Pri logističnem modelu razlikujemo med opazovano binarno spremenljivko y in latentno (neopazovano) spremenljivko y^* . Če z x označimo matriko pojasnjevalnih spremenljivk in z u vektor slučajnih napak, potem lahko zapišemo:

$$y^* = x'\beta + u,$$

pri čemer je:

$$y = \begin{cases} 1, & \text{če } y^* > 0 \\ 0, & \text{če } y^* \leq 0. \end{cases}$$

³ Za podrobnejši opis modela glej npr. Cameron in Trivedi (2005) ali Greene (2003).

Velja torej:

$$\Pr(y = 1) = \Pr(x'\beta + u > 0) = \Pr(-u < x'\beta) = F(x'\beta),$$

kjer je F logistična kumulativna verjetnostna porazdelitvena funkcija spremenljivke $-u$. Da lahko enolično določimo velikost koeficientov β , se konvencionalno standardni odklon slučajnih napak določi na vrednost $\pi/\sqrt{3}$.

Logistični model je ocenjen z metodo največjega verjetja (angl. *maximum likelihood*), ki za vzorec z N neodvisnimi opazovanji maksimira logaritemsko funkcijo verjetja:

$$\ln L = \sum_{i=1}^N [y_i \ln F(x'_i \beta) + (1 - y_i) \ln \{1 - F(x'_i \beta)\}].$$

Za interpretacijo rezultatov so zanimivi predvsem mejni učinki posameznih spremenljivk, ki povedo, za koliko se spremeni verjetnost, da je vrednost odvisne spremenljivke enaka 1 (npr. verjetnost, da je obiskovanje gora primarna oblika telesne dejavnosti), če se ena izmed pojasnjevalnih spremenljivk x_j (npr. socioekonomski položaj) spremeni za 1 enoto, medtem ko ostanejo ostale spremenljivke nespremenjene (npr. spol, zdravstveno stanje, indeks telesne mase itd.):

$$\frac{\partial \Pr(y_i = 1 | x_i)}{\partial x_{ij}} = \Pr(y_i = 1 | x_i) (1 - \Pr(y_i = 1 | x_i)) \beta_j.$$

3.2.2 Ordinalna logistična regresija⁴

Pri ordinalnih kategoričnih odvisnih spremenljivkah uporabimo ordinalni logistični model. Podobno kot pri logističnem modelu ločimo med opazovano spremenljivko y in latentno (neopazovano) spremenljivko y^* . Za vsakega posameznika (v našem primeru anketiranca) i zapišemo:

$$y_i^* = x_i' \beta + u_i,$$

kjer je x matrika pojasnjevalnih spremenljivk brez konstante. Če ima odvisna spremenljivka m možnih vrednosti, potem definiramo:

$$y_i = j, \quad \text{če } \alpha_{j-1} < y_i^* \leq \alpha_j, \quad \text{kjer } j = 1, \dots, m; \alpha_0 = -\infty; \alpha_m = \infty.$$

Izpeljemo lahko naslednjo enačbo:

$$\Pr(y_i = j) = F(\alpha_j - x_i' \beta) - F(\alpha_{j-1} - x_i' \beta),$$

kjer je F logistična kumulativna verjetnostna porazdelitvena funkcija slučajne napake u .

⁴ Za podrobnejši opis modela glej npr. Cameron in Trivedi (2005) ali Greene (2003).

Model je ocenjen z metodo največjega verjetja, ki maksimira logaritemsko funkcijo verjetja:

$$\ln L = \sum_{i=1}^N \sum_{j=1}^m 1\{y_i = j\} \log(\Pr(y_i = j|x_i)).$$

Kot pri logističnem modelu, so za interpretacijo zanimivi predvsem mejni učinki za vsako izmed vrednosti spremenljivke. Slednji povedo, za koliko se v povprečju spremeni verjetnost, da se posameznik nahaja v eni izmed kategorij j (npr. »z zdravjem nimam težav«), če se ena izmed spremenljivk x_k spremeni za eno enoto (npr. intenzivnost obiskovanja gora), medtem ko ostale ostanejo nespremenjene:

$$\frac{\partial \Pr(y_i = j)}{\partial x_{ri}} = \{F'(\alpha_{j-1} - x_i' \beta) - F'(\alpha_j - x_i' \beta)\} \beta_r.$$

3.2.3 Poissonova regresija⁵

Če odvisne spremenljivke zavzemajo nenegativne cele vrednosti, uporabimo Poissonov model, kjer verjetnost, da ima odvisna spremenljivka vrednost y_i , zapišemo kot:

$$\Pr(y = y_i) = \frac{e^{-\mu_i} \mu_i^{y_i}}{y_i!}; \mu_i = \exp(x_i' \beta).$$

Model je ocenjen z metodo največjega verjetja, ki maksimira logaritemsko funkcijo verjetja:

$$\ln L = \sum_{i=1}^N [y_i(x_i' \beta) - \exp(x_i' \beta) - \ln(y_i!)].$$

Tudi v tem primeru so za interpretacijo rezultatov najbolj primerni mejni učinki, ki povedo, za koliko se spremeni odvisna spremenljivka, če se ena izmed pojasnjevalnih spremenljivk x_k spremeni za 1 enoto, medtem ko ostanejo ostale spremenljivke nespremenjene:

$$\frac{\partial E(y|x)}{\partial x_k} = \beta_j \exp(x' \beta).$$

⁵ Za podrobnejši opis modela glej npr. Cameron in Trivedi (2005) ali Greene (2003).

4 OCENA ŠTEVILA OBISKOVALCEV GORA

Slovenija je relativno gorata dežela. Samo visokogorski del Slovenije, to so gorovja z višinami nad 1.600 m nadmorske višine, obsega 11 % ozemlja države: to so pretežno Julijske Alpe, Karavanke in Kamniško-Savinjske Alpe. Zato ni presenetljivo, da je obiskovanje gora priljubljena aktivnost Slovencev. Kot trdita Pori in Sila, bi lahko planinstvo in gornišstvo, poleg alpskega smučanja, poimenovali del identitete Slovencev (Berčič in Sila, 2007). Že od leta 1973, odkar se sistematično raziskuje športnorekreativno dejavnost Slovencev, se planinstvo in gornišstvo, poleg alpskega smučanja, pojavljajo med najbolj priljubljenimi športnorekreativnimi dejavnostmi. Mnogi Slovenci so sprejeli planinstvo kot temeljno dejavnost ob vikendih, v zimskem času pa postaja, poleg alpskega smučanja, vedno bolj priljubljena tudi dejavnost turnega smučanja, ki pa je zopet povezana z obiskovanjem gora. Poleg domačih obiskovalcev gora pa se, predvsem v zadnjih letih, močno povečuje tudi obisk tujih obiskovalcev, saj v Slovenijo zaradi njenih naravnih lepote in neokrnjene narave prihaja vedno več turistov.

Natančni podatki o številu obiskovalcev gora ne obstajajo, saj obiskov ni mogoče sistematično spremljati. Obstajajo pa bolj in manj natančne ocene, tako za število obiskovalcev gora v splošnem kot tudi ocene števila obiskovalcev določenih območij, kot je npr. Triglavski narodni park (v nadaljevanju TNP), ali posameznih gora, kot npr. Triglav. Po podatkih PZS naj bi slovenske gore obiskalo 1,4-1,5 milijona obiskovalcev letno. Po podatkih uprave TNP (JZ TNP, 2017) naj bi samo število obiskovalcev TNP v osemdesetih letih znašalo 2 milijona letno. Ta številka naj bi kasneje celo naraščala. Triglav pa naj bi v začetku devetdesetih letih obiskalo od 15 tisoč do 20 tisoč obiskovalcev letno (Dolenc, 1996).

Najnovejša raziskava, na podlagi katere bi lahko sklepali o številu obiskovalcev gora v Sloveniji, se nanaša na obisk biosfernega območja Julijske Alpe in TNP (JZ TNP, 2017). Tudi omenjena raziskava sicer ugotavlja, da natančnih podatkov o številu obiskovalcev ni in zato poskuša število obiskovalcev oceniti z analizo različnih sekundarnih kvantitativnih podatkov, dodatno pa tudi analizo primarnih podatkov, ki so bili pridobljeni z anketo. V okviru sekundarnih podatkov se o številu obiskovalcev biosfernega območja Julijske Alpe in TNP sklepa na podlagi statističnih podatkov o turističnih prihodih in nočitvah v občinah v Julijskih Alpah, podatkov o nočitvah v planinskih kočah na območju TNP, podatkov o obisku plačljivih naravnih in kulturnih vrednot na območju TNP, podatkov o obisku plačljivih cest na območju TNP, podatkov o posredovanjih Gorske reševalne službe na območju TNP, podatkov o obisku info središč TNP in podatkov o nočitvenih kapacitetah v TNP. Tako se ugotavlja:

- število prihodov turistov v občinah Julijskih Alp je znašalo 574.631, od tega jih manj kot četrtina odpade na domače goste;
- število nočitev v občinah Julijskih Alp je znašalo 1.400.123, kjer pa je delež domačih gostov še manjši;
- število nočitev v planinskih kočah na območju TNP je znašalo 52.476

- število obiskov plačljivih naravnih in kulturnih znamenitosti na območju ter plačljivih cest v TNP in Ski centra Vogel je znašalo 324.478; in
- število obiskov info središč TNP je znašalo 69.307.

Vse ocene se nanašajo na obdobje junij–september 2016. Zato je potrebno pri ocenah letnega števila obiskovalcev te ocene prilagoditi.

Ker se pri ocenjevanju ekonomskih in družbenih učinkov pri nekaterih skupinah učinkov naslanjamo na oceno števila obiskovalcev gora in so zgoraj prikazane ocene ali nepreverljive ali pa se nanašajo na ožje opredeljena območja, poskušamo o ocenah sklepati tudi sami. Če npr. vzamemo podatek o prihodih turistov (število se nanaša na tiste, ki so vsaj enkrat prenočili) in nočitvah v slovenskih gorskih občinah, lahko izračunamo povprečno število nočitev na prihod oziroma dolžino letovanja. Število obiskovalcev gora pa bi na podlagi teh podatkov lahko ocenili tako, da bi predpostavili delež dni oziroma povprečno število dni, ki jih turisti namenijo obiskovanju gora. Na podlagi podatkov SURS, iz katerih izhaja, da je bilo v letu 2016:

- 1.102.282 prihodov turistov v gorske občine in
- 2.652.556 nočitev turistov v gorskih občinah,

izračunamo, da je znašalo povprečno število dni nočitev na prihod 2,4. Ob konzervativni predpostavki, da turisti namenijo polovico dopusta obiskovanju gora, kar v povprečju pomeni 1,2 dni, ocenjujemo število obiskovalcev gora na nekaj več kot 1,3 milijona letno. Ker pa ta ocena vključuje samo obiskovalce gora, ki so prenočevali, bi jo bilo potrebno povečati za število dnevnih obiskovalcev gora.

Pri oceni števila dnevnih obiskovalcev gora in skupnega števila obiskovalcev gora bi se lahko naslonili na ugotovitve ankete, izvedene v okviru JZ TNP (2017), v kateri se ugotavlja, da je delež enodnevnih obiskovalcev TNP 13 %, še 8 % obiskovalcev pa je bilo takih, ki tudi sicer živijo v območju TNP, kar skupaj pomeni 21 % dnevnih obiskovalcev. Če tako predpostavimo, da je tudi na ravni Slovenije znotraj skupnega števila obiskovalcev gora 21 % dnevnih obiskovalcev⁶, kar je zelo konzervativna ocena, ker je teh v gorah izven TNP gotovo več, dobimo 1,7 milijona obiskovalcev gora.

Na podlagi preverjenih sekundarnih podatkov in naše enostavne preveritve ocene PZS o število obiskovalcev gora, bi tako lahko prevzeli oceno PZS kot ustrezno podlago za naše ocene ekonomskih in družbenih učinkov. Pri vseh naših ocenah pa smo se odločili izhajati iz predpostavke, da slovenske gore obišče 1,7 milijona obiskovalcev letno.⁷

⁶ Predpostavili smo, da struktura obiskovalcev ustreza strukturi obiskovalcev TNP.

⁷ Pri tem pa velja opozoriti, da ocena ne vključuje dnevnih obiskovalcev gora oziroma hribov izven goratega predela Slovenije, kot so npr. popoldanski obiski bližnjih hribov v okolici večjih krajev.

5 EKONOMSKI UČINKI

V okviru ekonomskih učinkov smo ocenili tako neposredne ekonomske učinke, ki izhajajo iz obiskovanja gora oziroma ponudbe gostinskih storitev in nočitev v planinskih kočah, in druge neposredne ekonomske učinke, ki izhajajo iz izvajanja drugih aktivnosti PZS, kot tudi posredne ekonomske učinke, ki izhajajo iz učinkov na turizem in trgovino s športno opremo. Pri ocenah neposrednih ekonomskih učinkov smo ocenili tudi multiplikativne učinke.

5.1 Neposredni ekonomski učinki

Neposredni ekonomski učinki so učinki, ki nastajajo kot neposredni ekonomski učinki izvajanja ključnih aktivnosti PZS. Ključne aktivnosti PZS, pri katerih bi lahko pričakovali največje ekonomske učinke, so:

- upravljanje planinskih koč in planinskih poti,
- izvajanje planinskih aktivnosti – organiziranje planinskih izletov in tur ter organizacija planinskih taborov,
- usposabljanje obiskovalcev gora in
- založniška dejavnost.

V okviru neposrednih ekonomskih učinkov smo tako zajeli prihodke, ki jih planinska društva ustvarijo z gostinsko dejavnostjo in nočitvami v planinskih kočah, prihodke, ki jih planinska društva ustvarijo z organiziranjem planinskih izletov in tur, prihodke iz usposabljanja obiskovalcev gora in prihodke, ustvarjene v okviru založniške dejavnosti.

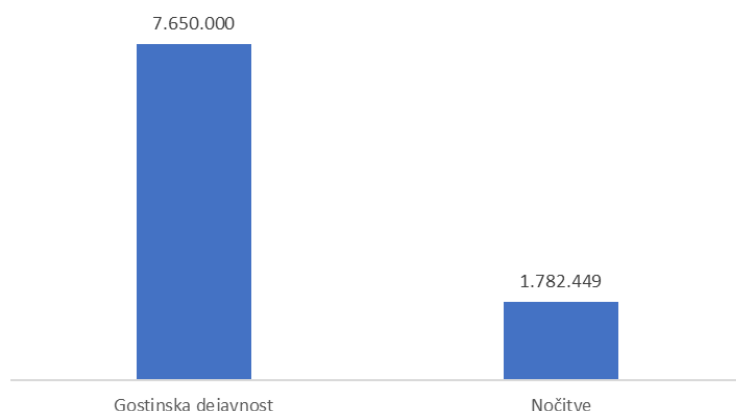
5.1.1 Prihodki iz gostinske dejavnosti in nočitev v planinskih kočah

Podatki o prihodkih iz gostinske dejavnosti in nočitev v planinskih kočah niso na voljo, ker jih planinska društva posebej ne poročajo. O teh prihodkih smo zato lahko sklepali oziroma jih ocenjevali le posredno. Najprej smo ocenili prihodke iz gostinske dejavnosti v planinskih kočah, potem pa prihodke iz nočitev.

Ocenjujemo, da znašajo prihodki iz gostinske dejavnosti v planinskih kočah 7,7 milijona EUR, ocena prihodkov iz nočitev pa znaša 1,8 milijona EUR.

Slika 3: Prihodki iz gostinske dejavnosti in nočitev v planinskih kočah (v EUR)

Prihodki iz gostinske dejavnosti

O prihodkih iz naslova gostinske dejavnosti v planinskih kočah bi lahko sklepali na podlagi prihodkov, ki jih planinska društva prikazujejo v letnih poročilih v okviru prihodkov iz pridobitne dejavnosti in podatkih o upravljavcih planinskih koč (evidenco upravljavcev in najemnikov planinskih koč vodi PZS). Druga možnost je, da pri oceni prihodkov iz gostinske dejavnosti izhajamo iz podatka o številu obiskovalcev gora in predpostavimo, kako pogosto obiskovalci obišejo koč in koliko v povprečju zapravijo za pijačo in hrano.

Po podatkih iz letnih poročil planinskih društev izhaja, da so planinska društva, ki upravljajo s planinskimi kočami (teh je 108), ustvarila za 4,4 milijone EUR prihodkov iz pridobitne dejavnosti (v letu 2016), v Sloveniji pa je bilo odprtih 162 koč. 96 planinskih koč planinska društva upravljajo sama, 66 pa jih dajejo v najem. Z namenom ocene prihodkov smo tako najprej za posamezno planinsko društvo, ki upravlja s planinskimi kočami, ocenili vrednost prihodkov, ki bi jih lahko pripisali gostinski dejavnosti (predpostavili smo, da je 70 % vseh prihodkov iz pridobitne dejavnosti ustvarjenih z gostinsko dejavnostjo). Tako smo izračunali povprečen prihodek iz gostinske dejavnosti na planinsko koč (pri izračunu povprečja smo upoštevali samo planinska društva, ki sama upravljajo s planinskimi kočami, in izločili vsa planinska društva, ki dajejo planinske koč v najem ali ne prikazujejo prihodkov iz pridobitne dejavnosti), ki znaša 26 tisoč EUR. Na podlagi ocene povprečnega prihodka iz gostinske dejavnosti na planinsko koč in števila planinskih koč pa lahko ocenimo skupni prihodek iz gostinske dejavnosti v planinskih kočah, ki znaša 6 milijonov EUR.

Kot smo ocenili v prejšnjem poglavju, slovenske gore letno obiše 1,7 milijona obiskovalcev. Predpostavili smo, da 75 % obiskovalcev gora vedno obiše tudi koč in da jih 80 % od teh kupi pijačo, 60 % pa se v kočah tudi prehranjuje.⁸ Če dodatno predpostavimo, da

⁸ Anketa, ki je bila izvedena v okviru projekta, je sicer pokazala, da se približno 35 % planincev na izletu prehranjuje v planinskih kočah ali turističnih kmetijah/planšarijah. Ta odstotek je zaradi značilnosti vzorca v anketi, ki ne vključuje obiskovalcev gora, ki manj pogosto obiskujejo gore in bolj pogosto zahajajo v planinske koč, zelo verjetno višji in tako tudi upoštevan v našem izračunu.

za pijačo v povprečju obiskovalec porabi 3 EUR, za hrano pa 6 EUR, znaša ocena prihodkov iz gostinske dejavnosti v planinskih kočah 7,7 milijonov EUR. Te ugotovitve se nanašajo tudi na podobne ugotovitve iz predhodno omenjene literature (npr. BMC, 2003; Fitzpatrick Associates, 2005).

Prihodki iz nočitev

O prihodkih iz naslova nočitev v planinskih kočah bi lahko sklepali na podlagi podatkov o številu nočitev v planinskih kočah, s katerimi razpolaga PZS, in povprečni ceni za nočitev, ki jo zaračunavajo planinske koče. Število nočitev smo analizirali v preteklem 10-letnem obdobju in ugotavljamo, da se je število nočitev od leta 2008, s skoraj 100 tisoč nočitev, do leta 2014 zmanjšalo za skoraj četrtno, potem pa začelo spet naraščati, tako da v letu 2016 spet preseže število 100 tisoč. Nadaljevanje pozitivnega trenda opazamo tudi v letu 2017, ko je število do oktobra po ocenah PZS doseglo skoraj 105 tisoč nočitev. V letu 2016 nekaj manj kot dve tretjini nočitev opravijo domači planinci, eno tretjino pa odpade na tuje planince. Delež tujih planincev, ki prenočujejo v slovenskih kočah, pa je v zadnjih letih preučevanega obdobja višji: s približno 30 % v obdobju 2008–2013 se je do leta 2016 povečal na 35,5 %, še večji pa je delež v letu 2017, ko je porastel celo na 42,9 %.⁹

Oceno povprečne cene za nočitev je bilo težje pridobiti, saj se cene po kočah razlikujejo, poleg tega so različne tudi cene za različne sobe in kupce. Cene za nočitve v planinskih kočah smo analizirali na podlagi podatkov, objavljenih na spletnih straneh planinskih koč ali planinskih društev, ki upravljajo s kočami. Na spletu smo našli 15 cenikov nočitev v planinskih kočah, na njihovi podlagi pa izračunali, da znaša povprečna polna cena za nočitev 22,77 EUR. Približno toliko znaša tudi povprečna priporočena cena PZS, ki jo je Skupščina PZS sprejela v letu 2017 (21,50 EUR).

Pri oceni prihodkov iz naslova nočitev izhajamo iz števila nočitev v planinskih kočah v letu 2016, ki znaša 101.022, in povprečni polni ceni za nočitev v višini 22,77 EUR, pri čemer predpostavljamo, da 45 % gostov pri plačilu nočitev izkoristi 50-odstotni popust. Članstvo v PZS pri nočitvah¹⁰ pri večini vrst sob in kategorij planinskih koč namreč prinaša 50 % popusta pri ceni nočitve. Tako znaša ocena prihodkov iz nočitev v planinskih kočah 1,8 milijona EUR.

Ker pa razliko do polne cene planinska društva pokrijejo iz prejetih članarin, bi lahko trdili, da je prihodek iz naslova nočitev višji in bi pri oceni bilo bolj smiselno upoštevati polno ceno. Z upoštevanjem polne cene v višini 22,77 EUR in 101.022 nočitev znaša ocena prihodkov iz nočitev v planinskih kočah 2,3 milijona EUR.

⁹ Ocene za leto 2017 vključujejo sicer samo števila nočitev do oktobra.

¹⁰ Ocena PZS.

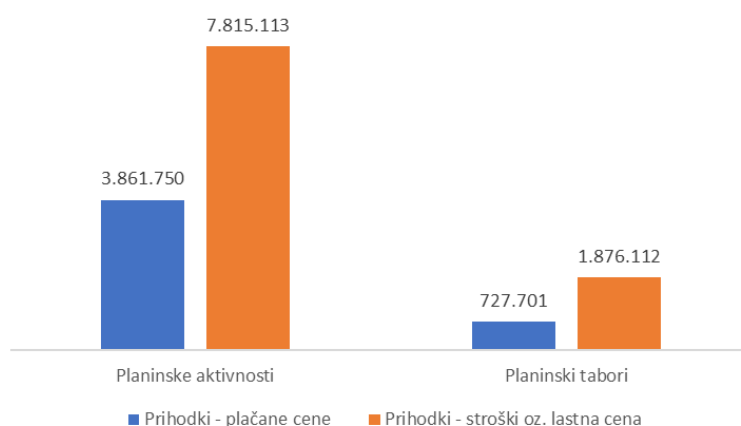

5.1.2 Prihodki iz izvajanja planinskih aktivnosti in organizacije planinskih taborov

Tudi podatki o prihodkih planinskih društev iz naslova izvajanja planinskih aktivnosti – izletov in tur ter organizacije planinskih taborov (za mednarodne primerjave glej npr. BMC, 2003) niso na voljo in jih je bilo potrebno oceniti iz podatkov o številu izvedenih planinskih aktivnosti in določenih predpostavkah o cenah. Dodatno težavo pri ovrednotenju teh storitev predstavlja relativno visok delež vložkov, ki niso zaračunani v ceni storitve, kar je posledica relativno veliko prostovoljnega dela pri izvajanju, opravljanja storitev z osnovnimi sredstvi izvajalcev, katerih stroški niso vključeni v cenah in, nenazadnje, neprofitnega značaja dejavnosti. Zato smo vrednost prihodkov najprej ocenili preko cen oziroma prispevkov za pokritje stroškov, ki jih za te storitve plačujejo udeleženci izletov, tur in taborov, potem pa še izhajajoč iz vrednosti oziroma koristnosti teh storitev, tako da smo namesto iz cen, ki jih udeleženci plačajo za te storitve, izhajali iz stroškov izvajanja storitev.

Ocenjujemo, da znašajo prihodki iz izvajanja planinskih aktivnosti 3,9 milijone EUR (če izhajamo iz cen, ki jih za te storitve plačajo uporabniki) oziroma 7,8 milijonov EUR (če izhajamo stroškov izvajanja storitev oziroma lastne cene). Ocena prihodkov iz organizacije planinskih taborov znaša 728 tisoč EUR (če izhajamo iz cen, ki jih za te storitve plačajo uporabniki) oziroma 1,9 milijona EUR (če izhajamo stroškov izvajanja storitev oziroma lastne cene).

Slika 4: Prihodki iz izvajanja planinskih aktivnosti in organizacije planinskih taborov (v EUR)

Enodnevni izleti in ture

O prihodkih iz izvajanja planinskih izletov in tur smo sklepali na podlagi podatkov o številu izvedenih izletov in tur, ki jih PZS zajame z letno anketo oziroma preko rednega poročanja planinskih društev, in predpostavljene povprečne cene za te storitve. Pri oceni povprečne cene izhajamo tudi iz strukture lastne cene storitve, kar nam omogoča, da prihodke ocenimo tako preko cene, ki jo udeleženci plačajo za te storitve, kot tudi vrednosti oziroma koristnosti, ki jo udeleženci s potrošnjo pridobijo.

Podatki kažejo, da so planinska društva v obdobju 2013–2016 v povprečju letno izvedla nekaj več kot 4.500 planinskih aktivnosti – izletov in tur. Ker vsa planinska društva ne

odgovarjajo na anketo in ne poročajo, PZS oceni skupno število za vsa planinska društva, ki znaša 8.164 planinskih izletov in tur letno. Glede na delež enodnevnih izletov in tur v vseh planinskih izletih in turah znaša ocena enodnevnih izletov in tur 7.270 letno. PZS ocenjuje, da se v povprečju enodnevnega planinskega izleta ali ture udeleži 25 udeležencev.

Pri ceni, ki jo udeleženci plačajo za enodnevni izlet ali turo, gre za pokritje stroškov prevoza, medtem ko bi bilo potrebno pri oceni vrednosti oziroma koristnosti upoštevati tudi stroške vodnikov in stroške organizacije, ki jih sicer opravijo prostovoljci – člani planinskega društva, ter prispevek za pokritje drugih splošnih stroškov planinskega društva. Pri oceni prihodkov iz naslova enodnevnih izletov in tur smo izhajali iz naslednjih predpostavk:

- Strošek prevoza je ocenjen kot povprečni strošek najema avtobusa z voznikom, pri čemer ocenjujemo, da je za potrebe izvedbe eno-dnevnega izleta ali ture potrebno najeti avtobus velikosti v povprečju 25 sedežev, prevoz pa se opravi na razdalji v povprečju 200 km, kar znaša okrog 300 EUR, dodatno pa upoštevamo še polovico dnevnice za voznika v višini 44 EUR.
- Strošek vodnikov je ocenjen kot strošek najema dveh vodnikov, pri čemer predpostavljamo ceno 125 EUR na vodnika na dan.¹¹
- Strošek organizacije izleta ali ture predstavlja strošek dela, namenjen načrtovanju in organizaciji, in ga ocenjujemo na 75 EUR na izlet ali turo.¹²
- Prispevek za pokritje splošnih stroškov planinskega društva je ocenjen na 10 % vseh stroškov storitve.

Ocena prihodkov iz izvajanja enodnevnih planinskih izletov in tur ob predpostavki, da zajamemo samo cene, ki jih plačajo udeleženci izleta ali ture oziroma se z njimi pokrije samo stroške prevoza, drugi stroški dela v zvezi z izvedbo izleta ali ture pa so pokriti s prostovoljnim delom, znaša 2,3 milijona EUR. Če pa prihodke iz naslova enodnevnih izletov in tur ocenimo z vidika vrednosti oziroma koristnosti, ki jo udeleženci pridobijo s potrošnjo oziroma poleg stroškov prevoza upoštevamo tudi stroške prostovoljnega dela, ki se nanašajo na stroške vodnikov in stroške organizacije ter vključujejo še prispevek za pokritje splošnih stroškov planinskega društva, znaša ocena prihodkov iz izvajanja enodnevnih izletov in tur 5,2 milijona EUR.

Dvodnevni izleti in ture

Podoben pristop kot pri oceni prihodkov iz izvajanja enodnevnih planinskih izletov in tur smo uporabili tudi pri oceni prihodkov iz izvajanja dvodnevnih izletov in tur. Glede na delež dvodnevnih izletov in tur v vseh planinskih izletih in turah znaša ocena enodnevnih izletov in tur 598 letno. PZS ocenjuje, da se v povprečju dvodnevnega izleta ali ture udeleži 25 udeležencev.

¹¹ Ocene PZS.

¹² Ocene PZS.

Pri dvodnevni izletih in turah za razliko od enodnevnih dodatno predpostavljamo strošek ene nočitve – v višini 25 EUR (v skladu z ocenami cen nočitev v slovenskih planinskih kočah) in nekoliko višji strošek prevoza (dvodnevni najem avtobusa in nekoliko višje dnevnice – 662 EUR), višji strošek vodnikov (dodaten dan, poleg tega še dnevnic – 623 EUR), višji strošek organizacije – 100 EUR ter višji prispevek za pokritje splošnih stroškov planinskega društva – 223 EUR.

Ocena prihodkov iz izvajanja dvodnevni izletov in tur ob predpostavki, da zajamemo samo cene, ki jih plačajo udeleženci izleta ali ture oziroma se z njimi pokrije samo stroške prevoza in stroške nočitev, drugi stroški dela v zvezi z izvedbo izleta ali ture pa so pokriti s prostovoljnim delom, znaša 770 tisoč EUR. Če pa prihodke iz naslova dvodnevni izletov in tur ocenimo z vidika vrednosti oziroma koristnosti, ki jo udeleženci pridobijo s potrošnjo oziroma poleg stroškov prevoza in stroškov nočitev upoštevamo tudi stroške prostovoljnega dela, ki se nanašajo na stroške vodnikov, stroške organizacije in prispevek za pokritje splošnih stroškov planinskega društva, znaša ocena prihodkov iz izvajanja dvodnevni izletov in tur 1,3 milijona EUR.

Tri in večdnevni izleti in ture

Enak pristop kot pri prvih dveh smo spet uporabili pri ocenjevanju prihodkov iz izvajanja tri in večdnevni izletov in tur. Glede na delež tri in večdnevni izletov in tur v vseh planinskih izletih in turah znaša ocena tri in večdnevni izletov in tur 296 letno. PZS ocenjuje, da se v povprečju tri in večdnevni izleta ali ture udeleži 25 udeležencev.

Pri daljših izletih in turah smo najprej predpostavili povprečno trajanje izleta ali ture, potem pa konsistentno z zgoraj predstavljenim pristopom ocenili stroške prevoza, stroške nočitev, stroške vodnika, stroške organizacije in prispevek za pokritje splošnih stroškov planinskega društva. Pri oceni prihodkov iz naslova tri in večdnevni izletov in tur smo predpostavili, da tri in večdnevni izleti in ture trajajo v povprečju 4 dneve.¹³ Zaradi daljšega trajanja izletov ali tur nastane višji strošek vodnikov – 1.246 EUR, nekoliko višji je tudi strošek organizacije – 150 EUR, višji pa je posledično tudi prispevek za pokritje splošnih stroškov planinskega društva – 298 EUR.

Ocena prihodkov iz izvajanja tri in večdnevni izletov in tur ob predpostavki, da zajamemo samo cene, ki jih plačajo udeleženci izleta ali ture oziroma se z njimi pokrije samo stroške prevoza in stroške nočitev, drugi stroški dela v zvezi z izvedbo izleta ali ture pa so pokriti s prostovoljnim delom, znaša 751 tisoč EUR. Če pa prihodke iz naslova tri in večdnevni izletov in tur ocenimo z vidika vrednosti oziroma koristnosti, ki jo udeleženci pridobijo s potrošnjo oziroma poleg stroškov prevoza in stroškov nočitev upoštevamo tudi stroške prostovoljnega dela, ki se nanašajo na stroške vodnikov, stroške organizacije in

¹³ Ocene PZS.

prispevek za pokritje splošnih stroškov planinskega društva, znaša ocena prihodkov iz izvajanja tri in večdnevni izletov in tur 1,3 milijona EUR.

Planinski tabori

O prihodkih iz organizacije planinskih taborov smo sklepali na podlagi podatkov o številu planinskih taborov, ki so jih izvedla planinska društva, in jih PZS ravno tako kot izlete in ture zajame z letno anketo oziroma preko rednega poročanja planinskih društev, ter predpostavljene cene, ki jo plačujejo udeleženci. Pri oceni povprečne cene izhajamo tako iz ocene PZS kot tudi iz strukture lastne cene storitve, kar nam spet omogoča, da prihodke ocenimo tako preko cene, ki jo udeleženci plačajo za te storitve, kot tudi vrednosti oziroma koristnosti, ki jo udeleženci s potrošnjo pridobijo.

Podatki kažejo, da so planinska društva v obdobju 2013–2016 v povprečju letno izvedla 105 poletnih planinskih taborov za mlajše planince, 30 zimskih taborov za mlajše planince in 46 taborov za starejše planince. Ker vsa planinska društva ne odgovarjajo na anketo in ne poročajo, smo števila iz anket oziroma letnih poročil povečali za polovico.¹⁴ Planinskih taborov za mlajše planince se je udeležilo 3.724 oseb, zimskih taborov za mlajše planince 619 oseb, taborov za starejše planince pa 1.202. Tukaj pri oceni skupnega števila udeležencev, poleg povečanja za polovico, dodamo polovico udeležencev, ki predstavljajo člane vodstva planinskega društva in so poročani posebej.

Prihodke iz naslova organizacije planinskih taborov tako najprej ocenimo na podlagi števila organiziranih taborov in povprečne cene, ki jo plačajo udeleženci. PZS ocenjuje, da znaša povprečna cena za udeležbo na poletnem taboru 135 EUR, na zimskem taboru pa 30 % manj, to je 101,25 EUR. Ocena prihodkov iz naslova organizacije poletnih planinskih taborov za mlajše planince znaša 503 tisoč EUR, ocena prihodkov iz naslova organizacije zimskih taborov za mlajše planince 63 tisoč EUR, ocena prihodkov iz naslova organizacije taborov za starejše planince pa 162 tisoč EUR.

Tako kot pri oceni prihodkov iz naslova planinskih izletov in tur tudi tu poskušamo prihodke oceniti kot vrednosti oziroma koristnosti, ki jo udeleženci pridobijo s potrošnjo. Pri tem predpostavljamo naslednjo strukturo lastne cene teh storitev: strošek prevoza, strošek vodnikov in spremljevalcev, stroški nočitev, strošek organizacije in prispevek za pokritje splošnih stroškov planinskega društva. Pri oceni prihodkov iz naslova organizacije planinskih taborov, ki jih ocenimo kot vrednosti oziroma koristnosti, izhajamo iz naslednjih predpostavk:

- Poletni planinski tabori trajajo v povprečju 7 dni, zimski tabori 3 dneve.¹⁵
- Strošek prevoza je ocenjen kot povprečni strošek najema avtobusa z voznikom, pri čemer ocenjujemo, da je za potrebe prevoza na tabor potrebno najeti avtobus velikosti v povprečju 25 sedežev, prevoz pa se opravi na razdalji

¹⁴ Ocena PZS.

¹⁵ Ocene PZS.

v povprečju 200 km, kar znaša 600 EUR (2 krat po 300 EUR na dan), dodatno pa upoštevamo še dve dnevnic za voznika v višini 44 EUR (70 %).

- Strošek nočitev na podlagi ocenjene cene za nočitev v višini 20 EUR na osebo na poletnih taborih (delno se prenočuje v planinskih kočah, delno v šotorih) oziroma 25 EUR na osebo (prenočevanje v planinskih kočah in podobnih objektih).
- Strošek vodnikov in spremljevalcev je ocenjen kot strošek najema štirih vodnikov in treh spremljevalcev na poletnih planinskih taborih za mlajše planince in treh vodnikov in dveh spremljevalcev pri zimskih taborih mlajših planincev ter poletnih taborih za starejše planince, pri čemer predpostavljamo ceno 125 EUR na vodnika oziroma 100 za spremljevalca na dan (poleg tega dnevnice – 70 % dnevnice za ustrezno število dni, kjer izhajamo iz dnevnice v višini 44 EUR).¹⁶
- Strošek organizacije planinskega tabora predstavlja strošek dela, namenjenega načrtovanju in organizaciji tabora, in ga ocenjujemo na 500 EUR na tabor.¹⁷
- Prispevek za pokritje splošnih stroškov planinskega društva, kjer predpostavljamo da znaša 10 % vseh stroškov storitve.

Ocena prihodkov iz naslova organizacije planinskih taborov, ki jih ocenimo kot vrednosti oziroma koristnosti, ki jo udeleženci pridobijo s potrošnjo, znaša 1,4 milijona EUR za organizacijo poletnih planinskih taborov za mlajše planince, 141 tisoč EUR za organizacijo zimskih taborov za mlajše planince in 322 tisoč EUR za organizacijo taborov za starejše planince.

5.1.3 Prihodki iz usposabljanj

V okviru prihodkov iz usposabljanj smo ocenili prihodke iz naslova izvajanja usposabljanj, ki jih izvaja PZS, kot tudi društvenih usposabljanj oziroma izvajanja programov planinskih šol, alpinističnih šol in programov šol športnega plezanja. Tudi v okviru izvajanja tovrstnih dejavnosti bi bilo sklepanje o prihodkih samo na podlagi cen, ki jih plačujejo udeleženci zaradi veliko prostovoljnega dela, zavajajoče, zato prihodke tako kot pri izvajanju planinskih aktivnosti ocenimo tudi kot vrednost oziroma koristnost udeleženca.

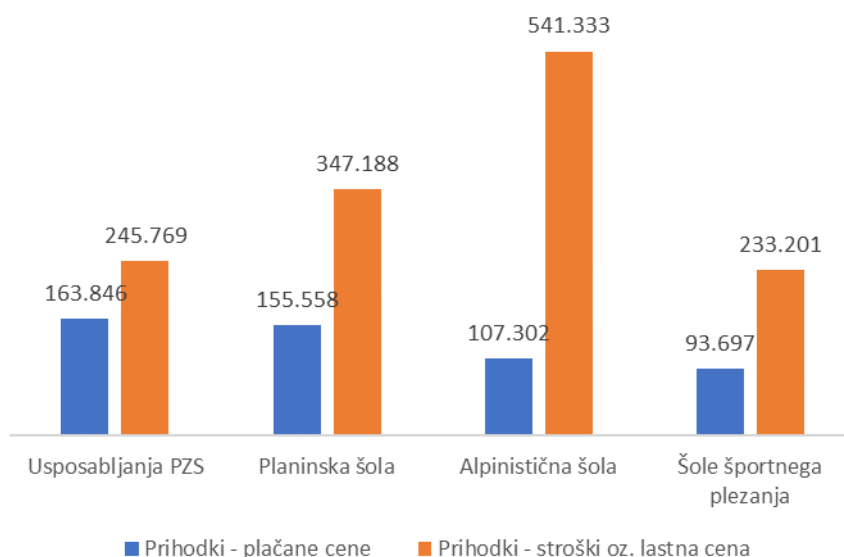
¹⁶ Ocene PZS.

¹⁷ Ocene PZS.

Ocenjujemo, da znašajo prihodki iz izvajanja usposabljanj, ki jih izvaja PZS, 164 tisoč EUR (če izhajamo iz cen, ki jih za te storitve plačajo uporabniki) oziroma 246 tisoč EUR (če izhajamo iz stroškov izvajanja storitev oziroma lastne cene). Ocena prihodkov iz izvajanja programov planinskih šol znaša 156 tisoč EUR (če izhajamo iz cen, ki jih za te storitve plačajo uporabniki) oziroma 347 tisoč EUR (če izhajamo iz stroškov izvajanja storitev oziroma lastne cene). Ocena prihodkov iz izvajanja alpinističnih šol znaša 107 tisoč EUR (če izhajamo iz cen, ki jih za te storitve plačajo uporabniki) oziroma 541 tisoč EUR (če izhajamo iz stroškov izvajanja storitev oziroma lastne cene). Ocena prihodkov iz izvajanja šol športnega plezanja znaša 93 tisoč EUR (če izhajamo iz cen, ki jih za te storitve plačajo uporabniki) oziroma 233 tisoč EUR (če izhajamo iz stroškov izvajanja storitev oziroma lastne cene).

Slika 5: Prihodki iz usposabljanj (v EUR)

Usposabljanja PZS

Prihodke iz naslova usposabljanj, ki jih izvaja PZS, smo najprej ocenili na podlagi podatkov iz letnega poročila PZS. Prihodki iz usposabljanj so v letu 2016 znašali 163.846 EUR. Ti prihodki izhajajo iz cen, ki jih PZS zaračunava za usposabljanja. Tako kot drugje lahko ugotovimo, da je vrednost oziroma koristnosti, ki jo udeleženci pridobijo s potrošnjo, večja, saj cene v vseh primerih ne odražajo primerljivih tržnih cen. Glede na navedbe PZS bi gotovo lahko predpostavili, da je vrednost oziroma koristnost 50 % višja, to pomeni, da znaša ocena prihodkov iz naslova usposabljanj PZS, ki jih ocenimo kot vrednosti oziroma koristnosti, ki jo udeleženci pridobijo s potrošnjo, 245.769 EUR.

Planinske šole

O prihodkih iz naslova izvajanja programov planinskih šol smo sklepali na podlagi podatkov o številu izvedenih planinskih šol in številu udeležencev, ki smo jih ocenili na podlagi letne ankete oziroma rednega poročanja planinskih društev, ter predpostavljene

povprečne cene za te storitve. O ceni smo sklepali na osnovi cen alpinističnih šol in na podlagi informacij PZS.

V okviru letne ankete PZS je razvidno, da je bilo v obdobju 2013–2016 v povprečju izvedenih 32 planinskih šol letno. Ker PZS ocenjuje, da je dejansko število za 50 % višje, ker določena društva ne poročajo in niso zajeta v anketi, ocenjujemo, da se letno izvede 48 planinskih šol.

Prihodke iz planinskih šol smo najprej ocenili na podlagi števila organiziranih šol in povprečne cene, ki jo plačajo udeleženci. Izhajamo iz cen alpinističnih šol, saj podatkov o cenah planinskih šol nismo pridobili. Na podlagi analize na spletu objavljenih cen za alpinistično šolo ocenjujemo, da znaša povprečna cena, ki jo udeleženec plača za alpinistično šolo 250 EUR.¹⁸ Glede na bistveno skromnejši program planinske šole v primerjavi z alpinistično šolo smo predpostavili, da znaša cena za planinsko šolo polovico cene, ki jo plačajo udeleženci alpinistične šole, torej 125 EUR. Ocena prihodkov iz naslova organizacije planinskih šol tako znaša 156 tisoč EUR.

Nato smo prihodke ocenili še kot vrednosti oziroma koristnosti, ki jo udeleženci pridobijo s potrošnjo. Pri tem predpostavljamo program planinske šole in iz tega izhajajoče stroške:

- Teoretična predavanja: 8 predavanj, pri čemer znaša ocenjeni strošek na predavanje 100 EUR.
- Izleti: 4 izleti; ker se izvajajo tako enodnevni kot dvodnevni, predpostavimo povprečno trajanje 1,5 dneva, pri čemer znaša ocenjeni strošek na izlet 562 EUR (izhajajoč iz potrebnih 3 vodnikov, katerih cena je ocenjena na 125 EUR).

Poleg tega predpostavljamo, da v zvezi z izvedbo planinske šole nastane strošek organizacije in vodenja šole v višini 2.000 EUR, dodatno pa bi bilo potrebno s ceno pokriti splošne stroške planinskega društva – predpostavljamo, da je v lastni ceni 10 % stroškov, namenjenih za pokrivanje splošnih stroškov.

Ocena prihodkov iz naslova organizacije alpinističnih šol, ki jih ocenimo kot vrednosti oziroma koristnosti, ki jo udeleženci pridobijo s potrošnjo, znaša 347 tisoč EUR.

Alpinistične šole

O prihodkih iz naslova izvajanja programov alpinističnih šol smo sklepali na podlagi podatkov o številu izvedenih alpinističnih šol, ki smo jih ocenili na podlagi števila alpinističnih odsekov (po informacijah PZS namreč vsi izvajajo alpinistične šole), povprečnega števila udeležencev alpinistične šole, o katerem sklepamo na podlagi podatkov o številu izvedenih programov alpinističnih šol in udeležencev, ki jih PZS zajame z letno anketo oziroma preko

¹⁸ Podrobneje je ocena predstavljena v okviru ocenjevanja prihodkov iz alpinističnih šol v naslednjem razdelku.

rednega poročanja planinskih društev, in predpostavljene povprečne cene za te storitve. O ceni smo sklepali na podlagi pregleda na spletu objavljenih cenikov, pri čemer smo v analizi zajeli 6 različnih alpinističnih šol.

V okviru PZS deluje 40 alpinističnih odsekov in toliko je po oceni PZS tudi letno organiziranih alpinističnih šol. Podatki kažejo, da se je v obdobju 2013–2016 alpinističnih šol udeležilo 430 udeležencev, kar v povprečju pomeni nekaj več kot 10 udeležencev na alpinistično šolo.

Prihodke iz alpinističnih šol smo najprej ocenili na podlagi števila organiziranih šol in povprečne cene, ki jo plačajo udeleženci. Na podlagi analize na spletu objavljenih cen ocenjujemo, da znaša povprečna cena, ki jo udeleženec plača za alpinistično šolo, 250 EUR. Ocena prihodkov iz naslova organizacije alpinističnih šol tako znaša 107 tisoč EUR.

Nato smo prihodke ocenili še kot vrednosti oziroma koristnosti, ki jo udeleženci pridobijo s potrošnjo. Pri tem predpostavljamo program alpinistične šole in iz tega izhajajoče stroške:

- Teoretična predavanja: 15 predavanj, pri čemer znaša ocenjeni strošek na predavanje 100 EUR.
- Izleti: 10 izletov; ker se izvajajo tako enodnevni kot dvodnevni, predpostavimo povprečno trajanje 1,5 dneva, pri čemer znaša ocenjeni strošek na izlet 938 EUR (izhajajoč iz potrebnih 5 vodnikov, katerih cena je ocenjena na 125 EUR).
- Praktične vaje: 10 vaj, pri čemer znaša ocenjen strošek na vajo 94 EUR (izhajajoč iz trajanja vaje – 2 uri, potrebnih 3 inštruktorjih in ceni inštruktorja 125 EUR na dan).

Poleg tega predpostavljamo, da v zvezi z izvedbo alpinistične šole nastane strošek organizacije in vodenja šole v višini 3.000 EUR, dodatno pa bi bilo potrebno s ceno pokriti splošne stroške planinskega društva – predpostavljamo, da je v lastni ceni 10% stroškov, namenjenih za pokrivanje splošnih stroškov.

Ocena prihodkov iz naslova organizacije alpinističnih šol, ki jih ocenimo kot vrednosti oziroma koristnosti, ki jo udeleženci pridobijo s potrošnjo, znaša 541 tisoč EUR.

Šole športnega plezanja

O prihodkih iz naslova izvajanja programov šol športnega plezanja smo sklepali na podlagi podatkov o številu športno-plezalnih odsekov, povprečnega števila udeležencev šole športnega plezanja, o katerem sklepamo na podlagi podatkov o številu izvedenih programov šol športnega plezanja in udeležencev, ki jih PZS zajame z letno anketo oziroma preko rednega poročanja planinskih društev, in predpostavljene povprečne cene za te storitve.

V okviru PZS deluje 52 športno-plezalnih odsekov in 80 % jih po oceni PZS izvaja programe šol športnega plezanja. To pomeni, da se letno izvede 42 šol športnega plezanja.

Podatki kažejo, da se je v obdobju 2013–2016 šol športnega plezanja udeležilo povprečno 23 udeležencev na šolo.

Prihodke iz šol športnega plezanja smo najprej ocenili na podlagi števila organiziranih šol in povprečne cene, ki jo plačajo udeleženci. Na podlagi predpostavljene cene 100 EUR za šolo ocenjujemo, da znašajo prihodki iz naslova organizacije šol športnega plezanja 94 tisoč EUR.

Nato smo prihodke ocenili še kot vrednosti oziroma koristnosti, ki jo udeleženci s potrošnjo pridobijo. Pri tem predpostavljamo, da program šole športnega plezanja obsega naslednje aktivnosti in stroške:

- 30 terminov po 2 uri, katerih strošek je ocenjen na 94 EUR na termin iz naslova 3 inštruktorjev, katerih cena znaša 125 EUR na dan, dodatno pa še stroškov najema dvorane 7 EUR po udeležencu na termin.
- 2 (dnevni) plezalnih izletov, pri čemer znaša ocenjeni strošek na izlet 500 EUR (izhajajoč iz potrebnih 4 inštruktorjev, katerih cena je ocenjena na 125 EUR).

Poleg tega predpostavljamo, da v zvezi z izvedbo šole športnega plezanja nastane strošek organizacije in vodenja šole v višini 500 EUR, dodatno pa bi bilo potrebno s ceno pokriti splošne stroške planinskega društva – predpostavljamo, da je v lastni ceni 10 % stroškov, namenjenih za pokrivanje splošnih stroškov.

Ocena prihodkov iz naslova organizacije šol športnega plezanja, ki jih ocenimo kot vrednosti oziroma koristnosti, ki jo udeleženci pridobijo s potrošnjo, znaša 233 tisoč EUR.

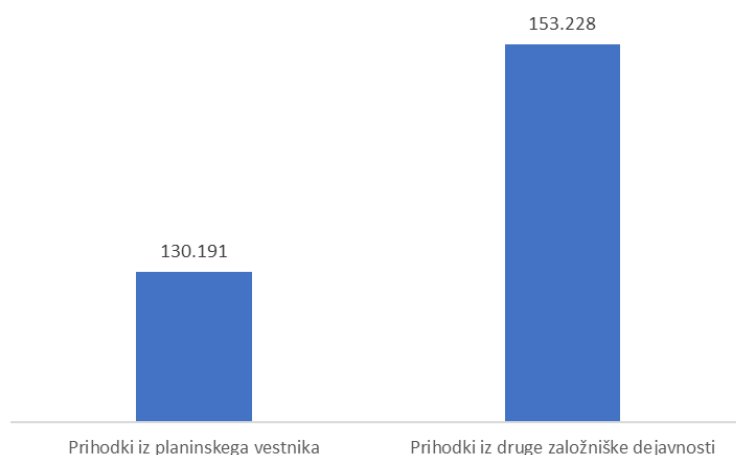
5.1.4 Prihodki iz založniške dejavnosti

V okviru založniške dejavnosti PZS izdaja planinske zemljevide in vodnike, ki pokrivajo ves gorski svet Slovenije, strokovno in leposlovno literaturo ter Planinski vestnik. Pri oceni prihodkov iz naslova založniške dejavnosti se lahko naslonimo na podatke iz letnega poročila PZS, v okviru katerega so razvidni prihodki, ustvarjeni s prodajo literature – prihodki iz spletne trgovine, prihodki iz naslova prodaje planinskega vestnika in prihodki, ki jih ustvarja PZS s prodajo koledarja.

V letu 2016 je PZS ustvarila 130 tisoč EUR prihodkov iz naslova prodaje planinskega vestnika in 153 tisoč EUR drugih prihodkov, ki bi jih lahko povezali z njeno založniško dejavnostjo.

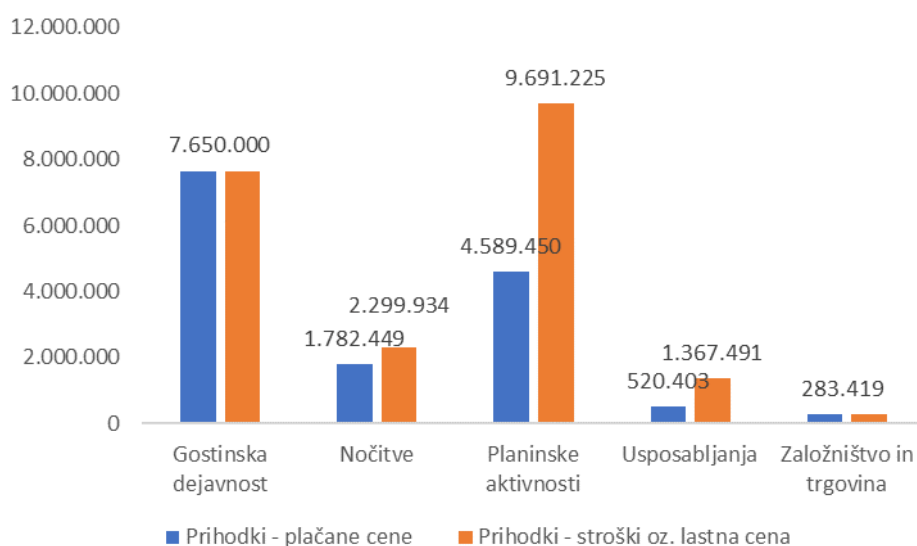
Slika 6: Prihodki iz založniške dejavnosti (v EUR)

5.1.5 Skupni prihodki iz izvajanja ključnih aktivnosti PZS in ocena neposrednih ekonomskih učinkov

Neposredni ekonomski učinki, ki smo jih ocenili preko ocene prihodkov, ki jih PZS ustvarja v okviru svojih ključnih aktivnosti, znašajo 14,8 milijona EUR, če jih ocenimo preko cen, ki jih za storitve plačujejo uporabniki storitev. Če pa pri oceni izhajamo iz stroškov oziroma lastne cene storitev in tako zajamemo vrednost oziroma koristnost, ki jo uporabniki pridobijo s potrošnjo, pa znaša ocena neposrednih ekonomskih učinkov 21,3 milijona EUR.

Slika 7: Prihodki iz izvajanja ključnih aktivnosti PZS in ocena neposrednih ekonomskih učinkov (v EUR)

Kot je razvidno iz slike 7, PZS največ neposrednih ekonomskih učinkov ustvarja z izvajanjem planinskih aktivnosti, ki vključujejo izvajanje izletov ter organizacijo planinskih taborov, sledijo učinki iz ponudbe gostinskih storitev in nočitev v planinskih kočah. Manj pomembni so neposredni učinki, ki nastajajo z izvajanjem usposabljanj, in učinki v okviru njene založniške dejavnosti.

5.2 Posredni ekonomski učinki

V primerjavi z obravnavami neposrednimi ekonomskimi učinki bi lahko pričakovali, da planinstvo ustvarja po velikosti bistveno pomembnejše posredne ekonomske učinke; ti izhajajo iz vplivov, ki jih ima predvsem obstoj planinske infrastrukture in možnost planinarjenja na turizem v Sloveniji. Planinska infrastruktura v Slovenijo privabi verjetno veliko število turistov, prav tako se za letovanje zaradi možnosti planinarjenja odločajo domači turisti, njihova potrošnja pa ustvarja pomembne ekonomske učinke. S planinstvom bi lahko povezali tudi posredne ekonomske učinke, ki nastajajo v drugih povezanih dejavnostih, kot je npr. trgovina s športno opremo in še marsikje drugje.

V nadaljevanju je najprej predstavljena velikost dejavnosti turizma, ki bi ga gotovo v delu lahko pripisali obstoju planinske infrastrukture oziroma možnosti planinarjenja v Sloveniji, potem pa je ocenjen BDP oziroma potrošnja v dejavnosti turizma, ki nastaja zaradi planinstva. Nazadnje je predstavljena velikost dejavnosti trgovine s športno opremo in ocenjen delež, ki bi jo lahko pripisali nakupom, povezanih s planinarjenjem.

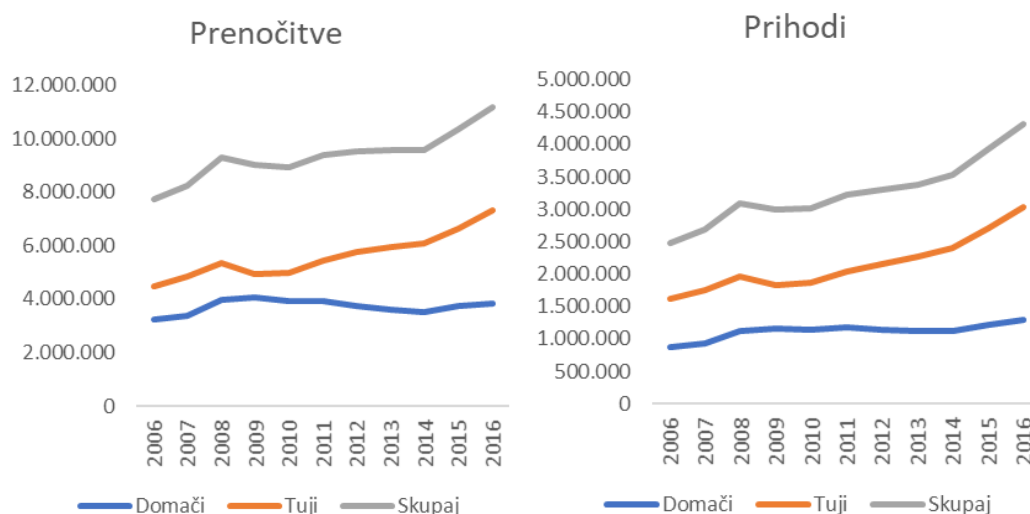
5.2.1 Posredni ekonomski učinki na turizem v Sloveniji

Turizem predstavlja v Sloveniji pomembno gospodarsko panogo in turistična podjetja ustvarjajo del prodaje gotovo tudi zaradi obstoja planinske infrastrukture in možnosti planinarjenja. Po podatkih SURS (SURS, 2017) je turizem ustvaril 4,9 % BDP, z upoštevanjem posrednih učinkov pa kar 8,2 % BDP (ocena za leto 2014). Izdatki za turistično potrošnjo so znašali 3.515 milijonov EUR, od tega so jih skoraj 2.500 ustvarili tuji turisti – od tega sicer odpade 1.391 milijona EUR na enodnevne obiskovalce, ki verjetno v velikem delu predstavljajo tranzitne goste.

Število prenočitev in prihodi turistov v Sloveniji dosegajo v zadnjih letih rekordne vrednosti. Že v letu 2015 je bilo zabeleženih več kot 10 milijonov turističnih prenočitev. V letu 2016 pa je število preseglo 11 milijonov. Od tega skoraj dve tretjini odpade na turiste, ki prihajajo iz tujine. Panoga je od leta 2015 v strmem vzponu, v letih 2015 in 2016 se rast števila prenočitev giblje okrog 8 % (STO, 2017). Tudi za leto 2017 ocene kažejo, da se bo število prenočitev povečalo, stopnja rasti pa naj bi se še povečala – na 13 % (SURS, 2018). Še hitrejšo rast panoge kažejo podatki o prihodih turistov, ki so se v letu 2015 povečali za 11,1 %, v letu 2016 pa za 9,9 %, medtem ko bi lahko v letu 2017 pričakovali 15-odstotno rast. Rastejo tako prenočitve in prihodi domačih kot tudi tujih turistov, čeprav bistveno hitreje prihodi in prenočitve tujih turistov. Ključni trgi glede na število prenočitev turistov pri nas so v zadnjih letih Italija, Avstrija, Nemčija, Hrvaška, Nizozemska, Združeno kraljestvo, Madžarska, Srbija, Izrael in Češka republika.

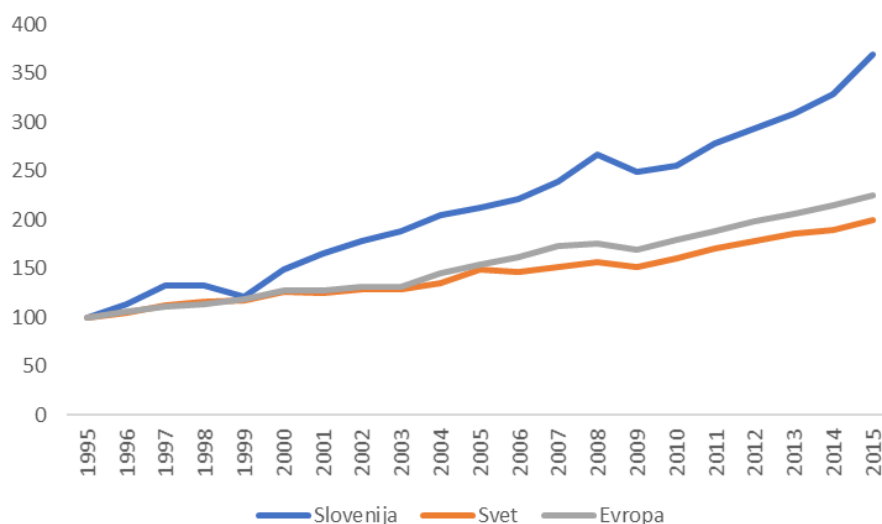
Slika 8: Prihodi in prenočitve turistov v Sloveniji v obdobju 2006–2016

Vir: SURS (2018).

Realizirane stopnje rasti turizma v Sloveniji močno presegajo stopnje rasti v evropskih državah in svetu. Število prihodov turistov se je v Sloveniji v preteklem 10-letnem obdobju povečalo za skoraj dvakrat več kot v svetu oziroma več kot enkrat več kot v povprečju v evropskih državah (STO, 2017).

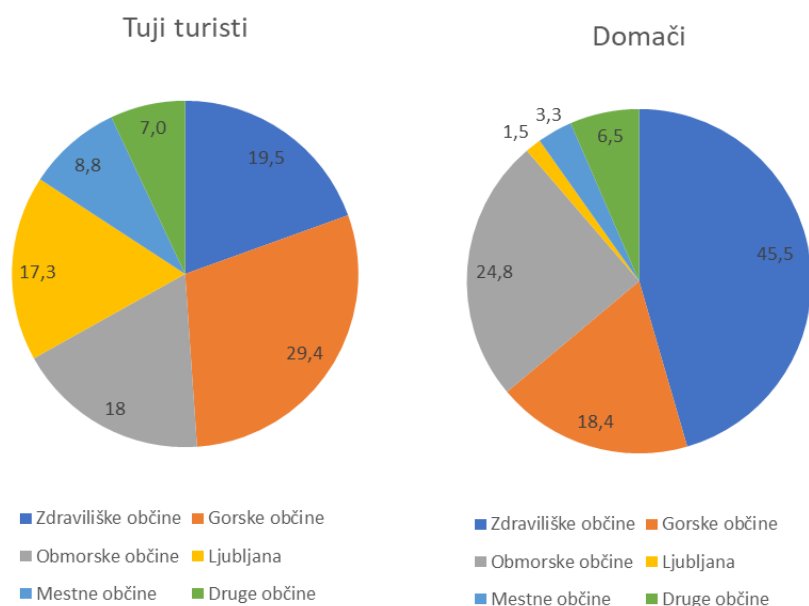
Slika 9: Indeks prihodov turistov v Sloveniji, Evropi in Svetu v obdobju 1995–2015

Vir: STO (2017).

Kraji z največ prenočitvami so Ljubljana, Piran in Bled. Če analiziramo porazdelitev prenočitev po širše definiranih prostorskih enotah, ugotovimo, da je največ prenočitev v zdraviliških občinah in gorskih občinah. Podatki kažejo, da so domači turisti v letu 2016 najpogosteje prenočevali v zdraviliških občinah, tuji turisti pa v gorskih občinah. Primerjava rasti v zdraviliških in gorskih občinah pokaže, da se število prenočitev hitreje povečuje v gorskih občinah (SURS, 2018).

Slika 10: Tuji in domači turisti glede na vrsto občine letovanja v letu 2016

Vir: SURS, 2018.

Podrobnejša struktura tujih gostov, njihovih motivov za letovanje v Sloveniji, potrošnji in podobno, na podlagi česar bi lahko sklepali o turistih, ki letujejo v Sloveniji zaradi planinarjenja, je razvidna iz raziskave o tujih turistih v Sloveniji, ki jo SURS izvaja v triletnih obdobjih, podatke pa je analizirala Slovenska turistična organizacija (STO, 2016). Zadnje podatke, ki so na voljo, so zbrali med tujimi turisti, ki so v bivali v hotelih v aprilu, maju in septembru 2015 ter v kampih in hotelih v juliju in avgustu 2015. V raziskavo je bilo vključenih 4.300 turistov.

STO (2016) ugotavlja, da je skoraj tri četrt tujih turistov prišlo v Slovenijo na počitnice, se sprostiti ali rekreirati (73 %). Tako Slovenija predstavlja za turiste predvsem počitniško destinacijo. Najbolj obiskane so bile gorske občine (28 %) in Ljubljana (24 %). V Sloveniji so v povprečju preživeli od 5 do 6 nočitev. V 2015 so tuji turisti v povprečju dnevno potrošili 118 EUR; skoraj polovico za nastanitev (49 % nastanitev, 14 % hrana, 9 % drugo). Za prevoz v Slovenijo in nazaj so v povprečju potrošili 181 EUR. Najvišja je bila povprečna dnevna potrošnja ruskega (351 EUR) in italijanskega turista (143 EUR), predvsem zaradi zdravstvenih storitev in raznih drugih nakupov (Rusi) ter iger na srečo (Italijani). Najmanjše povprečne dnevne izdatke so imeli nizozemski turisti (71 EUR). Analiza strukture dnevne potrošnje pokaže, da so turisti skoraj 50 % namenili za namestitve, 14 % za hrano (v lokalih) in 9 % za druge nakupe. Več kot 90 % tujih turistov je bivalo v hotelih, več kot polovica v hotelih s štirimi in petimi zvezdicami. Približno polovica tujih turistov je imela (pol)penzion v nastanitvenem objektu, ostali pa so se prehranjevali v gostinskih lokalih oz. so hrano pripravljali sami.

O velikosti dejavnosti turizma, ki bi jih lahko vsaj v delu pripisali obstoju planinske infrastrukture in planinarjenju (v tujini o tem denimo pišejo Nepal, 2002, Nepal in Chipeniuk,

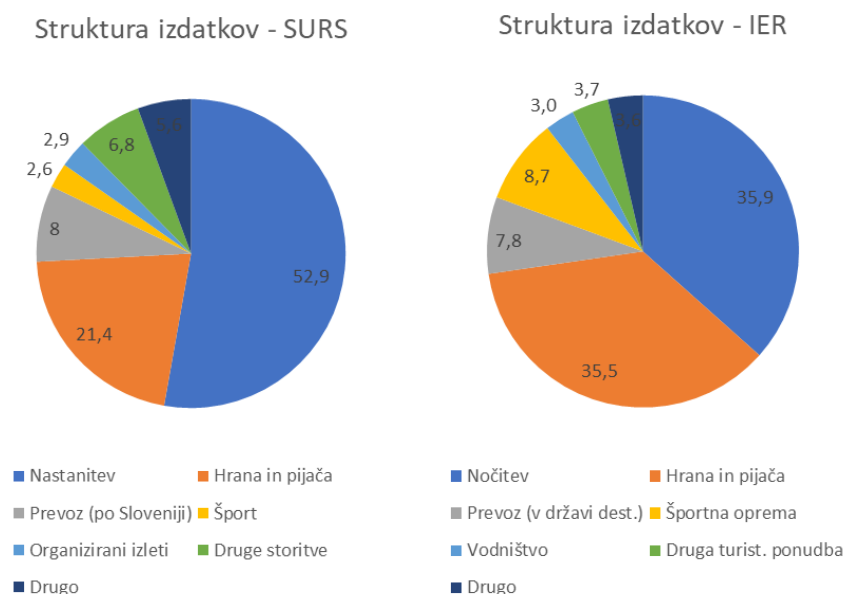
2005; Nepal in Jamal, 2011, Westgro, 2013; Tourism Snowy Mountains, 2013), bi lahko sklepali na podlagi podatkov o ustvarjenem BDP, deležu, ki ga ustvari turizem in deležu turizma v gorskih občinah, ki primarno ponujajo možnosti planinarjenja. V letu 2016 je znašal BDP Slovenije 40.418 milijonov EUR, kar ob 4,9-odstotnem deležu turizma (8,2 % ob upoštevanju multiplikativnih učinkov) pomeni, da je bilo v turizmu v Sloveniji ustvarjenih 1.980 milijonov EUR (3.314 milijona EUR, če upoštevamo še multiplikativne učinke). Kot je razvidno iz slike 10, jih je od celotnega števila prenočitev tujih gostov nekaj manj kot 30 % letovalo v gorskih občinah; ta odstotek je nekoliko nižji pri domačih turistih – 18,4 %. Če predpostavimo, da se 25 % turističnih storitev opravi v gorskih občinah in je, kot izhaja iz podatkov SURS (2018), poleg tega potrošnja v gorskih občinah vrednostno za 25 % nižja od povprečja, kar pomeni, da lahko pričakujemo tudi za 25 % nižjo vrednost ustvarjenega BDP, znaša ocena BDP, ki se ustvari s turizmom v gorskih občinah 369 milijonov EUR (618 milijonov EUR, če upoštevamo še multiplikativne učinke).

Podobno bi o oceni dejavnosti turizma, ki bi jih lahko vsaj v delu pripisali obstoju planinske infrastrukture in planinarjenju, lahko sklepali na podlagi podatkov o izdatkih turistov in enodnevni obiskovalcev za turistično potrošnjo. Po podatkih SURS (2017) so tuji turisti v letu 2014 na večdnevni potovanjih v Sloveniji potrošili 1.017 milijona EUR, domači pa 350 milijona EUR na večdnevni in 464 milijona EUR na enodnevni izletih po Sloveniji. Če spet poskušamo izločiti potrošnjo, ki odpade na gorske občine, pri čemer sklepamo o deležu na podlagi deleža prenočitev oziroma prihodov turistov v gorskih občinah v skupnem številu prenočitev oziroma prihodov turistov, in spet upoštevamo, da je potrošnja v gorskih občinah nižja od povprečja za približno 25 %, ocenjujemo, da znašajo izdatki za turistično potrošnjo v gorskih občinah 356 milijonov EUR, od česar jih 227 milijona ustvari tuji turisti, 129 milijonov pa domači turisti.

Nazadnje smo poskušali velikost dejavnosti turizma, ki bi jih lahko vsaj v delu pripisali obstoju planinske infrastrukture in planinarjenju, oceniti še iz podatkov o številu turistov in povprečnih dnevni izdatkih. Najprej smo analizirali povprečne dnevne izdatke turistov, ki letujejo v gorskih občinah, potem pa še oceniti strukturo izdatkov turistov v gorskih občinah. Ločeno smo analizirali izdatke za tuje in domače turiste. Pri tem se naslanjamo na ankete, ki jih izvaja SURS, kot tudi na izsledke ankete, ki smo jo izvedli v okviru tega projekta.

Podatki SURS (2018) kažejo, da so tuji turisti v gorskih občinah v povprečju dnevno potrošili 73,64 EUR oziroma 25 % manj, kot znaša povprečna dnevna potrošnja tujega turista v glavni sezoni. Struktura potrošnje je razvidna iz slike 11, na podlagi katere lahko sklepamo, da večji delež izdatkov odpade na nastanitev oziroma nočitev (večji delež izhaja iz raziskave o tujih turistih, ki jo izvaja SURS, kjer izdatki, namenjeni namestitvi, vključujejo v nekaterih primerih tudi hrano – polpenzion; tega je manj pri anketi, ki je bila izvedena v okviru projekta). Sledijo izdatki za hrano in pijačo, prevoz po Sloveniji oziroma pri anketi, ki je bila opravljena v okviru tega projekta, v državi destinaciji – kjer upoštevamo 30 % izdatkov, ki jih anketiranci namenijo za skupne stroške prevoza, itd.

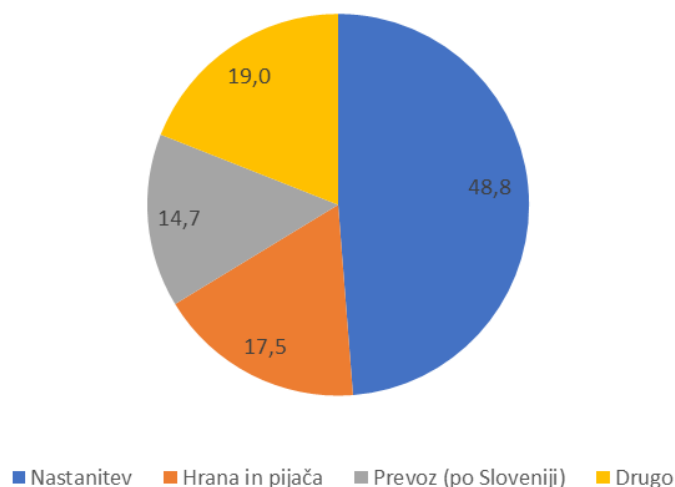
Slika 11: Struktura dnevnih izdatkov tujih turistov v Gorskih občinah in struktura izdatkov planincev na več-dnevnem letovanju z namenom planinarjenja v tujini (iz ankete opravljene v okviru tega projekta)

Vir: STO (2017) in anketa izvedena v okviru projekta.

Nekoliko drugačna je potrošnja domačih turistov. Na podlagi podatkov SURS (2018) o izdatkih domačih turistov na zasebnih potovanjih doma ugotavljamo, da znašajo povprečni dnevni izdatki domačega turista doma 36,54 EUR. Podatki o izdatkih domačih turistov v gorskih občinah niso na voljo, bi pa lahko sklepali, da je potrošnja v gorskih občinah zelo verjetno podobna povprečju oziroma ne toliko manjša od povprečja v vseh občinah, kot to izhaja iz podatkov za tuje turiste. Povprečna potrošnja tujih turistov v vseh občinah je namreč visoka predvsem zaradi visoke dnevne potrošnje tujih turistov v zdraviliških občinah – zdravstvene storitve in drugi nakupi in igralniških storitev, ki pa razen v manjšem delu niso glavna ponudba v gorskih občinah. Struktura potrošnje domačih turistov doma je razvidna iz slike 12, na podlagi česar lahko tudi pri domačih turistih ugotovimo, da večji delež izdatkov odpade na nastanitev oziroma nočitev, sledijo izdatki za hrano in pijačo ter prevoz.

Slika 12: Struktura dnevnih izdatkov domačih turistov v Sloveniji

Vir: SURS (2018).

Na podlagi števila tujih in domačih turistov v gorskih občinah, kjer pri domačih turistih predpostavljamo, da poleg potrošnje turistov na večdnevnih potovanjih obstaja še približno 1,3-krat toliko potrošnje s strani enodnevnih turistov (tako lahko sklepamo na podlagi SURS, 2017), in njihovih povprečnih dnevnih izdatkov, ocenjujemo, da znaša njihova potrošnja 200 milijonov EUR. Od tega 159 milijonov EUR odpade na tuje turiste, 31 milijonov EUR pa na domače. Ta ocena pa je nekoliko nižja od ocen, ki smo jih dobili posredno preko agregatnih ocen izdatkov za potrošnjo in BDP. Ocena preko izdatkov za turistično potrošnjo in preko BDP namreč poleg izdatkov, upoštevanih v zadnjem izračunu, vključujejo tudi nekatere druge izdatke. Dva večja izdatka sta gotovo izdatek tujih turistov za prevoz v Slovenijo (in nazaj domov) in strošek organizacije potovanja. Če bi upoštevali, da prevoz v Slovenijo in domov vsaj delno predstavlja potrošnjo v Sloveniji – npr. 30 % od 181 EUR, kolikor znaša v povprečju izdatek za prevoz tujih turistov v Slovenijo –, tukaj nastane še za 48 milijonov EUR dodatnih izdatkov. O izdatkih, namenjenih za organizacijo potovanja, pa bi lahko sklepali na osnovi velikosti prihodkov dejavnosti organizatorjev potovanj (SKD N 79.120), ki znašajo 235 milijonov EUR. Če predpostavimo, da jih 10 % predstavlja prihodke, ustvarjene s ponudbo v gorskih občinah pri nas, tu nastane dodatno še za 23 milijonov EUR prihodkov.

Zgoraj predstavljene ocene prihodkov iz turizma pa gotovo ne bi mogli v celoti pripisati obstoju planinske infrastrukture in planinarjenju. Vsi turisti, ki letujejo v gorskih občinah, se za letovanje niso odločili samo zaradi možnosti planinarjenja. Zato te ocene predstavljajo prej osnove, na katerih bi bilo mogoče oceniti posredne ekonomske učinke planinske infrastrukture in planinarjenja na turizmu. Za končno oceno bi bilo treba oceniti delež tistih turistov, ki letujejo izključno zaradi te turistične ponudbe in se za letovanje ne bi odločili, če te ponudbe ne bi bilo. To bi zahtevalo izvedbo posebne ankete med turisti v Sloveniji, kar pa presega okvire pričujoče študije. Tako lahko delež turistov, ki v Sloveniji letujejo izključno zaradi obstoja planinske infrastrukture in možnosti planinarjenja, ocenimo

na podlagi predpostavk, ki temeljijo na drugih anketah, ki se izvajajo na področju turizma. Anketa in raziskava, ki jo je za Slovensko turistično organizacijo izvedla družba Valicon (STO, 2018) in ki je bila izvedena z namenom identifikacije tržnega potenciala slovenskega turizma in je med drugim raziskovala tudi potovalne motive turistov, ki letujejo v tujini, npr. ugotavlja, da je bilo med anketiranimi iz 8 držav (Italija, Avstrija, Nemčija, Združeno kraljestvo, Francija, Rusija, Nizozemska in Poljska) 26,8 % takih, ki menijo, da so pomembne športne aktivnosti (kolesarjenje, pohodništvo, treking ipd.), ko se odločajo o potovanju v tujino z namenom oddiha, počitnic ali potovanja. Gornišstvo kot pomembno aktivnost je izbralo 6,6 % anketiranih. Druga anketa, na podlagi katere bi lahko sklepali o deležu turistov, ki letujejo zaradi obstoja planinske infrastrukture in možnosti planinarjenja, je anketa, ki je bil izvedena v Posočju (Posoški razvojni center, 2014). Iz nje je mogoče sklepati, da 22,8 % anketirancev kot najpomembnejši razlog oziroma motiv za letovanje navaja pohodništvo, 28,0 % pa na prvo mesto postavlja oddih in sprostitev, v okviru teh pa so gotovo vključeni tudi anketiranci, ki z namenom oddiha in sprostitve planinarijo.

Tako bi ob predpostavki, da tudi turisti v Sloveniji, ko se odločajo za potovanja, v 6,6 % izberejo Slovenijo zaradi gornišstva, lahko sklepali, da je delež turistov, ki letuje v Sloveniji zaradi obstoja planinske infrastrukture in možnosti planinarjenja enak 6,6 %. Če je bilo v turizmu v Sloveniji v letu 2016 ustvarjenih 1.980 milijonov EUR (3.314 milijona EUR, če upoštevamo še multiplikativne učinke) BDP, to pomeni, da bi lahko obstoju planinske infrastrukture in možnosti planinarjenja pripisali 131 milijonov EUR (219 milijonov EUR, če upoštevamo še multiplikativne učinke) ustvarjenega BDP. Če predpostavljen delež turistov, ki letuje v Sloveniji zaradi obstoja planinske infrastrukture in možnosti planinarjenja apliciramo na ocenjeno vrednost potrošnje turistov v Sloveniji, pa ocenjujemo vrednost potrošnje, ki bi jo lahko pripisali obstoju planinske infrastrukture in možnosti planinarjenja na 121 milijonov EUR. Podobno bi lahko o učinkih planinstva na turizem sklepali tudi iz podatkov, ocenjenih za gorske občine, kjer pa bi gotovo morali izhajati iz večjega deleža turistov, ki letuje zaradi obstoja planinske infrastrukture in možnosti planinarjenja, saj je le-ta v gorskih občinah gotovo večji, kot to velja v povprečju za vse turiste. Tukaj bi se lahko naslonili na ugotovitve ankete, izvedene v Posočju, in predpostavili, da znaša delež med 22,8 % in 36,8 % (v zgornji meji upoštevamo, da je 50 % takih, ki z namenom oddiha in sprostitve planinarijo). Tako znaša ocena BDP, ki se ustvari zaradi obstoja planinske infrastrukture in možnosti planinarjenja v Sloveniji, 136 milijonov EUR (227 milijonov EUR, če upoštevamo še multiplikativne učinke), ocena potrošnje, ki se ustvari zaradi obstoja planinske infrastrukture in možnosti planinarjenja v Sloveniji pa 131 milijonov EUR.

Pri upoštevanju ocen posrednih ekonomskih učinkov, ki izhajajo iz vpliva na turizem v Sloveniji, pa je potrebno upoštevati tudi, da slednji vsaj delno že vključujejo tudi neposredne učinke, saj jih kot take vsaj delno vključujejo vsi agregati in ocene, iz katerih smo izhajali pri ocenjevanju. Tako BDP, izdatki za turistično potrošnjo, kot tudi povprečni dnevni izdatki turistov namreč vključujejo vsaj izdatke turistov v planinskih kočah.

5.2.2 Posredni ekonomski učinki na dejavnost trgovine s športno opremo

Točnega podatka o prihodkih trgovin s športno opremo, povezanih s planinstvom, ni. Po podatkih AJPEŠ so imele v letu 2016 specializirane prodajalne s športno opremo 147.205.393 EUR prihodkov od prodaje proizvodov in storitev ter blaga in materiala. Ti prihodki seveda niso v celoti posledica ukvarjanja prebivalstva s planinstvom, poleg tega pa se del športne opreme, namenjene obiskovanju gora, proda tudi v ne-specializiranih prodajalnah.

Odgovori na vprašanje ankete PZS »Koliko denarja (približno) ste v zadnjih 12 mesecih porabili za nakup športne opreme, namenjene obiskovanju hribov in gora?« prikazuje tabela 1. Konservativna ocena izdatkov na podlagi tehtanega povprečja izdatkov za športno opremo, namenjeno planinstvu, ki pri vsakem razredu izdatkov upošteva spodnjo mejo, znaša 207 EUR. Če upoštevamo, da so imela planinska društva v letu 2016 55.150 članov in da člani društev predstavljajo 40 % obiskovalcev gora,¹⁹ je torej vseh obiskovalcev gora 137.875, njihovi celotni izdatki za športno opremo pa znašajo 28,5 milijona EUR.

Tabela 1: Porazdelitev anketirancev glede izdatkov za športno opremo za obiskovanje gora

	Delež (v %)
100 EUR ali manj	22,28
Med 101 EUR in 300 EUR	42,05
Med 301 EUR in 500 EUR	18,99
Med 501 EUR in 1.000 EUR	11,96
Več kot 1.000 EUR	4,72

Vir: Anketa, opravljena v okviru projekta.

Podobno oceno dobimo, če upoštevamo podatke SURS o porabi gospodinjstev. Povprečna porabljena denarna sredstva gospodinjstev za opremo za šport, taborjenje in rekreacijo na prostem, ob pogoju, da so gospodinjstva izdatke dejansko imela, so v letu 2015 znašala 84 EUR na člana gospodinjstva. Poleg tega je povprečje ne-ničelnih izdatkov za večje trajno blago za rekreacijo na prostem v letu 2010 (zadnji dostopni podatek) znašalo 766 EUR na člana gospodinjstva. Ob predpostavki, da posamezniki zamenjajo trajno blago na 5 let, letni strošek na člana gospodinjstva znaša približno 237 EUR. Če ponovno upoštevamo, da 137.875 Slovencev te izdatke nameni za opremo, namenjeno planinstvu, znašajo celotni izdatki za športno opremo, namenjeno obiskovanju gora, 32,7 milijonov EUR. Ker pa imajo posamezniki, ki obiskujejo gore, lahko izdatke tudi za drugo športno opremo, je ta številka manj natančna od ocene, pridobljene na osnovi podatkov ankete PZS. Kot oceno posrednih ekonomskih učinkov na trgovine s športno opremo zato uporabimo 28,5 milijona EUR.

¹⁹ Po informacijah Planinske zveze Slovenije v kočah prespi okoli 60 % nečlanov in 40 % članov PZS.

Če bi bili celotni prej omenjeni izdatki posameznikov potrošeni v specializiranih prodajalnah s športno opremo, bi to pomenilo, da približno 19 % vseh njihovih prihodkov nastane zaradi planinstva. Ta številka ne sovпада povsem z deležem obiskovanja gora v vseh športnih dejavnostih aktivnih Slovencev. Po podatkih Sila et al. (2016) se s planinarjenjem ukvarja 18,8 % aktivnih, kar predstavlja manj kot 10 % delež v 16 najbolj popularnih športih med Slovenci. Vendar pa je pri apliciranju tega podatka na prihodke prodajaln s športno opremo potrebna previdnost. Med petimi športi, ki so po popularnosti pred planinarjenjem, sta npr. hoja (59,2 % aktivnih oz. 23,6 % delež v 16 najbolj popularnih športih) in plavanje (21,3 % aktivnih oz. 8,5% delež v 16 najbolj popularnih športih), ki specializiranim prodajalnam s športno opremo najverjetneje ne prineseta veliko prihodkov (pač pa specializiranim prodajalnam z obutvijo, specializiranim prodajalnam z oblačili ipd.). Poleg tega je velik del izdatkov za športno opremo, namenjeno obiskovanju gora, potrošen tudi v specializiranih prodajalnah z obutvijo, na internetu in v ne-specializiranih prodajalnah.

5.3 Multiplikativni ekonomski učinki

Z namenom ocene multiplikativnih učinkov smo najprej izračunali produkcijske multiplikatorje slovenskega gospodarstva. V tabeli 2 prikazujemo izračun produkcijskih multiplikatorjev za 63 sektorjev slovenskega gospodarstva.

Tabela 2: Izračun produkcijskih multiplikatorjev, 63 sektorjev slovenskega gospodarstva, leto 2014, metodologija ESR 2010

Rang	Multiplikator	Sektor
1	2,6362	Koks in naftni derivati
2	1,9580	Stavbe in gradnja stavb; inženirski objekti in gradnja inženirskih objektov; specializirana gradbena dela
3	1,9138	Storitve članskih organizacij
4	1,9125	Oglaševanje in raziskovanje trga
5	1,9115	Športne in druge storitve za prosti čas
6	1,8369	Živila, pijače, tobačni izdelki
7	1,8244	Skladiščenje in spremljajoče prometne storitve
8	1,8176	Produkcija filmov, videofilmov in televizijskih oddaj, snemanje in izdajanje zvočnih zapisov; predvajanje radijskih in televizijskih programov
9	1,8161	Arhitekturne storitve in projektiranje; tehnično preizkušanje in analiziranje
10	1,8132	Zračni prevoz
11	1,8102	Ribe in drugi vodni organizmi, ulovljeni ali gojeni, storitve za ribištvo
12	1,7633	Voda; obdelava vode in oskrba z njo
13	1,7596	Ravnanje z odpadki; zbiranje, odvoz in ravnanje z odpadki; reciklaža; saniranje okolja in drugo ravnanje z odpadki
14	1,7474	Tiskanje in razmnoževanje nosilcev zapisa
15	1,7134	Telekomunikacijske storitve
16	1,6883	Oskrba z električno energijo, plinom in paro
17	1,6691	Druga vozila in plovila
18	1,6662	Založniške storitve
19	1,6474	Popravila in montaža strojev in naprav
20	1,6431	Storitve zavarovalnic, pozavar. in pokojn. skladov, razen obvezne soc.varnosti
21	1,6260	Storitve potovalnih agencij, organizatorjev potovanj in dr. s potovanji povezane storitve
22	1,6207	Kovinski izdelki, razen strojev in naprav
23	1,5882	Veleprodaja, razen motornih vozil in motornih koles
24	1,5772	Kopenski prevoz; cevovodni transport
25	1,5715	Premog in lignit, sur.nafta, zem.plin, rude, rudnine in kamnine
26	1,5706	Kovine
27	1,5652	Prodaja in popravila motornih vozil
28	1,5609	Finančne storitve, razen storitev zavarovalnic in pokojn.skladov
29	1,5603	Nastanitvene storitve; strežba jedi in pijač
30	1,5602	Stroji in naprave d.n.
31	1,5551	Kmetijski, lovski proizv.in sorodne storitve
32	1,5238	Varovanje in poizvedovovalne storitve; oskrba stavb in okolice; pisarniške in spremljajoče poslovne storitve
33	1,5211	Drugi nekovinski mineralni izdelki
34	1,5138	Obdelan les ter leseni in plutovinasti izdelki, razen pohištva; pletarski izdelki
35	1,5118	Maloprodaja, razen motornih vozil in motornih koles
36	1,4921	Izdelki iz gume in plastičnih mas
37	1,4807	Pomožne storitve za finančništvo, zavarovalništvo in pokojninske sklade
38	1,4800	Dajanje v najem
39	1,4707	Pohištvo; drugi izdelki
40	1,4606	Električne naprave
41	1,4548	Pravne in računov. storitve; storitve uprav podjetij; podjetniško in poslovno svetovanje
42	1,4526	Računalniki, elektronski in optični izdelki
43	1,4448	Papir in izdelki iz papirja
44	1,4368	Računalniško programir., svetovanje in povezane storitve; informacijske storitve
45	1,4260	Popravila računalnikov in izdelkov za široko rabo
46	1,4233	Poštna in kurirske storitve
47	1,4081	Farmacevtske surovine in preparati
48	1,4048	Gozdni proizvodi in storitve za gozdarstvo
49	1,4025	Motorna vozila, prikolice in polprikolice
50	1,3964	Storitve javne uprave in obrambe; storitve obvezne socialne varnosti
51	1,3934	Kulturne in razvedrilne storitve; storitve knjižnic, arhivov, muzejev in druge kulturne storitve; prirejanje iger na srečo in stav
52	1,3570	Tekstil, oblačila, usnje in usnjeni ter sorodni izdelki
53	1,3554	Druge osebne storitve
54	1,3070	Kemikalije in kemični izdelki
55	1,2891	Znanstvene raziskovalne in razvojne storitve
56	1,2875	Zdravstvene storitve
57	1,2749	Storitve socialnega varstva
58	1,2299	Druge strokovne in tehnične storitve; veterinarske storitve
59	1,1943	Izobraževanje
60	1,1524	Poslovanje z nepremičninami
61	1,0908	Vodni prevoz
62	1,0721	Storitve pri zaposlovanju
63	1,0000	Storitve gospodinjstev z zaposlenim osebjem; neopredeljeni proizvodi in storitve gospodinjstev za lastno rabo

Vir: Lastni izračuni na osnovi simetričnih input-output tabel SURS.

Pri izračunu multiplikativnih ekonomskih učinkov smo upoštevali multiplikatorje iz tabele 2 za leto 2014 po metodologiji ESR 2010, ki smo jih upoštevali glede na pripadajoči sektor, kamor sodi poraba v namene planinstva. Pri podrobnejšem izračunu smo upoštevali obe predhodno analizirani možnosti, torej:

- Varianta (V) 1: preko cen, ki jih za storitve plačujejo uporabniki storitev;
- Varianta (V) 2: če pri oceni izhajamo iz stroškov oziroma lastne cene storitev.

Nekateri končni izračuni so prikazani v tabeli 3 in kažejo, da se skupna vrednost ekonomskih učinkov planinstva, ko upoštevamo tudi inducirane učinke, giblje med pribl. 21 milijoni EUR (prva možnost) in pribl. 37 milijoni EUR (druga možnost).

Tabela 3: Izračun multiplikativnih ekonomskih učinkov

Tip prihodka	Učinek V1	Sektor	Multiplikator	Skupni učinek V1
Prihodki iz gostinske dejavnosti	5.957.737	Nastanitvene storitve; strežba jedi in pijač	1,5603	9.295.857
Prihodki iz nočitev v planinskih kočah	1.782.449	Nastanitvene storitve; strežba jedi in pijač	1,5603	2.781.155
Prihodki iz izvajanja planinskih aktivnosti	3.861.750	Športne in druge storitve za prosti čas	1,9115	7.381.735
Prihodki iz organizacije planinskih taborov	727.701	Športne in druge storitve za prosti čas	1,9115	1.391.000
Prihodki iz izvajanja usposabljanj PZS	163.846	Športne in druge storitve za prosti čas	1,9115	313.192
Prihodki iz izvajanja planinskih šol	155.558	Športne in druge storitve za prosti čas	1,9115	297.349
Prihodki iz izvajanja alpinističnih šol	107.302	Športne in druge storitve za prosti čas	1,9115	205.108
Prihodki iz izvajanja šol športnega plezanja	93.697	Športne in druge storitve za prosti čas	1,9115	179.102
Prihodki iz založniške dejavnosti	283.419	Založniške storitve	1,6662	472.233
Skupni ekonomski učinki	13.133.459			22.316.731
	Učinek V2	Sektor	Multiplikator	Skupni učinek V2
Prihodki iz gostinske dejavnosti	7.650.000	Nastanitvene storitve; strežba jedi in pijač	1,5603	11.936.295
Prihodki iz nočitev v planinskih kočah	2.299.934	Nastanitvene storitve; strežba jedi in pijač	1,5603	3.588.587
Prihodki iz izvajanja planinskih aktivnosti	7.815.113	Športne in druge storitve za prosti čas	1,9115	14.938.588
Prihodki iz organizacije planinskih taborov	1.876.112	Športne in druge storitve za prosti čas	1,9115	3.586.188
Prihodki iz izvajanja usposabljanj PZS	245.769	Športne in druge storitve za prosti čas	1,9115	469.787
Prihodki iz izvajanja planinskih šol	347.188	Športne in druge storitve za prosti čas	1,9115	663.650
Prihodki iz izvajanja alpinističnih šol	541.333	Športne in druge storitve za prosti čas	1,9115	1.034.758
Prihodki iz izvajanja šol športnega plezanja	233.201	Športne in druge storitve za prosti čas	1,9115	445.764
Prihodki iz založniške dejavnosti	283.419	Založniške storitve	1,6662	472.233
Skupni ekonomski učinki	21.292.069			37.135.850

Vir: Lastni izračuni.

Ker je razlika med zgornjim in spodnjim delom tabele 3 v ceni, ki je dejansko plačana (prva vrednost), in tisti, ki je bila ustvarjena (druga vrednost), dobijo preostanek, nekakšen potrošniški presežek, uporabniki planinskih storitev. Lahko predpostavimo, da ta presežek uporabniki nato potrošijo v gospodarstvu glede na njihovo strukturo izdatkov, ki je prikazana v tabeli 4.

Tabela 4: Struktura izdatkov gospodinjstev v Sloveniji 2000–2015 (v % skupnih izdatkov) in pripisani multiplikatorji po sektorjih izdatkov

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2012	2015	Pripisani multiplikatorji
Izdatki za življenjske potrebščine	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
01 Hrana in brezalkoholne pijače	20,2	19,8	19,4	18,4	17,3	16,6	16,6	16,5	16,4	16,1	16,3	16,4	15,4	1,8369
02 Alkoholne pijače in tobak	2,1	2	2,1	2,3	2,4	2,4	2,5	2,5	2,4	2,1	2,2	2,1	2,1	1,8369
03 Oblečila in obutev	9	8,9	8,9	8,6	8,3	8	8	8,1	8,3	7,8	7,5	6,7	6,7	1,3570
04 Stanovanja, voda, električna energija, plin in drugo gorivo	11,2	11,7	11,6	11,7	11,8	12,1	12,4	12,8	13	13,6	13,8	15,6	14,8	1,6061
05 Stanovanjska in gospodinjstva oprema in tekoče vzdrževanje stanovanj	7,6	7,5	7,1	6,8	6,9	7,3	7,6	7,8	7,8	7,9	7,3	5,4	5	1,6474
06 Zdravstvo	1,8	1,8	1,9	1,8	1,8	1,7	1,8	1,9	2,2	2,5	2,6	2,7	2,5	1,2875
07 Prevoz	17,8	16,9	15,9	17,1	18,5	19,2	18,7	18,1	17,2	17,1	16,7	19,3	20,8	1,5772
08 Komunikacije	3,2	3,8	4,3	4,6	4,7	5	5,2	5,3	5,2	5,3	5,2	5,7	5,7	1,7134
09 Rekreacija in kultura	9,5	9,9	10,6	11	11,1	10,9	10,7	10,6	10,9	10,9	11,3	10	8,5	1,7411
10 Izobraževanje	0,9	1	1	0,9	1	1	1,1	1	1	0,9	1	1,1	1	1,1943
11 Restavracije in hoteli	5,8	5,8	6,1	5,9	5,1	4,7	4,1	4,1	4,2	4,2	4,5	3,6	5,7	1,5603
12 Raznovrstno blago in storitve	10,8	10,9	11,1	11	11	11	11,4	11,4	11,4	11,6	11,6	11,5	11,9	1,5019

Vir: Statistični urad RS (Struktura izdatkov gospodinjstev za življenjske potrebščine (v %), Slovenija, letno), lastni izračuni.

Če sedaj apliciramo multiplikativne učinke še na takšno (nadaljnjo) potrošnjo planincev in pri tem upoštevamo, da mejna nagnjenost k potrošnji (MNP) v Sloveniji znaša okrog 0,87 (Granda, 2016), dobimo izračun učinkov razlike med varianto 1 in 2, prikazan v tabeli 5, ki kaže, da je takšnega dejanskega in skupnega učinka za 11,5 milijona EUR. Če to vrednost prištejemo osnovni vrednosti V1, dobimo končno vrednost tudi v tej, tretji varianti izračuna, ki znaša nekaj manj kot 34 milijonov EUR.

Tabela 5: Izračun dodatnih multiplikativnih ekonomskih učinkov planinstva v Sloveniji glede na strukturo izdatkov gospodinjstev

	Delež v strukturi izdatkov	Vrednost (razlika V2-V1, pomnožena z MNP)	Multiplikator	Skupni dodatni učinek V3
Hrana in brezalkoholne pijače	15,40 %	1.093.091	1,8369	2.007.898
Alkoholne pijače in tobak	2,10 %	149.058	1,8369	273.804
Oblečila in obutev	6,70 %	475.565	1,3570	645.342
Stanovanja, voda, elekt. en., plin, drugo gorivo	14,80 %	1.050.503	1,6061	1.687.212
Stanov. in gospodinj. opr. in tek. vzdrž. stanov.	5,00 %	354.900	1,6474	584.661
Zdravstvo	2,50 %	177.450	1,2875	228.467
Prevoz	20,80 %	1.476.382	1,5772	2.328.550
Komunikacije	5,70 %	404.585	1,7134	693.217
Rekreacija in kultura	8,50 %	603.329	1,7411	1.050.456
Izobraževanje	1,00 %	70.980	1,1943	84.771
Restavracije in hoteli	5,70 %	404.585	1,5603	631.275
Raznovrstno blago in storitve	11,90 %	844.661	1,5019	1.268.596
Skupni ekonomski učinki		7.105.089		11.484.250

Vir: Lastni izračuni.

Z veliko verjetnostjo ocenjujemo, da multiplificirani neposredni ekonomski učinki znašajo med 34 in 37 milijoni EUR.

6 DRUŽBENI UČINKI

Poleg ekonomskih učinkov ima planinstvo tudi družbene učinke. Kot je bilo opisano že v poglavju 2, rezultati primerljivih študij kažejo, da ima planinstvo kot oblika telesne aktivnosti lahko pozitivne učinke na fizično zdravje, duševno zdravje, socialne stike in zadovoljstvo z življenjem. V nadaljevanju tega poglavja je najprej predstavljena pomembnost planinstva kot oblike telesne aktivnosti, analiza razlogov, ki vplivajo na intenzivnost planinstva, in vpliv socioekonomskega položaja na izbiro tovrstne telesne dejavnosti (podpoglavje 6.1). V podpoglavju 6.2 sledi analiza povezav med telesno aktivnostjo in zdravjem. Odnos med telesno aktivnostjo in socialnimi stiki posameznika je predstavljen v podpoglavju 6.3 skupaj z opisom pomembnosti planinstva kot oblike druženja glede na ostale. V zadnjem podpoglavju (6.4) pa je predstavljeno zadovoljstvo posameznikov z življenjem glede na pogostost telesne dejavnosti.

6.1 Telesna aktivnost

Večina oseb je bila telesno dejavna nekajkrat tedensko, s planinarjenjem pa se je večina ukvarjala nekajkrat mesečno. Za dobro tretjino obiskovalcev gora je planinarjenje primarna športna dejavnost. Z večjo verjetnostjo se v to skupino uvrščajo člani planinskih društev, anketiranci s strokovnim nazivom v planinstvu in osebe s slabšim zdravjem. Ljudje z otroci, mlajšimi od 15 let, z večjo verjetnostjo izberejo drugo primarno športno dejavnost.

Za planinarjenje se anketiranci odločajo predvsem zaradi stika z naravo in kakovostnega preživljanja prostega časa. Da bi preprečili padec obiska slovenskih gora, je potrebno ohraniti trenutno dobro stanje infrastrukture v gorah, označevanja poti in informiranja o njih.

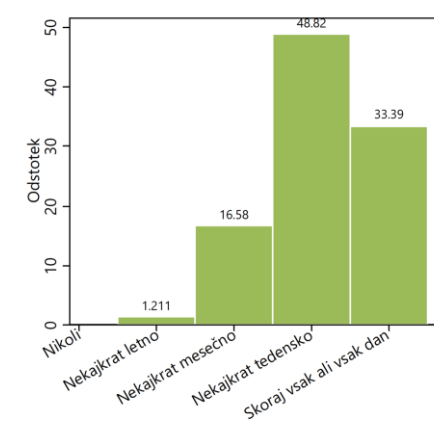
Telesno aktivnost posameznika smo merili z več vprašanji z mersko lestvico, s pomočjo katere so posamezniki opisali intenzivnost ukvarjanja z določeno telesno aktivnostjo. Rezultate pogostosti telesne dejavnosti prikazuje slika 13. Večina oseb je bila telesno dejavna nekajkrat tedensko, visok odstotek (33,4 %) pa se jih je z neko obliko telesne dejavnosti ukvarjal skoraj vsak ali vsak dan. Številke so odraz dejstva, da vzorec predstavlja obiskovalce gora, zato številke niso primerljive z rezultati 17. študije o športno-rekreativni dejavnosti v Sloveniji (Sila, 2010), ki je za reprezentativni vzorec vseh Slovencev poročala, da se s športom oziroma rekreacijo ne ukvarja skoraj 30 % oseb.

Planinstvo je le ena od oblik telesne dejavnosti. Slika 14 prikazuje analizo odgovorov na vprašanji o pogostosti telesne dejavnosti in pogostosti obiskovanja gora. Slika je bila pripravljena z uporabo metodologije korespondenčne analize, s tako imenovanimi dvojnimi (angl. *biplo*t) grafi. Vidimo, da se osebe, ki nekajkrat mesečno obiskujejo gore, s telesno dejavnostjo ukvarjajo pretežno nekajkrat tedensko.

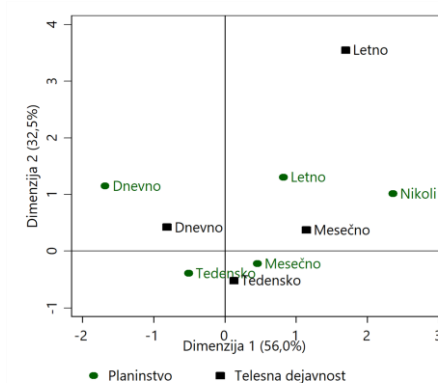
Pomembnost planinstva kot oblike telesne dejavnosti bolj podrobno analizira slika 15. V preteklem letu se je največji delež opazovanih oseb s planinarjenjem ukvarjal nekajkrat mesečno, vsak dan pa se je s planinarjenjem ukvarjalo le 7,1 % oseb. Delež oseb, ki so se z drugimi športnimi dejavnostmi ukvarjale vsak dan, je bil nekoliko višji – približno 11 %. Ravno

nasprotno, nekajkrat mesečno se je s planinstvom ukvarjal večji delež oseb kot z ostalimi športnimi dejavnostmi. Med opazovanimi osebami je največ takšnih, ki se nekajkrat mesečno ukvarjajo s planinstvom in hkrati nekajkrat tedensko z ostalimi športnimi dejavnostmi. Med obiskovalci gora je 34,9 % takšnih, ki se s športnimi dejavnostmi, povezanimi z obiskovanjem gora, ukvarjajo pogosteje kot s katerokoli drugo športno dejavnostjo.

Slika 13: Kako pogosto ste bili v zadnjem letu telesno dejavni?

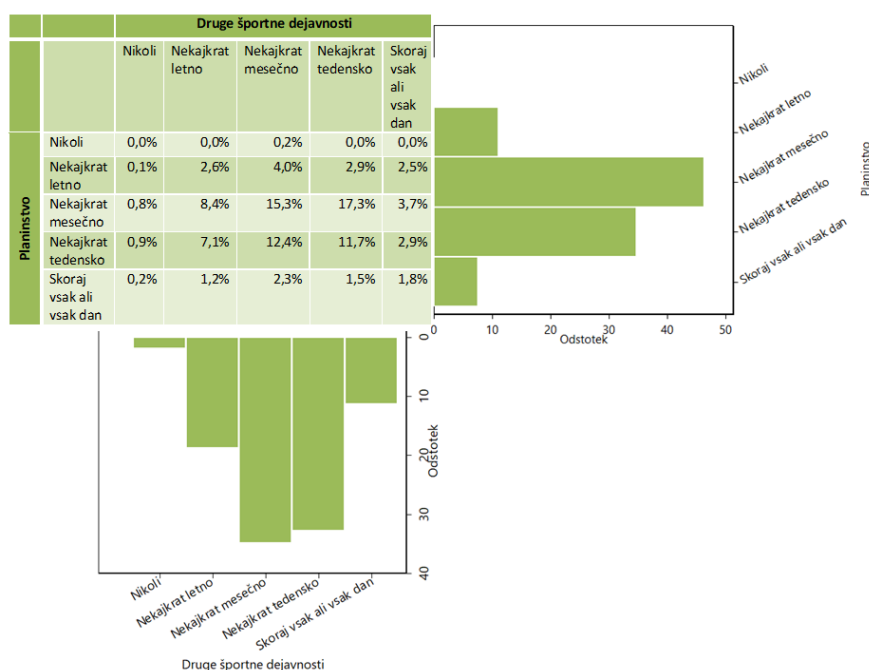

Slika 14: Korespondenčna analiza pogostosti telesne dejavnosti in planinstva

Opombe: Uporabljena je simetrična normalizacija. Interpretacija: Če krajevna vektorja (vektorja iz izhodišča do izbranih točk) dveh kategorij kažeta v isto smer, potem se ti dve kategoriji navadno pojavljata skupaj in obratno.

Slika 15: Pomembnost obiskovanja gora kot oblike telesne dejavnosti

Zanimalo nas je, kakšna je povezanost med verjetnostjo, da se posameznik z obiskovanjem gora ukvarja bolj pogosto kot z drugimi športnimi dejavnostmi (torej, da je obiskovanje gora njihova primarna športna dejavnost), in spremenljivkami, ki opisujejo posameznikove karakteristike, življenjski slog, socio-ekonomski položaj in zdravje. Rezultati v tabeli 6 kažejo statistično značilno povezavo med odvisno spremenljivko in dejstvom, da ima posameznik otroke, mlajše od 15 let, veliko težav z zdravjem, članstvom v planinskem društvu ter strokovnim nazivom v planinstvu. Posamezniki z otroci, mlajšimi od 15 let, imajo 10,7 odstotnih točk nižjo verjetnost, da je obiskovanje gora njihova primarna športna dejavnost. To lahko najverjetneje pripišemo razlikam v življenjskem slogu in organizaciji časa oseb z nesamostojnimi otroci in tistimi brez. Pozitivna povezava med članstvom v planinskem društvu in strokovnim nazivom v planinstvu z verjetnostjo, da je obiskovanje gora primarna oblika športne dejavnosti, ni presenetljiva. Člani planinskih društev in posamezniki s strokovnim nazivom imajo v primerjavi z nečlani in osebami brez naziva 13,8 oziroma 15 odstotnih točk večjo verjetnost, da se z obiskovanjem gora ukvarjajo pogosteje kot z ostalimi športnimi dejavnostmi. Zanimiva pa je pozitivna povezava med osebami z veliko zdravstvenimi težavami in verjetnostjo, da je obiskovanje gora primarna telesna dejavnost. Preučevana verjetnost je za slednje 34,8 odstotnih točk višja kot za osebe brez zdravstvenih težav. Analiza korelacije med razlogi, ki so vplivali na odločitev za obisk gora, in spremenljivko, ki meri samooceno zdravja, je pokazala, da je slednja najbolj korelirana s strinjanjem s trditvijo, da je na obisk gora vplival nasvet zdravnika. Ena od možnih interpretacij dobljenega rezultata je torej ta, da se v primerjavi z bolj zdravimi osebami osebe z veliko zdravstvenimi težavami (ki so, kot bomo pokazali kasneje, sicer manj aktivne) z večjo verjetnostjo odločijo za planinstvo kot katero drugo obliko športa zaradi zdravniškega nasveta.

Tabela 6: Povprečni mejni učinki logističnega modela verjetnosti, da se posameznik z obiskovanjem gora ukvarja bolj pogosto kot z drugimi športnimi dejavnostmi

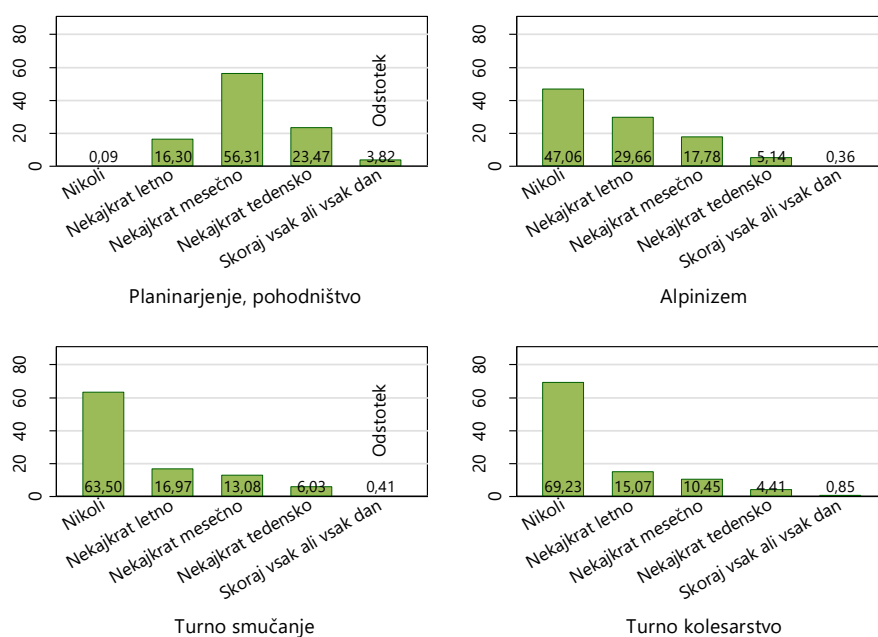
	Pr[obiskovanje gora > druge športne dejavnosti]	Standardna napaka
Dohodek 600 EUR ali manj	0,009	(0,057)
Zaposlen ali samozaposlen	-0,083	(0,058)
Ima otroke, mlajše od 15 let	-0,107 **	(0,050)
Ženska	-0,007	(0,056)
ITM	-0,003	(0,007)
Starost	0,001	(0,002)
Terciarna izobrazba	-0,073	(0,052)
Nekaj težav z zdravjem	-0,011	(0,051)
Veliko težav z zdravjem	0,348 **	(0,160)
Član PD	0,138 **	(0,069)
Strokovni naziv	0,150 ***	(0,055)
Funkcionar	-0,057	(0,056)
Manjše mesto, kraj	0,033	(0,063)
Vas	-0,004	(0,065)

Opombe: *** $p < 0,01$; ** $p < 0,05$; * $p < 0,1$. Tabela A1 prikazuje ocene koeficientov.

Med dejavnostmi, povezanimi z obiskovanjem gora, sta najbolj priljubljena planinarjenje in pohodništvo, sledi pa alpinizem. S turnim smučanjem in turnim kolesarstvom se je ukvarjal bistveno manjši odstotek anketiranih, ki so se v preteklem letu ukvarjali s športnimi dejavnostmi povezanimi z obiskovanjem gora (glej sliko 16). Rezultati se nekoliko razlikujejo od ugotovitev Pori in Sile (2010), ki sta ugotovila, da je bilo med naštetimi dejavnostmi v letu 2008 najbolj popularno planinstvo, sledilo je gorsko kolesarstvo in nato alpinizem. Med športi, povezanimi z obiskovanjem gora, je bilo v letu 2008 najmanj priljubljeno turno smučanje.

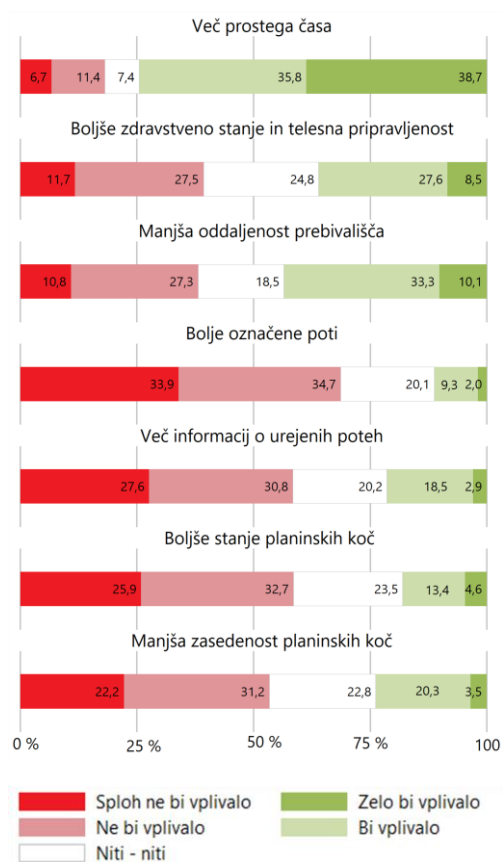
Slika 16: Pogostost ukvarjanja s športnimi dejavnostmi, povezanimi z obiskovanjem gora

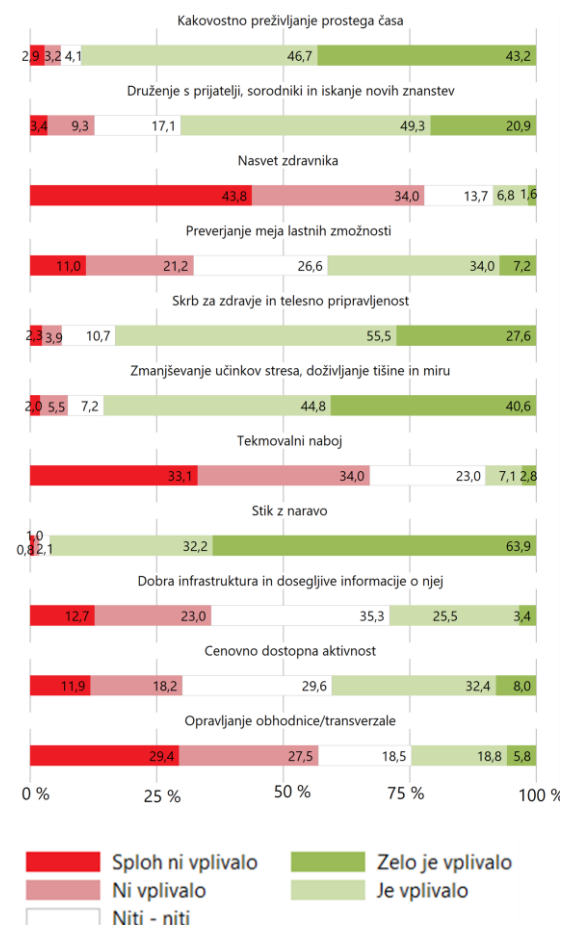
Slika 17 kaže, da bi na večjo pogostost obiskovanja gora najbolj vplivalo več prostega časa in manjša oddaljenost prebivališča proučevanih oseb od urejenih poti oziroma primerne infrastrukture. Najmanj bi na pogostejše ukvarjanje s planinstvom vplivali boljše označene poti, več informacij o poteh in boljše stanje planinskih koč. Ker se kar 68,94 % ne bi odpravilo na izbrano pot, če bi bila infrastruktura tam slaba (glej prilogo 1), lahko sklepamo, da ti dejavniki ne bi vplivali na pogostejše ukvarjanje s planinstvom, ker je trenutno stanje dobro. V kolikor bi se stanje infrastrukture poslabšalo, pa bi obisk slovenskih gora najverjetneje doživel padec.

Osebe so se za obisk gora odločile predvsem zaradi ohranjanja stika z naravo, kakovostnega preživljanja prostega časa, zmanjševanja učinkov stresa, doživljanja tišine in miru. Nasvet zdravnika, tekmovalni naboj in opravljanje obhodnic pa so razlogi, ki so najmanj prispevali k odločitvam za obisk gora (slika 18).

Slika 17: Razlogi, ki bi vplivali na pogostejše obiskovanje gora

Slika 18: Razlogi, ki so vplivali na odločitev za obisk gora

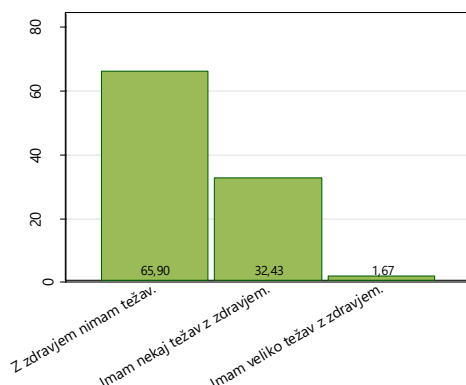
6.2 Telesna aktivnost in zdravje

Telesna aktivnost je pozitivno povezana s fizičnim zdravjem. Anketiranci, ki so telesno dejavni skoraj vsak ali vsak dan, imajo 24,3 odstotnih točk večjo verjetnost, da nimajo težav z zdravjem, kot primerljivi anketiranci, ki so dejavni le nekajkrat letno. Poleg tega več kot polovica anketirancev meni, da se jim je zdravje zaradi obiskovanja gora izboljšalo.

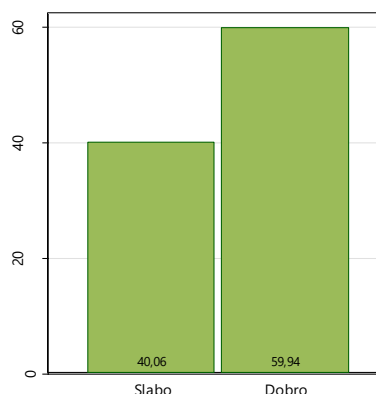
Anketni vprašalnik je vseboval tako vprašanja o samooceni zdravja kot tudi vprašanja o kazalcih zdravstvenega stanja, na podlagi katerih smo izračunali prilagojeno oceno zdravja. Slika 19 kaže, da 65,9 % obiskovalcev gora ocenjuje, da z zdravjem nimajo težav, 32,43 % jih ocenjuje, da imajo z zdravjem nekaj težav in le 1,67 % jih meni, da imajo z zdravjem veliko težav. Ker pa se mnenja o tem, ali določeno zdravstveno stanje predstavlja težave, med posamezniki razlikujejo, smo vsakemu posamezniku pripisali dobro zdravstveno stanje, če je poročal, da z zdravjem nima težav in hkrati nima kroničnih bolezni ter je bil v preteklem letu zaradi svojih zdravstvenih težav največkrat dvakrat prisiljen spremeniti svoje načrte. V nasprotnem primeru smo posamezniku pripisali slabo zdravstveno stanje. To spremenljivko imenujemo prilagojena ocena zdravja. Kronične bolezni se pojavljajo pri približno četrtini opazovane populacije (slika 21), nekaj manj kot 9 % obiskovalcev gora pa je bilo zaradi

bolezni prisiljeno spremeniti svoje načrte več kot dvakrat v prejšnjem letu (slika 22). Po prilagojeni oceni zdravja ima tako 60 % oseb dobro zdravje, 40 % pa slabo (slika 20).

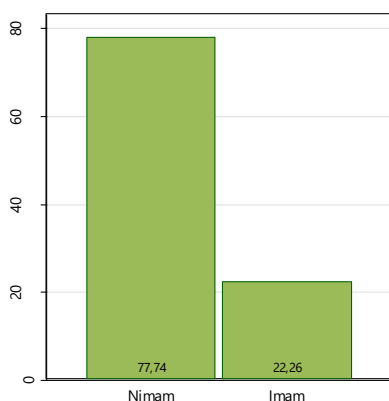
Slika 19: Samoocena zdravja

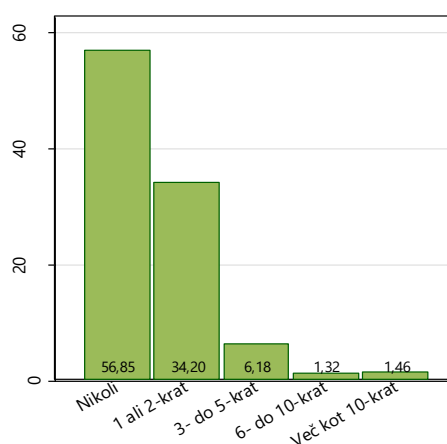
Slika 20: Prilagojena ocena zdravja

Slika 21: Kronične bolezni

Slika 22: Pogostost spreminjanja načrtov zaradi bolezni

Za ocenjevanje povezave med zdravjem in telesno aktivnostjo smo ocenili ordinalni logistični model, pri čemer smo kot odvisno spremenljivko enkrat uporabili samooceno zdravja in drugič prilagojeno oceno zdravja. V obeh primerih rezultati kažejo na pozitivno povezavo med pogostostjo telesne dejavnosti in zdravjem, kar je skladno z literaturo, povzeto v poglavju 2 (glej npr. Schwarzer in Jerusalem, 1995; Mermier idr., 1997; Noakes, 1998; Fliege idr., 2001; 2005; Ainslie idr., 2005; Kocalevent idr., 2007). Pri subjektivni oceni zdravja tako na primer ugotavljamo, da posamezniki, ki se gibljejo skoraj vsak ali vsak dan (nekajkrat tedensko), z 0,243 (0,207) večjo verjetnostjo poročajo, da nimajo težav z zdravjem, kot posamezniki, ki se gibljejo le nekajkrat letno. Analogno je verjetnost, da posameznik, ki se giblje skoraj vsak ali vsak dan ali nekajkrat tedensko, poroča, da ima veliko težav z zdravjem, 0,019 manjša kot pri posameznikih, ki se gibljejo nekajkrat letno (glej tabelo 7). Podobno je verjetnost, da ima oseba dobro zdravje po prilagojeni oceni, za 0,271 večja pri osebah, ki se gibljejo skoraj vsak ali vsak dan, kot pri osebah, ki se gibljejo nekajkrat letno (tabela 8). Čeprav na podlagi narejene analize ne moramo sklepati o vzročnih učinkih telesne dejavnosti

na zdravje, pa odgovori na vprašanje »Kako je po vaših opažanjih obiskovanje hribov in gora vplivalo na vaše zdravje« nakazujejo na pozitivne učinke takšne dejavnosti na zdravje – kar 57,64 % oseb je odgovorilo, da se jim je zdravje izboljšalo.

Tabela 7: Povprečni mejni učinki ordinalnega logističnega modela, odvisna spremenljivka: samoocena zdravja

	Pr[nima težav]			St. napaka			Pr[nekaj težav]			St. napaka			Pr[veliko težav]			St. napaka		
Pogostost telesne dejavnosti																		
nekajkrat mesečno	0,225	***	(0,077)				-0,210	***	(0,071)				-0,015	**	(0,007)			
nekajkrat tedensko	0,207	**	(0,101)				-0,187	**	(0,088)				-0,019		(0,014)			
skoraj vsak ali vsak dan	0,243	***	(0,089)				-0,224	***	(0,080)				-0,019	*	(0,010)			
Dohodek 600 EUR ali manj	-0,002		(0,044)				0,002		(0,041)				0,000		(0,003)			
Zaposlen ali samozaposlen	0,023		(0,042)				-0,021		(0,039)				-0,002		(0,003)			
Ima otroke, mlajše od 15 let	0,083	**	(0,042)				-0,078	**	(0,040)				-0,005	*	(0,003)			
Ženska	-0,031		(0,042)				0,029		(0,039)				0,002		(0,003)			
ITM	-0,020	***	(0,005)				0,018	***	(0,005)				0,001	**	(0,001)			
Starost	-0,008	***	(0,001)				0,007	***	(0,001)				0,001	***	(0,000)			
Terciarna izobrazba	-0,047		(0,044)				0,044		(0,041)				0,003		(0,003)			
Manjše mesto, kraj	0,005		(0,044)				-0,005		(0,042)				-0,000		(0,003)			
Vas	-0,077		(0,049)				0,071		(0,045)				0,006		(0,004)			

Opombe: *** $p < 0,01$; ** $p < 0,05$; * $p < 0,1$. Tabela A2 prikazuje ocene koeficientov.

Tabela 8: Povprečni mejni učinki logističnega modela, odvisna spremenljivka: prilagojena ocena zdravja

	Pr[zdrav]		St. napaka	
Pogostost telesne dejavnosti				
nekajkrat mesečno	0,292	***	(0,102)	
nekajkrat tedensko	0,261	*	(0,134)	
skoraj vsak ali vsak dan	0,271	**	(0,125)	
Dohodek 600 EUR ali manj	-		(0,053)	
	0,009			
Zaposlen ali samozaposlen	0,101	**	(0,051)	
Ima otroke mlajše od 15 let	0,085	*	(0,045)	
Ženska	-		(0,050)	
	0,049			
ITM	-	***	(0,006)	
	0,020			
Starost	-	***	(0,002)	
	0,005			
Terciarna izobrazba	-		(0,050)	
	0,047			
Manjše mesto, kraj	0,016		(0,048)	
Vas	-		(0,058)	
	0,086			

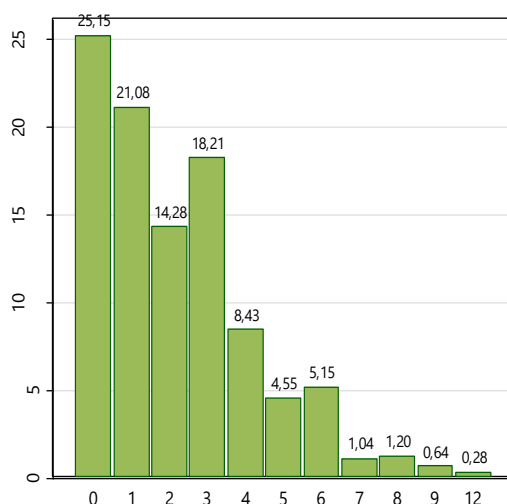
Opombe: *** $p < 0,01$; ** $p < 0,05$; * $p < 0,1$. Spremenljivka *zdrav* je enaka 1, če oseba nima kroničnih bolezni in če je v preteklem letu zaradi svojih zdravstvenih težav morala spremeniti svoje plane največ dvakrat, in 0 drugače. Tabela A3 prikazuje ocene koeficientov.

Poleg pozitivne povezave med pogostejšo telesno dejavnostjo in zdravstvenim stanjem smo našli statistično značilno povezavo tudi med zdravjem in starostjo (negativna povezava), indeksom telesne mase (negativna povezava) in dejstvom, da ima oseba otroke, mlajše od 15 let (pozitivna povezava). Pri prilagojeni oceni zdravja pa rezultati kažejo tudi na pozitivno povezanost med zdravjem in zaposlenostjo osebe.

Obstoječa literatura navaja, da telesna dejavnost ni povezana zgolj s fizičnim zdravjem, pač pa tudi z duševnim (npr. Fox, 1999; DiLorenzo idr., 1999; Biddle in Mutrie, 2001; Coalter, 2009; Barton in Pretty, 2010; McIntosh, Gillanders in Rodgers, 2010; Chung, 2012; Falconier idr., 2015; Wrzus idr., 2015; Schönfeld idr., 2016). Da bi ta odnos preverili na našem vzorcu, smo odgovore na vprašanja »Kako pogosto ste v preteklem letu bili nesrečni/izgubili zaupanje same vase/imeli občutek, da ne boste uspeli premagati svojih težav?« ovrednotili z 0 (odgovor »nikoli«) do 4 (odgovor »zelo pogosto«), nato pa smo vrednosti odgovorov na tri vprašanja sešteli. Dobljena spremenljivka tako meri raven psihološke stiske, ki ima vrednosti med 0 in 12. Njeno porazdelitev prikazuje slika 23.

Slika 23: Porazdelitev vrednosti spremenljivke *psihološka stiska*

V nasprotju z obstoječo literaturo (glej poglavje 2) rezultati Poissonove regresije, prikazani v tabeli 9, namigujejo, da ni statistično značilne povezave med psihološko stisko in pogostostjo telesne dejavnosti. Nekonsistentnost rezultatov je mogoče pojasniti z značilnostmi naše raziskovane populacije – omejeni smo namreč na obiskovalce gora in v celoti izpuščamo posameznike, ki niso telesno dejavni. Prav razlika med duševnim zdravjem neaktivnih in pogosto aktivnih oseb pa je lahko gonilo statistično značilnih učinkov. Kljub temu naši rezultati kažejo, da je psihološka stiska bolj prisotna pri ženskah in osebah s terciarno izobrazbo, negativno pa je povezana s starostjo.

Tabela 9: Povprečni mejni učinki Poissonove regresije

	Psihološka stiska	St. napaka
Pogostost telesne dejavnosti		
nekajkrat mesečno	-	(0,650)
	0,293	
nekajkrat tedensko	-	(0,706)
	0,520	
skoraj vsak ali vsak dan	-	(0,669)
	0,510	
Dohodek 600 EUR ali manj	0,306	(0,195)
Zaposlen ali samozaposlen	0,198	(0,198)
Ima otroke mlajše od 15 let	-	(0,207)
	0,073	
Ženska	0,536 ***	(0,196)
ITM	-	(0,038)
	0,045	
Starost	- ***	(0,006)
	0,031	
Terciarna izobrazba	0,300 *	(0,181)
Manjše mesto, kraj	-	(0,210)
	0,029	
Vas	0,163	(0,219)

Opombe: *** $p < 0,01$; ** $p < 0,05$; * $p < 0,1$. Tabela A4 prikazuje ocene koeficientov.

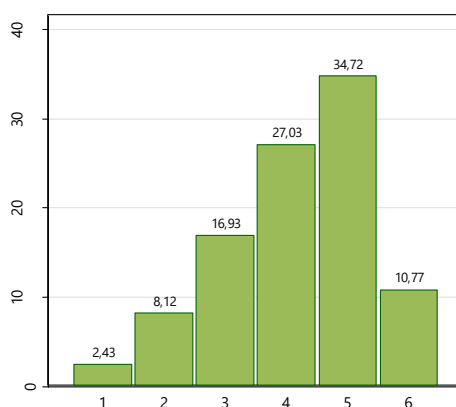
6.3 Telesna aktivnost in vključevanje v družbo

Rezultati potrjujejo pozitivno povezavo med telesno aktivnostjo in stopnjo vključevanja v družbo. Obiskovalci gora, ki so telesno dejavno skoraj vsak ali vsak dan, imajo 32,3 odstotne točke višjo verjetnost, da spadajo v skupino v družbo najbolj vključenih oseb, kot primerljivi posamezniki, ki so športno aktivni zgolj nekajkrat letno. Poleg tega je obiskovanje gora najbolj družabna oblika preživljanja prostega časa.

Vključevanje posameznika v družbo smo merili z okrnjeno različico t.i. BASE (ang. *Brief Assessment of Social Engagement*) lestvice. Posameznike smo vprašali ali: (i) so v prejšnjem letu odšli na dopust, (ii) so v prejšnjem mesecu obiskali srečanje kakšne skupine/društva/kluba, (iii) so se v prejšnjem letu udeležili kakšnega dogodka s področja planinske kulture (npr. razstave, predavanja), (iv) so v prejšnjem mesecu obiskali kakšen verski obred ali srečanje, (v) menijo, da imajo dovolj stikov z družino in prijatelji ter (vi) imajo veliko prijateljev v okolici. Pozitive odgovore smo ovrednotili z 1, negativne pa z 0. Seštevek teh vrednosti predstavlja stopnjo vključevanja v družbo – višja kot je vrednost, višja je stopnja vključevanja. Njeno porazdelitev prikazuje slika 24.

Slika 24: Porazdelitev spremenljivke *BASE*

Rezultati, prikazani v tabeli 10, potrjujejo pozitivno povezavo med vključevanjem v družbo in pogostostjo telesne dejavnosti, obravnavano v pregledu literature (glej npr. Kelly in Baer, 1971; Golins, 1980; Taylor idr., 1999; Astbury in Knight, 2003). Obiskovalci gora, ki so telesno dejavni skoraj vsak ali vsak dan, imajo na primer 32,3 odstotne točke višjo verjetnost, da se nahajajo v skupini ljudi z najvišjo stopnjo vključevanja v družbo (*BASE* = 6), kot tisti, ki so telesno dejavni le nekajkrat na leto. Stopnja vključevanja v družbo je pozitivno povezana tudi z ITM in življenjem izven velikih mest, negativno pa je povezana z višino dohodkov (osebe z dohodkom 600 EUR ali manj imajo 3,2 odstotni točki višjo verjetnost največje vrednosti *BASE*) in zaposlenostjo (zaposleni in samozaposleni imajo 0,7 odstotnih točk višjo verjetnost, da se nahajajo na najnižji vrednosti *BASE* lestvice).

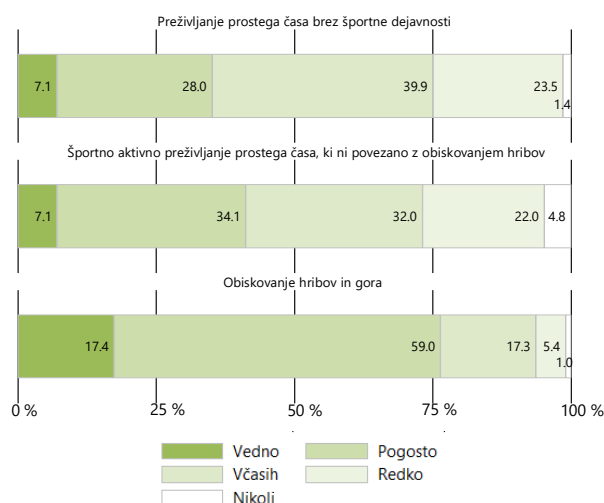
Tabela 10: Povprečni mejni učinki ordinalnega logističnega modela, odvisna spremenljivka: vključevanje v družbo

	BASE = 1		BASE = 2		BASE = 3		BASE = 4		BASE = 5		BASE = 6	
Pogostost telesne dejavnosti												
nekajkrat mesečno	-0,036	**	-0,088	***	-0,125	***	-0,121	***	0,088		0,281	**
	(0,016)		(0,023)		(0,020)		(0,037)		(0,054)		(0,135)	
nekajkrat tedensko	-0,074	*	-0,141	***	-0,111	***	-0,028	**	0,133	***	0,221	***
	(0,042)		(0,044)		(0,015)		(0,012)		(0,028)		(0,084)	
skoraj vsak ali vsak dan	-0,063	**	-0,135	***	-0,151	***	-0,104	***	0,130	**	0,323	***
	(0,030)		(0,033)		(0,016)		(0,016)		(0,051)		(0,115)	
Dohodek 600 EUR ali manj	-0,007	*	-0,021	*	-0,033	*	-0,018		0,046	*	0,032	*
	(0,004)		(0,011)		(0,018)		(0,012)		(0,026)		(0,018)	
Zaposlen ali samozaposlen	0,007	*	0,020	*	0,032	*	0,015	*	-0,045	*	-0,029	*
	(0,004)		(0,011)		(0,017)		(0,009)		(0,024)		(0,016)	
Ima otroke mlajše od 15 let	0,001		0,004		0,006		0,002		-0,008		-0,005	
	(0,005)		(0,013)		(0,020)		(0,008)		(0,028)		(0,018)	
Ženska	0,002		0,007		0,011		0,005		-0,015		-0,010	
	(0,004)		(0,012)		(0,018)		(0,008)		(0,026)		(0,016)	
ITM	-0,002	**	-0,005	***	-0,008	***	-0,004	**	0,011	***	0,007	**
	(0,001)		(0,002)		(0,003)		(0,002)		(0,004)		(0,003)	
Starost	0,000		0,000		0,000		0,000		-0,000		-0,000	
	(0,000)		(0,000)		(0,001)		(0,000)		(0,001)		(0,000)	
Terciarna izobrazba	-0,000		-0,000		-0,000		-0,000		0,000		0,000	
	(0,004)		(0,011)		(0,016)		(0,007)		(0,023)		(0,015)	
Manjše mesto, kraj	-0,011	**	-0,032	**	-0,048	**	-0,019	**	0,069	**	0,041	**
	(0,005)		(0,015)		(0,022)		(0,009)		(0,033)		(0,017)	
Vas	-0,009		-0,025		-0,036		-0,012		0,052		0,029	*
	(0,005)		(0,016)		(0,023)		(0,008)		(0,034)		(0,017)	

Opombe: *** p<0,01; ** p<0,05; * p<0,1. Tabela A5 prikazuje ocene koeficientov.

Prej opisani rezultati veljajo za vse oblike telesne dejavnosti skupaj. Slika 25 pa nakazuje, da obiskovanje hribov in gora pomembno prispeva k tem rezultatom. Medtem ko 35,1 % oziroma 41,2 % populacije vedno ali pogosto v družbi preživlja prosti čas brez športne dejavnosti oziroma z ukvarjanjem s športno dejavnostjo, ki ni povezana z obiskovanjem gora, jih kar 76,4 % gore vedno ali pogosto obiskuje v družbi prijateljev, kolegov ali sorodnikov.

Slika 25: Kako pogosto spodaj naštetih dejavnosti preživljate v družbi prijateljev, kolegov ali sorodnikov?

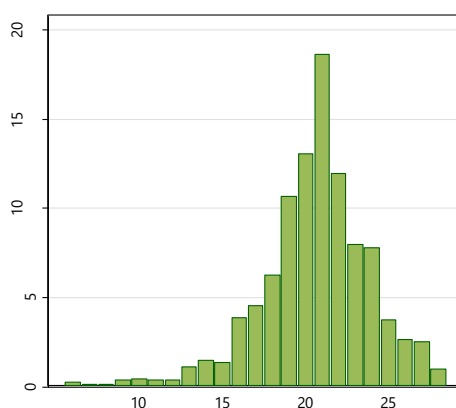

6.4 Telesna aktivnost in zadovoljstvo z življenjem

Zadovoljstvo anketirancev je pozitivno povezano s pogostostjo telesne dejavnosti.

Raven zadovoljstva obiskovalcev gora smo merili z vprašanjem o splošnem zadovoljstvu z življenjem in z vprašanji o zadovoljstvu s posameznimi vidiki življenja (izobrazbo, zaposlitvijo, življenjskim standardom, družinskim življenjem, časom v hribih in gorah ter zdravjem). Odgovore na omenjena vprašanja smo ovrednotili z vrednostmi od 0 (zelo nezadovoljen) do 4 (zelo zadovoljen), nato pa vrednosti odgovorov na posamezna vprašanja sešteli. Izračunana spremenljivka *zadovoljstvo* ima torej potencialne vrednosti med 0 in 28 (glej sliko 26).

Slika 26: Porazdelitev spremenljivke *zadovoljstvo*

Rezultati kažejo, da je zadovoljstvo obiskovalcev gora pozitivno povezano s pogostostjo telesne dejavnosti (vrednost spremenljivke je za 4,6 večja pri osebah, ki so telesno dejavne skoraj vsak ali vsak dan, kot pri osebah, ki so telesno dejavne le nekajkrat letno), dejstvom, da ima oseba otroke, mlajše od 15 let, in življenjem v manjšem mestu ali vasi. Osebe, ki imajo nizke dohodke, in zaposleni ter samozaposleni pa so manj zadovoljni kot osebe z visokimi dohodki oziroma osebe z drugačnim zaposlitvenim statusom (tabela 11).

Tabela 11: Mejni učinki Poissonove regresije

	Zadovoljstvo		St. napaka
Pogostost telesne dejavnosti			
nekajkrat mesečno	3,234	**	(1,440)
nekajkrat tedensko	3,877	***	(1,291)
skoraj vsak ali vsak dan	4,605	***	(1,385)
Dohodek 600 EUR ali manj	-1,073	***	(0,335)
Zaposlen ali samozaposlen	-0,728	**	(0,342)
Ima otroke, mlajše od 15 let	0,594	*	(0,328)
Ženska	-0,025		(0,318)
ITM	0,008		(0,045)
Starost	-0,001		(0,011)
Terciarna izobrazba	0,063		(0,307)
Manjše mesto, kraj	0,717	*	(0,371)
Vas	0,740	*	(0,415)

Opombe: *** $p < 0,01$; ** $p < 0,05$; * $p < 0,1$. Tabela A6 prikazuje ocene koeficientov.

7 ZAKLJUČKI

Rezultati študije kažejo, da planinstvo v Sloveniji ustvarja pomembne ekonomske in družbene učinke. Planinstvu bi lahko pripisali letno 14,8 milijona EUR neposrednih ekonomskih učinkov, če pri oceni izhajamo iz prihodkov, ki jih PZS ustvarja v okviru svojih ključnih aktivnosti. Če pa neposredne ekonomske učinke ocenimo preko stroškov oziroma lastne cene storitev in tako zajamemo vrednost oziroma koristnost, ki jo uporabniki s potrošnjo pridobijo preko cen, ki jih za storitve plačujejo uporabniki, pa znaša ocena neposrednih ekonomskih učinkov 21,3 milijona EUR. Celotni ekonomski učinki z upoštevanjem multiplikativnih učinkov znašajo med 34 in 37 milijoni EUR. Ocenili smo tudi posredne ekonomske učinke, ki izhajajo iz vplivov, ki jih ima obstoj planinske infrastrukture in možnost planinarjenja, na turizem v Sloveniji in učinke v drugih povezanih dejavnostih. Obstoju planinske infrastrukture in možnosti planinarjenja bi lahko pripisali 131 milijonov EUR (219 milijonov EUR, če upoštevamo še multiplikativne učinke) ustvarjenega BDP oziroma 121 milijonov EUR potrošnje turistov. Ocene posrednih učinkov planinstva na dejavnost trgovine s športno opremo kažejo, da zaradi planinarjenja v Sloveniji nastane za 28,5 milijona EUR prihodkov v omenjeni dejavnosti.

Pri ocenjevanju družbenih učinkov planinstva smo ugotovili, da za tretjino obiskovalcev gora planinarjenje predstavlja primarno telesno dejavnost, redna telesna dejavnost pa je statistično značilno povezana z odsotnostjo težav z zdravjem. Poleg tega imajo obiskovalci gora, ki so telesno dejavni skoraj vsak ali vsak dan, 32,3 odstotne točke višjo verjetnost, da spadajo v skupino v družbo najbolj vključenih oseb, kot primerljivi posamezniki, ki so športno aktivni zgolj nekajkrat letno. S pogostostjo telesne dejavnosti pa je pozitivno povezano tudi zadovoljstvo posameznikov.

Študija tako prinaša prvo celostno oceno ekonomskih in družbenih učinkov planinstva v Sloveniji. Takšne študije so precej redke tudi v mednarodnem prostoru, kar smo nakazali v pregledu literature. Predstavljeni so izračuni neposrednih, posrednih in induciranih ("multiplikatorskih") ekonomskih učinkov planinskih dejavnosti ter analiza povezav med zdravjem in socialno aktivnostjo ter planinarjenjem. Naše končne ocene predstavljajo pomembno informacijo naročniku raziskave, pa tudi vsem tistim, ki bodo v bodoče sprejemali ukrepe na tem področju. Uspeli smo tudi opozoriti na nekatere zanimive povezave v anketi, ki bi terjale več pozornosti in raziskovanja tudi v bodoče. Vsekakor pa smo uspeli pokazati na znatne ekonomske in družbene učinke planinstva in s tem potrditi izhodiščna pričakovanja: da torej tovrstne aktivnosti predstavljajo pomemben temelj "slovenstva" (ljudje se z njimi močno identificirajo), poleg tega imajo tudi velike širše učinke na gospodarstvo in družbo. S tega vidika velja planinske dejavnosti tudi v prihodnje močno podpirati in resno razmisliti o dodatnih ukrepih za njihovo spodbuditev in podporo.

LITERATURA

1. Ainslie, P. N., Campbell, I. T., Lambert, J. P., MacLaren, P. M., Reilly, T. (2005). Physiological and Metabolic Aspects of Very Prolonged Exercise with Particular Reference to Hill Walking, *Sports Medicine*, 35(7), 619-647.
2. Andersen, D. M. (2010). Estimating the Economic Value of Ice Climbing in Hyalite Canyon: An application of travel cost count data models that account for excess zeros", *Journal of Environmental Management*, 91, 1012-1020.
3. Astbury, R., Knight, B. (2003). Fairbridge Research Project: Final Report, London, Charities Evaluation Services.
4. Banff National Park (2015) Quick Facts. Dostopno na: <http://www.banfflakelouise.com/About-the-Area/Quick-Facts> (28. marec 2018).
5. Barton, J., Pretty, J. (2010). What is the Best Dose of Nature and Green Exercise for Improving Mental Health? A multi-study analysis, *Environmental Science and Technology*, 2010, 44 (10), 3947–3955.
6. Berčič, H., Sila, B. (2007). Ukvarjanje prebivalstva Slovenije s posameznimi športnimi zvrstmi. *Šport*, 55(3), 17–26.
7. Biddle, S., Mutrie, N. (2001). *Psychology of Physical Activity: Determinants, well-being and interventions*, London in New York, Routledge.
8. Blažič, J., Novak, R. (2007). Status planinskih koč v državah članicah CAA, Ljubljana: Državni zbor RS.
9. Booth, J., Marino, F., Hill, C., Gwinn, T. (1999). Energy Cost of Sport Rock Climbing in Elite Performers, *British Journal of Sports Medicine*, 33, 13-18.
10. British Mountaineering Council (2003). Mountains of People. Dostopno na: www.thebmc.co.uk/News.aspx?id+602 (28. marec 2018).
11. Burnik, S. (2003). Motivi Slovencev za zahajanje v gore. Triglavski narodni park? Znanstveni in strokovni posvet, 13. 11. 2003.
12. Cameron, A. C., Trivedi, P. K. (2005). *Microeconometrics: methods and applications*. Cambridge university press.
13. Chakraborty, K., Keith, J. E. (2000). Estimating the Recreation Demand and Economic Value of Mountain Biking in Moab, Utah: An application of count data models, *Journal of Environmental Planning and Management*, 43(4), 461-469.
14. Chung, H. (2012). A short-term longitudinal study on the structural relations among children's daily hassles, cognitive vulnerability and depression. *Korea Journal of Counseling*, 13, 935-952.
15. CIPRA (2015). What Role Do the Alps Play Within World Tourism? Dostopno na: http://alpsknowhow.cipra.org/background_topics/alps_and_tourism/alps_and_tourism_chapter_introduction.html (28. marec 2018).
16. Coalter, F. (2009a). The Value of Sport Monitor: Physical Fitness and Health, Sport England. Dostopno na: http://www.sportengland.org/research/value_of_sport_monitor.aspx (28. marec 2018).

17. Coalter, F. (2009b). The Value of Sport Monitor: Psychological Health, Sport England. Dostopno na: http://www.sportengland.org/research/value_of_sport_monitor.aspx (28. marec 2018).
18. Coalter, F., Dimeo, P., Morrow, S., Taylor, J. (2010). The Benefits of Mountaneering and Mountaineering Related Activities: A Review of Literature. A Report to the Mountaineering Council of Scotland. Stirling: Department of Sports Studies, University of Stirling.
19. Department of Health, Physical Activity, Health Improvement and Prevention (2004). At Least Five a Week: Evidence on the Impact of Physical activity and its Relationship to Health – A Report from the Chief Medical Officer, Department of Health.
20. Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125, 276-302.
21. DiLorenzo, T. M., Bargman, E. P., Stucky-Ropp, R., Brassington G. S., Frensch, P. A., LaFontaine, T. (1999). Long-term Effects of Aerobic Exercise on Psychological Outcomes, *Preventive Medicine*, 1999, 28, 75-85.
22. Dolenc, E. (1996). Turizem v slovenskih hribih in gorah. Razvoj turizma v Sloveniji, 28. zborovanje slovenskih zgodovinarjev; Bled, 26.–28. 9. 1996 (ur. F. Rozman in Ž. Lazarevič). Zveza zgodovinskih društev Slovenije. Ljubljana.
23. Dunnell, T. (2015). Macchu Picchu Facts. Dostopno na: <http://goperu.about.com/od/sightsandattractions/tp/Machu-Picchu-Facts.htm> (28. marec 2018).
24. European Heart Network (1999). Physical Activity and Cardiovascular Disease Prevention in the European Union, Bruselj: EHN.
25. Falconier, M. K., Nussbeck, F., Bodenmann, G., Schneider, H., Bradbury, T. (2015). Stress from daily hassles in couples: its effects on intradyadic stress, relationship satisfaction, and physical and psychological well-being. *Journal of Marital and Family Therapy*, 41, 221-235.
26. Fitzpatrick Associates (2005). Economic Value of Trails and Forest Recreation in the Republic of Ireland, Final Report, September.
27. Fix, P., Loomis, J. (1998). Comparing the Economic Value of Mountain Biking Estimated Using Revealed and Stated Preference, *Journal of Environmental Planning and Management*, 41(2), 227-236.
28. Fliege, H., Rose, M., Arck, P., Levenstein, S., Klapp, B. F. (2001). Validierung des "Perceived Stress Questionnaire" (PSQ): an einer deutschen Stichprobe. *Diagnostica*, 47, 142-152.
29. Fliege, H., Rose, M., Arck, P., Walter, O. B., Kocalevent, R. D., Weber, C., et al. (2005). The Perceived Stress Questionnaire (PSQ) reconsidered: validation and reference values from different clinical and healthy adult samples. *Psychosomatic Medicine*, 67, 78-88.
30. Fox, K.R. (1999). The Influence of Physical Activity on Mental Well-being, *Public Health Nutrition*, 1999, 2(3a), 411-418.
31. Goel, A., Addison, A. K. L. (1992). Fell Walking Injuries in Cumbria: A Review, *British Journal of Sports Medicine*, 26(3), 143-144.

32. Golins, G.L. (1980). Utilizing Adventure Education to Rehabilitate Juvenile Delinquents, ERIC Clearinghouse on Rural Education and Small Schools, Las Cruces, N.M.
33. Government of Nepal (2011). Nepal Tourism Misses 1 Million Arrivals Target. Dostopno na: <http://www.eturbonews.com/27171/nepal-tourism-misses-1-million-arrivals-target> (28. marec 2018).
34. Greene, W. H. (2003). *Econometric Analysis*. Fifth Ed. Prentice Hall.
35. Grombach, A. (2002). UK Tourism Study data presented by VisitScotland to It's Wild Conference, Aviemore, May 2002.
36. Hakim, A. A., Curb, D.J., Petrovitch, H., Rodriguez, B. L., Yano, K. Ross, G. W., White, L. R., Abbott, R. D. (1999). Effects of Walking on Coronary Heart Disease in Elderly Men: The Honolulu Heart Program, *Circulation*, 100(1), 9-13.
37. Hanley, N., Wright, R. E. (2003). Valuing Recreational Resources Using Choice Experiments: Mountaineering in Scotland. V: N. Hanley, W. D. Shaw, R. E. Wright (ur.) *The New Economics of Outdoor Recreation*, str. 59-73.
38. Heberlein, T. A., Fredman, P. (2002). Motivation, Constraints and Visits to the Swedish Mountains, *European Tourism Research Institute Working Paper* 2002, 2.
39. Higgins, P. (2000). The Contribution of Outdoor Recreation and Outdoor Education to the Economy of Scotland: Case Studies and Preliminary Findings, *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 1(1), 69-82.
40. Highlands and Islands Enterprise (1996). *The Economic Impacts of Hill-Walking, Mountaineering and Associated Activities in the Highlands and Islands of Scotland*, Highlands and Islands Enterprise.
41. Janša, O. (1968). *Zgodovina turizma na Slovenskem*. Turistični vestnik, letnik XVI, Ljubljana: Turistična zveza Slovenije.
42. JZ TNP – Javni zavod Triglavski narodni park. (2017). Turistični obisk biosfernega območja Julijske Alpe: Analiza stanja – Analiza vprašalnika o obiskovanju Triglavskega narodnega parka 2016 in predlog optimizacije spremljanja obiska. Javni zavod Triglavski narodni park.
43. Keršič-Svetel, M. (2003). Razvoj v Alpah po načelih Alpske konvencije in Seviljske strategije. *Slovenski alpski svet in alpska konvencija*. Ljubljana: Svet za varstvo okolja Republike Slovenije, Ljubljana.
44. Kocalevent, R., Levenstein, S., Fliege, H., Schmid, G., Hinz, A., Brähler, E., et al. (2007). Contribution to the construct validity of the perceived stress questionnaire from a population-based survey. *Journal of Psychosomatic Research*, 63, 71-81.
45. Kristan, S. (1992). Motivi za hojo v gore – pomemben vzgojni dejavnik. *Šport*, 40(3), 12-17.
46. Malešič, F. (1996). *Zgodovina alpinizma doma in v svetu*. Ljubljana: Planinska zveza Slovenije.
47. McIntosh, E., Gillanders, D., Rodgers, S. (2010). Rumination, goal linking, daily hassles and life events in major depression. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 17, 33-43.

48. Mermier, C. M., Robergs, R. A., McMin, S. M., Heyward, V. H. (1997). Energy Expenditure and Physiological Responses During Indoor Rock Climbing, *British Journal of Sports Medicine*, 31, 224-228.
49. Midmore, P. (2000). The Economic Value of Walking in Rural Wales, Report for the Ramblers' Association in Wales, March.
50. Mrak, I. (2009). Sonaravni razvoj turizma in rekreacije v visokogorju. Doktorska disertacija. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo.
51. Muhar, A., Schauppenlehner, T., Brandenburg, C., Arnberger, A. (2007). Alpine summer tourism: the mountaineers' perspective and consequences for tourism strategies in Austria. *For. Snow Landsc. Res.* 81, 1/2, 7–17.
52. Murphy, M.H., Nevill, A.M., Murtagh, E.M., Holder, R.L. (2007). The Effect of Walking on Fitness, Fatness and Resting Blood Pressure: A Meta-analysis of Randomised, Control Trials, *Preventive Medicine*, 44, 377-385.
53. Mutz, M., Kämpfer, S. (2013). Emotionen und Lebenszufriedenheit in der „Erlebnisgesellschaft“. Eine vergleichende Analyse von 23 europäischen Ländern im Anschluss an die Gesellschaftsdiagnose von Gerhard Schulze. *Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie*, 65, 253-275.
54. Nepal, S. K. (2002). Mountain ecotourism and sustainable development: ecology, economics and ethics. *Mountain Research and Development* 22(2), 104–109. Dostopno na: www.bioone.org (28. marec 2018).
55. Nepal, S. K., Chipeniuk, R. (2005). Mountain tourism: toward a conceptual framework. *Tourism Geographies*, 7(3), 313–333.
56. Nepal, S. K., Jamal, T. B. (2011) Resort-induced changes in small mountain communities in British Columbia, Canada. *Mountain Research and Development* 31(2), 89–101. Dostopno na: www.bioone.org (28. marec 2018).
57. Noakes T. D. (1998). Sudden Death and Exercise. V: *Encyclopaedia of Sports Medicine and Science*, T. D. Fahey (Editor), Internet Society for Sport Science. Dostopno na: <http://sportsci.org> (28. marec 2018).
58. Outdoor Industry Foundation (2006). The Active Outdoor Recreation Economy: A \$730 billion annual contribution, Boulder County, US, Outdoor Industry Foundation.
59. Pori, M., Sila, B. (2010). S katerimi športnorekreativnimi dejavnostmi se Slovenci najraje ukvarjamo? / Which sport activities are most popular among Slovenes? *Revija Šport, Fakulteta za šport v Ljubljani, Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez*, 2010, vol. 1-2, 105-108.
60. Posoški razvojni center (2014). Anketa izvedena med turisti v Posočju – interno gradivo.
61. Pretty, J., Griffin, M., Peacock, J., Hine, R., Sellens, M., South, N. (2005). A Countryside for Health and Well-Being: The Physical and Mental Health Benefits of Green Exercise, Report for the Countryside Recreation Network.
62. Rocky Mountain National Park (2015). Park Statistics. Dostopno na: <http://www.nps.gov/romo/learn/management/statistics.htm> (28. marec 2018).

63. Scarpa, R., Thiene, M. (2005). Destination Choice Models for Rock Climbing in the Northeastern Alps: A Latent Class Approach Based on Intensity of Preferences, *Land Economics*, 81(3), 426-444.
64. Schimmack, U. (2008). The structure of subjective well-being. V: M. Eid, R. J. Larsen (ur.), *The science of subjective well-being* (str. 97-123). New York: Guilford Press.
65. Schönfeld, P., Brailovskaia, J., Bieda, A., Chi Zhang, X., Margraf, J. (2016). The effects of daily stress on positive and negative mental health: mediation through self-efficacy. *International Journal of Clinical and Health Psychology*, 16, 1-10.
66. Schwarzer, R., Jerusalem, M. (1995). Generalized self-efficacy scale. V: J. Weinman, S. Wright, M. Johnston (ur.), *Measures in health psychology: A user's portfolio. Causal and control beliefs* (str. 35-37). Windsor, UK: NFER-NELSON.
67. Scottish Environment Link (2001). *Scottish Environment Audit Series, No. 5, Tourism and the Natural Environment*.
68. Scottish Natural Heritage (1998). *Jobs and the Natural Heritage: The Natural Heritage in Rural Development*, Perth, Scottish Natural Heritage.
69. Scottish Parliament (2002). *The Economics of Tourism - SPICe Briefing 02/97*, Edinburgh, The Information Centre, Scottish Parliament.
70. SIITF-IMWG – Social Impact Investment Taskforce – Impact measurement working group. (2014). *Measuring impact. Social impact investment taskforce – Impact measurement working group*.
71. Sila, B. (2010). Športnorekreativna dejavnost Slovencev 2008 / The sport-recreational activity of Slovenians 2008. *Revija Šport, Fakulteta za šport v Ljubljani, Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez*, 2010, vol. 1-2, 89-94.
72. Sila, B., Jereb, J., Božič Marolt, J. (2016). Nekateri novejši kazalci športne dejavnosti Slovencev. 11. kongres športa za vse. *Zbornik prispevkov. Olimpijski komite Slovenije–Združenje športnih zvez*.
73. STO (2016). *Tuji turisti v Sloveniji: Analiza Ankete o tujih turistih v Sloveniji 2015*. Slovenska turistična organizacija.
74. STO (2017). *Turizem v številkah 2016*. Slovenska turistična organizacija.
75. STO (2018). *Identifikacija tržnega potenciala: Primerjalno poročilo raziskave med anketiranimi državami: Italija, Avstrija, Nemčija, Združeno kraljestvo, Francija, Ruska federacija, Nizozemska, Poljska*. Slovenska turistična organizacija.
76. Strauss, R. M. (2004). Mountaineer's Heel, *British Journal of Sports Medicine*, 38, 344-345.
77. SURS (2017). *Povsod je lepo: Turisti in turizem v številkah*. Statistični urad Republike Slovenije.
78. SURS (2018). *Spletna stran SURS – Turizem*. Dostopno na: <http://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/24> (28. marec 2018).
79. Taylor, P., Crow, I., Nichols, G., Irvine, D. (1999). *Demanding Physical Activity Programmes for Young Offenders under Probation Supervision*, London, The Home Office.
80. Tourism Snowy Mountains (2013). *Snowy Mountains Annual Report 2011–12*. Dostopno na: <http://www.arcc.vic.gov.au/uploads/publications-and-research/ARCC-AnnualReport-2011to2012-Web.pdf> (28. marec 2018).

81. Westgro (2013). Table Mountain Aerial Cableway Annual Report 2013. Dostopno na: http://www.tablemountain.net/uploads/files/18284_TM_Annual_Report_2013_Flipping_Brochureindd_1_1.pdf (28. marec 2018).
82. Wrzus, C., Luong, G., Wagner, G. G., Riediger, M. (2015). Can't get it out of my head: age differences in affective responsiveness vary with preoccupation and elapsed time after daily hassles. *Emotion*, 15, 257-269.

PRILOGE

Priloga 1: Anketni vprašalnik

Opomba: Ob vsakem vprašanju je naveden odstotek oseb, ki so izbrale posamezen odgovor, oziroma povprečna vrednost odgovorov. Pri izračunih so uporabljene uteži, opisane v poglavju 3.2.

BLOK (1) (Telesna aktivnost)

nivoAkt - Kako pogosto ste bili v zadnjem letu telesno dejavni (upoštevajte različne dejavnosti, npr. sprehajanje, planinarjenje, telovadbo v zaprtih prostorih, ples, tek, kolesarjenje, smučanje itd.) ?

☐ Nikoli	0 %
☐ Nekajkrat letno	1,21 %
☐ Nekajkrat mesečno	16,58 %
☐ Nekajkrat tedensko	48,82 %
☐ Skoraj vsak ali vsak dan	33,39 %

BLOK (1) (Telesna aktivnost)

IF (2) nivoAkt != [1]

frekAkt - Kako pogosto ste se v zadnjem letu ukvarjali s posamezno od spodaj navedenih telesnih oz. športnih dejavnosti?

	Nikoli	Nekajkrat letno	Nekajkrat mesečno	Nekajkrat tedensko	Skoraj vsak ali vsak dan
Športne dejavnosti, povezane z obiskovanjem hribov in gora (npr. pohodništvo, planinarjenje, plezanje, turno smučanje, turno kolesarstvo itd.)	0,22 %	12,18 %	45,51 %	34,97 %	7,11 %
Druge športne dejavnosti	2,03 %	19,32 %	34,25 %	33,46 %	10,93 %

BLOK (1) (Telesna aktivnost)

IF (2) nivoAkt != [1]

IF (3) frekAkta != [1]

frekAktGor - Kako pogosto ste se v zadnjem letu ukvarjali s posamezno od spodaj navedenih športnih dejavnosti, povezanih z obiskovanjem hribov in gora?

	Nikoli	Nekajkrat letno	Nekajkrat mesečno	Nekajkrat tedensko	Skoraj vsak ali vsak dan
Planinarjenje, pohodništvo	0,09 %	16,30 %	56,31 %	23,47 %	3,82 %
Alpinizem	47,06 %	29,66 %	17,78 %	5,14 %	0,36 %
Turno smučanje	63,50 %	16,97 %	13,08 %	6,03 %	0,41 %
Turno kolesarstvo	69,23 %	15,07 %	10,45 %	4,41 %	0,85 %

BLOK (1) (Telesna aktivnost)

IF (4) nivoAkt != [1]

spPlezanje - Kako pogosto ste se v zadnjem letu ukvarjali s športnim plezanjem ...

	Nikoli	Nekajkrat letno	Nekajkrat mesečno	Nekajkrat tedensko	Skoraj vsak ali vsak dan
... v naravnih plezališčih?	59,66 %	25,14 %	11,80 %	2,79 %	0,60 %
... na umetnih stenah?	68,91 %	13,79 %	8,45 %	8,00 %	0,85 %

BLOK (1) (Telesna aktivnost)**IF (4) nivoAkt != [1]****IF (5) spPlezanjea != [1] or spPlezanjeb != [1]****spPlezHrib - V kolikšni meri se strinjate s spodnjo trditvijo?K športnemu plezanju me je spodbudilo ukvarjanje z dejavnostmi, povezanimi z obiskovanjem hribov in gora.**

☐ Sploh se ne strinjam	7,00 %
☐ Se ne strinjam	8,55 %
☐ Se niti ne strinjam, niti strinjam	13,47 %
☐ Se niti ne strinjam, niti strinjam	50,16 %
☐ Se strinjam	20,82 %
☐ Popolnoma se strinjam	

BLOK (6) (Obiskovanje gora)**razVeckrat - V kolikšni meri bi spodaj naštetih razlogi vplivali na to, da bi (še) pogosteje obiskovali hribe in gore?**

	Sploh ne bi vplivalo	Ne bi vplivalo	Niti ne bi vplivalo, niti bi vplivalo	Bi vplivalo	Zelo bi vplivalo
Več prostega časa					
Boljše zdravstveno stanje in telesna pripravljenost					
Manjša oddaljenost prebivališča od urejenih poti/ primerne infrastrukture					
Bolje označene poti					
Več informacij o urejenih poteh					
Boljše stanje planinskih koč (npr. urejenost, opremljenost, ponudba storitev itd.)					
Manjša zasedenost planinskih koč					

*Analiza odgovorov je prikazana na sliki 17***BLOK (6) (Obiskovanje gora)****IF (7) frekAkta != [1] and nivoAkt != [1]****razlogi - V kolikšni meri so naslednji razlogi vplivali na vašo odločitev za obiskovanje hribov in gora?**

	Sploh ni vplivalo	Ni vplivalo	Niti ni vplivalo, niti je vplivalo	Je vplivalo	Zelo je vplivalo
Kakovostno preživljanje prostega časa					
Druženje s prijatelji, sorodniki in iskanje novih znanstev					
Nasvet zdravnika					
Preverjanje meja lastnih zmožnosti					
Skrb za zdravje in telesno pripravljenost					
Zmanjševanje učinkov stresa, doživljanje tišine in miru					
Tekmovalni naboj					
Stik z naravo					
Dobra infrastruktura in dosegljive informacije o njej					
Cenovna dostopna aktivnost					
Opravljanje obhodnice/transverzale (npr. Slovenska planinska pot, Zasavska planinska pot itd.)					

Analiza odgovorov je prikazana na sliki 18.

BLOK (6) (Obiskovanje gora)**IF (7) frekAkta != [1] and nivoAkt != [1]****altPlan - Prosimo, pomislite na dan/dni, ko ste načrtovali obisk hribov ali gora. Kako bi na načrtovanje vaše športne aktivnosti vplivala informacija, da je infrastruktura na izbrani poti/destinaciji slaba?**

- ☐ Kljub temu bi se odpravil(a) na pot/destinacijo.
- ☐ Izbral(a) bi drugo pot/destinacijo v bližini prvotne izbire.
- ☐ Izbral(a) bi drugo pot/destinacijo ne glede na oddaljenost od prvotne izbire.
- ☐ Izbral(a) bi drugo športno aktivnost.
- ☐ Izbral(a) bi drugo dejavnost (brez športne aktivnosti).
- ☐ Ne vem

BLOK (6) (Obiskovanje gora)**IF (7) frekAkta != [1] and nivoAkt != [1]****prehrana - Zanima nas kako se med obiskovanjem hribov in gora prehranujete. Prosimo, da okvirno ocenite kolikšen delež (%) prehrane za vas predstavlja hrana in pijača...**

... iz lastnega nahrbtnika? %	59,49
... v planinskih kočah? %	29,11
... na turističnih kmetijah/planšarijah? ...	5,66
... v gorsko turističnih središčih? %	3,41
... iz ostalih virov? %	2,53

Skupaj % 100

BLOK (6) (Obiskovanje gora)**IF (7) frekAkta != [1] and nivoAkt != [1]****vodnik - Kako pogosto obiskujete hribe in gore samostojno in kako pogosto v spremstvu vodnika?****Prosimo, označite s pomočjo drsnika: 0 pomeni vedno samostojno, 50 pomeni v polovici (50%) primerov samostojno, 100 pa pomeni vedno z vodnikom.**

22,52

BLOK (6) (Obiskovanje gora)**IF (7) frekAkta != [1] and nivoAkt != [1]****Q2 - Kako pogosto ste v zadnjih 12 mesecih za obiskovanje hribov in gora uporabili spodaj naštetе oblike prevoza?**

	Vedno	Pogosto	Redko	Nikoli
Osebni avto	48,09 %	47,19 %	4,05 %	0,67 %
Javni prevoz: žičnice	1,00 %	3,08 %	55,51 %	40,41 %
Javni prevoz: vlak	0,60 %	2,72 %	27,49 %	69,18 %
Javni prevoz: avtobus	0,42 %	7,44 %	29,65 %	62,48 %
Organiziran prevoz z avtobusom, kombijem ipd.	1,65 %	26,72 %	36,16 %	35,47 %
Drugo:	4,06 %	12,16 %	16,79 %	66,99 %

BLOK (6) (Obiskovanje gora)**IF (7) frekAkta != [1] and nivoAkt != [1]****vecdnevni - Ali ste v zadnjih 12 mesecih odšli na večdnevni izlet v Sloveniji ali tujini, katerega glavni namen je bil obisk hribov ali gora?**

- ☐ Da 0,74 %
☐ Ne 0,26 %

BLOK (6) (Obiskovanje gora)**IF (7) frekAkta != [1] and nivoAkt != [1]****IF (8) vecdnevni = [1]****vecdnevzld - Prosimo, razmislite o izdatkih, povezanih s prej omenjenim/-i večdnevni/-i izletom/-i v Sloveniji ali tujini, katerega/katerih glavni namen je bil obisk hribov ali gora. Kolikšen delež izdatkov (v %) ste okvirno namenili za...**

... prenočitev? %	29,36
... hrano in pijačo? %	28,98
... prevoz? %	26,02
... novo/dodatno športno opremo? %	7,11
... vodništvo? %	2,45
... drugo turistično ponudbo? %	3,06
... ostalo ? %	2,91

Skupaj %	100
----------	-----

BLOK (6) (Obiskovanje gora)**IF (7) frekAkta != [1] and nivoAkt != [1]****sportnaOpr - Koliko denarja (približno) ste v zadnjih 12 mesecih porabili za nakup športne opreme, namenjene obiskovanju hribov in gora?**

- ☐ 100 EUR ali manj. 22,28 %
☐ Med 101 EUR in 300 EUR. 42,05 %
☐ Med 301 EUR in 500 EUR. 18,99 %
☐ Med 501 EUR in 1000 EUR. 11,96 %
☐ Več kot 1000 EUR. 4,72 %

BLOK (6) (Obiskovanje gora)

financ - Kdo od navedenih bi po vašem mnenju moral zagotavljati večino sredstev za izgradnjo in vzdrževanje infrastrukture (poti, koč itd.) v hribih in gorah? Izberite največ 3 in jih razvrstite po pomembnosti (najpomembnejšo pod številko 1 in tako naprej) s klikom na izbrano besedilo ali z uporabo "povleci in spusti".

	% pod 1	% pod 2	% pod 3
Planinska društva	13,17	14,40	23,27
Turistične organizacije	2,94	10,01	14,65
Planinska zveza Slovenije	28,44	26,08	19,73
Občine	10,09	24,74	19,09
Država	41,19	16,92	10,58
Evropska unija	3,56	7,29	6,76
Zasebna podjetja	0,33	0,31	2,17
Vsak posameznik sam	0,29	0,24	3,75

BLOK (6) (Obiskovanje gora)

clanstvo - Ali...

	Da	Ne
... ste bili v preteklem letu član planinskega društva ali PZS?	89,21 %	10,79 %
... imate kakšen strokovni naziv v planinstvu?	50,79 %	49,21 %
... ste funkcionar v planinski organizaciji?	28,79 %	71,21 %

Q3 - Sledi nekaj vprašanj o vašem zdravstvenem stanju.

BLOK (9) (Zdravje)

spZdravje - Kako bi na splošno opisali svoje zdravje?

- ☐ Z zdravjem nimam težav.
☐ Imam nekaj težav z zdravjem.
☐ Imam veliko težav z zdravjem.

Analiza odgovorov je prikazana na sliki 19.

BLOK (9) (Zdravje)

krBolezni - Ali imate kakšne kronične bolezni (ki so vas mučile ali vas še vedno mučijo skozi daljše obdobje)?

- ☐ Da
☐ Ne

BLOK (9) (Zdravje)

bolSprPlan - Kako pogosto ste bili v preteklem letu zaradi svojih zdravstvenih težav prisiljeni spremeniti svoje načrte (npr. vzeti bolniški dopust, odpovedati potovanje ali izlet, odpovedati športno aktivnost itd.)?

- ☐ Nikoli
☐ 1 ali 2-krat
☐ 3 do 5-krat
☐ 6 do 10-krat
☐ Več kot 10-krat

Analiza odgovorov je prikazana na sliki 22.

BLOK (9) (Zdravje)

poskodbPla - Ali ste v preteklem letu med obiskom hribov ali gora utrpeli poškodbe/bolezenska stanja, zaradi katerih ste morali obiskati zdravnika?

- ☐ Da 6,39 %
☐ Ne 93,61 %

BLOK (9) (Zdravje)

poskodbDru - Ali ste v preteklem letu med katerokoli drugo športno aktivnostjo, nepovezano z obiskom hribov ali gora, utrpeli poškodbe/bolezenska stanja, zaradi katerih ste morali obiskati zdravnika?

- ☐ Da 10,51 %
☐ Ne 89,49 %

BLOK (9) (Zdravje)

IF (10) frekAkta != [1] and nivoAkt != [1]

zdravjePla - Kako je po vaših opažanjih obiskovanje hribov in gora vplivalo na vaše zdravje?

- ☐ Zdravje se mi je izboljšalo. 57,64 %
☐ Nisem opazil(a) sprememb v zdravju. 41,88 %
☐ Zdravje se mi je poslabšalo. 0,48 %

BLOK (9) (Zdravje)

frekDepres - Kako pogosto ste v preteklem letu...

	Nikoli	Redko	Včasih	Pogosto	Zelo pogosto
... bili nesrečni ali depresivni?	34,84 %	42,88 %	18,59 %	3,07 %	0,61 %
... izgubili zaupanje sami vase?	54,05 %	30,41 %	13,37 %	1,78 %	0,38 %
... imeli občutek, da ne boste uspeli premagati svojih težav?	50,50 %	34,26 %	12,95 %	2,02 %	0,26 %

BLOK (9) (Zdravje)

kajenje - Ali kadite?

- ☐ Da, vsak dan. 6,50 %
☐ Da, občasno 6,81 %
☐ Ne kadim. 86,69 %

BLOK (9) (Zdravje)

alko - Kako pogosto ste v zadnjih 12 mesecih pili kakršnekoli alkoholne pijače (pivo, vino, žgane pijače, likerje ali druge alkoholne pijače)?

- ☐ Nikoli 10,16 %
☐ Nekajkrat letno. 31,35 %
☐ 2 do 4-krat mesečno 33,13 %
☐ 2 do 3-krat tedensko 17,87 %
☐ 4 do 6-krat tedensko 4,28 %
☐ Vsak dan 3,21 %

BLOK (9) (Zdravje)

teza - Približno koliko tehtate?

kg

☐ Ne vem

BLOK (9) (Zdravje)

visina - Koliko ste visoki?

cm

☐ Ne vem

Q4 - Sledi nekaj vprašanj o vašem življenju in življenjskem slogu.

BLOK (11) (Zadovoljstvo z življenjem ipd)

zadovoljSp - Kako zadovoljni ste s svojim življenjem?

- ☐ Zelo nezadovoljen/-na 3,01 %
☐ Nezadovoljen/-na 1,35 %
☐ Niti nezadovoljen/-na, niti zadovoljen/-na 10,22 %
☐ Zadovoljen/-na 70,73 %
☐ Zelo zadovoljen/-na 14,69 %

BLOK (11) (Zadovoljstvo z življenjem ipd)

Zadovolj - Kako zadovoljni ste z vsako izmed naslednjih stvari?

	Zelo nezadovoljen/-na	Nezadovoljen/-na	Niti nezadovoljen/-na, niti zadovoljen/-na	Zadovoljen/-na	Zelo zadovoljen/-na
Z vašo izobrazbo	2,15 %	3,15 %	10,63 %	63,70 %	20,37 %
Z vašo trenutno zaposlitvijo	1,48 %	6,36 %	16,56 %	51,75 %	23,85 %
Z vašim sedanjim življenjskim standardom	1,93 %	6,23 %	18,39 %	61,48 %	11,96 %
Z vašim družinskim življenjem	1,11 %	3,89 %	15,97 %	54,23 %	24,80 %
S časom, ki ga preživite v hribih in gorah	1,58 %	6,40 %	10,61 %	49,08 %	32,33 %
Z vašim zdravjem	1,08 %	2,57 %	12,26 %	65,92 %	18,18 %

BLOK (11) (Zadovoljstvo z življenjem ipd)**družba - Kako pogosto spodaj naštetе dejavnosti preživljate v družbi prijateljev, kolegov ali sorodnikov?**

	Vedno	Pogosto	Včasih	Redko	Nikoli	Nimam takšnih dejavnosti
Preživljanje prostega časa brez športne dejavnosti (npr. ogled predstave, gledanje televizije, prostovoljstvo, obisk restavracije ali bara itd.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Športno aktivno preživljanje prostega časa, ki ni povezano z obiskovanjem hribov in gora (npr. sprehajanje, ples, obisk fitnesa, plavanje itd.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Obiskovanje hribov in gora	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Analiza odgovorov je prikazana na sliki 25.

BLOK (11) (Zadovoljstvo z življenjem ipd)**base - Ali ...**

	Da	Ne
... ste v prejšnjem letu odšli na dopust?	87,64 %	12,36 %
... ste v prejšnjem mesecu obiskali srečanje kakšne skupine/društva/kluba?	69,68 %	30,32 %
... ste se v prejšnjem letu udeležili kakšnega dogodka s področja planinske kulture (npr. razstave, predavanja)?	70,94 %	29,06 %
... ste v prejšnjem mesecu obiskali kakšen verski obred ali srečanje?	26,46 %	73,54 %
... menite, da imate dovolj stikov z družino in prijatelji?	87,11 %	12,89 %
... imate veliko prijateljev v vaši okolici?	72,53 %	27,47 %

Q5 - Za konec sledi le še nekaj splošnih vprašanj.**BLOK (12) (Demografija)****spol - Spol:**

- ☐ Ženski 45,29 %
- ☐ Moški 54,71 %

BLOK (12) (Demografija)**letoRoj - Letnica rojstva**

1967,77

BLOK (12) (Demografija)**izobrazba - Najvišja stopnja dokončane izobrazbe:**

☐ Brez formalne izobrazbe (I. stopnja)	0,11 %
☐ Osnovna šola (II. stopnja)	0,70 %
☐ Nižja (2-letna) oz. srednja (3-letna) poklicna izobrazba (III. - IV. stopnja)	7,92 %
☐ Srednješolska (4-letna) izobrazba (V. stopnja)	34,23 %
☐ Višješolska, visokošolska strokova izobrazba oziroma 1. bol. stopnja (VI. stopnja)	22,09 %
☐ Univerzitetna izobrazba oziroma 2. bol. stopnja ali več (VII. - VIII. stopnja)	34,96 %

BLOK (12) (Demografija)**zaposlitev - Zaposlitveni status:**

☐ Zaposlen	49,91 %
☐ Samozaposlen	6,77 %
☐ Brezposeln	3,20 %
☐ Učenec, dijak ali študent	8,68 %
☐ Upokojenec	29,27 %
☐ Skrbim za gospodinjstvo	0,62 %
☐ Drugo:	1,56 %

BLOK (12) (Demografija)**naselje - Tip naselja, v katerem živite:**

☐ Večje mesto (več kot 20.000 prebivalcev)	27,96 %
☐ Manjše mesto, kraj	37,80 %
☐ Vas	34,24 %

BLOK (12) (Demografija)**regija - Regija, v kateri živite:**

☐ Pomurska	0,86 %
☐ Podravska	6,80 %
☐ Koroška	4,14 %
☐ Savinjska	13,50 %
☐ Posavska	2,55 %
☐ Zasavska	1,81 %
☐ Jugovzhodna Slovenija	5,08 %
☐ Osrednjeslovenska	32,05 %
☐ Gorenjska	20,79 %
☐ Goriška	4,79 %
☐ Primorsko-notranjska	2,92 %
☐ Obalno-kraška	4,70 %

BLOK (12) (Demografija)**otroci - Ali imate otroke?**

☐ Da	64,84 %
☐ Ne	35,15 %

BLOK (12) (Demografija)

IF (13) otroci = [1]

otrocPod15 - Koliko vaših otrok je mlajših od 15 let?

0,50

dohodek - Kolikšen je približno vaš neto mesečni dohodek na družinskega člana (vsota vseh dohodkov vključno z družinskimi in socialnimi prejemki, ki vam ostane, potem ko so odvedeni davki, deljena s številom oseb)?

☐ 400 EUR ali manj.	9,51 %
☐ Med 401 in 600 EUR.	20,60 %
☐ Med 601 in 700 EUR.	15,24 %
☐ Med 701 in 900 EUR.	23,91 %
☐ Več kot 900 EUR.	30,74 %

Priloga 2: Dodatne tabele

Tabela A1: Rezultati logistične regresije, odvisna spremenljivka: verjetnost, da je obiskovanje gora primarna športna dejavnost

	Koeficient	Standardna napaka
Dohodek 600 EUR ali manj	0,006	(0,272)
Zaposlen ali samozaposlen	-0,392	(0,269)
Ima otroke, mlajše od 15 let	-0,483 *	(0,261)
Ženska	-0,022	(0,275)
ITM	-0,016	(0,036)
Starost	0,006	(0,009)
Terciarna izobrazba	-0,393	(0,243)
Nekaj težav z zdravjem	-0,013	(0,246)
Veliko težav z zdravjem	1,574 *	(0,821)
Član PD	0,664	(0,405)
Strokovni naziv	0,698 ***	(0,267)
Funkcionar	-0,283	(0,293)
Manjše mesto, kraj	0,151	(0,307)
Vas	0,038	(0,321)
Konst.	-0,879	(1,020)
N	515	

Tabela A2: Rezultati ordinalne logistične regresije, odvisna spremenljivka: samoocena zdravja

	Koeficient	St. napaka
Pogostost telesne dejavnosti		
nekajkrat mesečno	-1,334 **	(0,656)
nekajkrat tedensko	-1,189 *	(0,635)
skoraj vsak ali vsak dan	-1,455 **	(0,640)
Dohodek 600 EUR ali manj	-0,016	(0,238)
Zaposlen ali samozaposlen	-0,117	(0,224)
Ima otroke, mlajše od 15 let	-0,443 *	(0,242)
Ženska	0,172	(0,226)
ITM	0,105 ***	(0,030)
Starost	0,041 ***	(0,008)
Terciarna izobrazba	0,312	(0,247)
Manjše mesto, kraj	0,007	(0,249)
Vas	0,419	(0,261)
Konstanta 1	4,323 ***	(1,126)
Konstanta 2	8,248 ***	(1,188)
N	689	

Tabela A3: Rezultati logistične regresije, odvisna spremenljivka: prilagojena ocena zdravja

	Koeficient	St. napaka
Pogostost telesne dejavnosti		
nekajkrat mesečno	1,613 *	(0,875)
nekajkrat tedensko	1,393	(0,862)
skoraj vsak ali vsak dan	1,466 *	(0,861)
Dohodek 600 EUR ali manj	-0,005	(0,253)
Zaposlen ali samozaposlen	0,468 **	(0,235)
Ima otroke, mlajše od 15 let	0,393 *	(0,228)
Ženska	-0,241	(0,241)
ITM	-0,097 ***	(0,029)
Starost	-0,024 ***	(0,009)
Terciarna izobrazba	-0,266	(0,249)
Manjše mesto, kraj	0,045	(0,237)
Vas	-0,415	(0,274)
Konst.	2,581 **	
N	690	

Tabela A4: Rezultati Poissonove regresije, odvisna spremenljivka: psihološka stiska

	Koeficient	St. napaka
Pogostost telesne dejavnosti		
nekajkrat mesečno	-0,136	(0,316)
nekajkrat tedensko	-0,230	(0,307)
skoraj vsak ali vsak dan	-0,234	(0,314)
Dohodek 600 EUR ali manj	0,133	(0,082)
Zaposlen ali samozaposlen	0,089	(0,090)
Ima otroke, mlajše od 15 let	-0,033	(0,094)
Ženska	0,237 ***	(0,084)
ITM	-0,020	(0,017)
Starost	-0,014 ***	(0,003)
Terciarna izobrazba	0,135	(0,083)
Manjše mesto, kraj	-0,013	(0,096)
Vas	0,071	(0,096)
Konst.	1,838 ***	(0,527)
N	672	

Tabela A5: Rezultati ordinalne logistične regresije, odvisna spremenljivka: BASE

	Koeficient		St. napaka
Pogostost telesne dejavnosti			
nekajkrat mesečno	1,905	***	(0,669)
nekajkrat tedensko	1,966	***	(0,649)
skoraj vsak ali vsak dan	2,392	***	(0,677)
Dohodek 600 EUR ali manj	0,276		(0,187)
Zaposlen ali samozaposlen	-0,333	**	(0,167)
Ima otroke, mlajše od 15 let	0,019		(0,203)
Ženska	-0,097		(0,184)
ITM	0,076	***	(0,029)
Starost	-0,002		(0,005)
Terciarna izobrazba	-0,014		(0,165)
Manjše mesto, kraj	0,478	**	(0,213)
Vas	0,373	*	(0,219)
Konstanta 1	0,154		(1,081)
Konstanta 2	1,715		(1,078)
Konstanta 3	2,927	***	(1,084)
Konstanta 4	4,189	***	(1,106)
Konstanta 5	6,202	***	(1,100)
N	676		

Tabela A6: Rezultati Poissonove regresije, odvisna spremenljivka: zadovoljstvo

	Koeficient		St. napaka
Pogostost telesne dejavnosti			
nekajkrat mesečno	0,149	**	(0,063)
nekajkrat tedensko	0,186	***	(0,061)
skoraj vsak ali vsak dan	0,214	***	(0,062)
Dohodek 600 EUR ali manj	-0,053	***	(0,017)
Zaposlen ali samozaposlen	-0,035	**	(0,016)
Ima otroke, mlajše od 15 let	0,029	*	(0,016)
Ženska	-0,001		(0,015)
ITM	0,000		(0,002)
Starost	-0,000		(0,001)
Terciarna izobrazba	0,003		(0,015)
Manjše mesto, kraj	0,035	*	(0,018)
Vas	0,036	*	(0,020)
Konst.	2,836	***	(0,093)
N	655		

